

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

जनयुद्धय् नेवाः भूमिका

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय,
नेपालभाषा स्नातकोत्तर निगूगु दँ, भिगूगु पत्रया ऐच्छिक पाठ्यक्रम
पूर्वकेत नेपालभाषा केन्द्रीय विभागय् लःल्हाःगु

शोध प्रबन्ध

लःल्हाःम्ह

अमिरमैया रञ्जित

शैक्षिक सत्र २०६५/६६

त्रिवि दर्ता नं. २२७१६-८७

नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग

नेसं ११३२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

जनयुद्धय् नेवा भूमिका

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय,
नेपालभाषा स्नातकोत्तर निगूगु दँ, भिगूगु पत्रया ऐच्छिक पाठ्यक्रम
पूर्वकेत नेपालभाषा केन्द्रीय विभागय् लःल्हाःगु

शोध प्रबन्ध

लःल्हाःम्ह

अमिरमैया रञ्जित

छसिं ल्याः १४

शैक्षिक सत्र २०६५/६६

त्रिवि दर्ता नं. २२७१६-८७

नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग

सिफारिसपौ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय, नेपालभाषा स्नातकोत्तर
निगूगु दँ, भिगूगु पत्रया ऐच्छिक पाठ्यक्रम पूर्वकेत जिगु निर्देशनय् मय्जु अमिरमैया
रञ्जितजुं चवयादीगु जनयुद्धय् नेवाः भूमिका शीर्षकया शोध प्रबन्ध मूल्याङ्कनया नितिं
सिफारिश याना ।

शोध निर्देशक

डा. ओमकारेश्वर श्रेष्ठ

सह-प्राध्यापक

नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग

मिति : नेसं ११३२

विसं २०६९

ईसं २०१२

अनुमोदनपौ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय, नेपालभाषा
स्नातकोत्तर निगूगु दँ, भिगूगु पत्रया ऐच्छिक पाठ्यक्रम पूर्वकेगु निंतिं अमिर मैया रञ्जितजुं
लःल्हानादीगु जनयुद्धय् नेवाः भूमिका शीर्षकया शोध प्रबन्ध अनुमोदन याना ।

शोध निर्देशक

.....

डा. ओमकारेश्वर श्रेष्ठ

बाह्य परीक्षक

.....

विभागीय प्रमुख

.....

मिति :

सुभाय्पौ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय, नेपालभाषा स्नातकोत्तर निगूगु दै, भिगूगु पत्रया ऐच्छिक पाठ्यक्रम पूर्वकेत जनयुद्धय नेवा: भूमिका शिर्षकया शोधपत्र चव्युत स्वीकृति बिया दीगुलिं नेपालभाषा केन्द्रीय विभागया नाय: सहप्राध्यापक तुलसीलाल सिंहजुयात दुनुगलनिसें यक्व सुभाय् देछाया ।

थुगु शोधपत्र पूर्वकेत मा:गु निर्देशन, बहुमुल्य सुभाव व यक्व ई बिया: नापं मा:मा:गु सफू बिया: गुहालि यानादीमह निर्देशक गुरु डा.ओमकारेश्वर श्रेष्ठजुयात सुभाय् देछाया ।

थुगु शोधपत्र पूर्वकेगु ज्या सुथालाक न्ह्याकेत ह:पा: बियादीमह नेपालभाषा केन्द्रीय विभागया निवर्तमान विभागीय प्रमुख प्राध्यापक. प्रेमशान्ति तुलाधर व गुरुपिं उपप्राध्यापक रास जोशी, भाजु रवि शाक्य, सफु बिया: गुहाली यानादीमह सहायक प्रशासक निजिरोश श्रेष्ठ, प्राविधिक गुहाली यानादीमह लेखापाल दीपक संजेलयात दुनुगलनिसें कृतज्ञता प्वंकाचना ।

गुहालीया भवलय् भीगु स्वनिग:या सम्पादक अमिर ताम्राकार, सचिर महर्जन, गोर्की श्रेष्ठ, नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाया नाय: पवनमान श्रेष्ठ, डा. महेशमान श्रेष्ठ, प्रेमसागर कर्माचार्य, घटनायाबारे जानकारी बियादीमह इन्द्रकेशरी श्रेष्ठ, धिरजनाथ, शहीद तथा बेपत्ता प्रतिष्ठानया कार्यालय सचिव देवराजपिन्त सुभाय देछाया ।

जनयुद्धया विषय थीथी खँ कनादीपिं नेकपा-माओवादी नेवा:राज्य समिति कार्यालयया सचिव राजकुमार, नेवा: मुक्ति मोर्चाया केन्द्रीय सल्लाहकार बिपिन महर्जन, नेकपा-माओवादीया डिसिएम राम खड्गी, बुंग, नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाया केन्द्रीय सल्लाहकार मच्छेनारायण श्रेष्ठ, बुंग, नेकपा-माओवादी पार्टी यल: जिल्लाया इन्चार्ज

कृष्णभक्त महर्जन, नेकपा-माओवादी पार्टीया काठमाडौं जिल्ला सह-इन्चार्ज धनबहादुर महर्जन, नेकपा-माओवादी यलया सेक्रेटरी विष्णु महर्जन, नेकपा-माओवादी पार्टी चितवनया इन्चार्ज अनिल विरही, नेकपा-माओवादी पार्टी केन्द्रीय सदस्य कृष्णध्वज खड्का, पोष्टर बिया गुहाली याना दीम्ह अग्नी पौडेलजु, गुहाली गुथिया दिनेश श्रेष्ठयात सुभाय् देछाना ।

कम्प्युटर नापं थीथी गुहाली याना दीम्ह भाजु राजेन्द्र रञ्जितजु व काय् भाजु रेगन रञ्जितजु, छैंया वातावरण तयार यानादीपिं मां बाबा मैया रञ्जित, बा नारायणप्रसाद रञ्जित व माजु अष्टमाया रञ्जितजु, हःपा ब्यूपिं केँहेपि रीता रञ्जित व भावना रञ्जित बजिमय व किजा पुजन रञ्जितयात सुभाय् देछाना ।

सुभाय्

अमिरमैया रञ्जित

२०६९।६।७

धलः

विषय	पृ.
सिफारिसपौ	क
अनुमोदनपौ	ख
सुभाय्पौ	ग
मूतिपौ	भ
अध्याय १	
सोध परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्या कथन	३
१.३ उद्देश्य	४
१.४ पूर्वकार्य समीक्षा	४
१.५ अध्ययनया महत्व	५
१.६ अनुसन्धान विधि	६
१.७ अध्ययन सीमा	९
१.८ अध्ययनया माःहना	९
अध्याय २	
जनयुद्धय् नेवाः संगठन	१०
२.१ नेवाः म्हसीका	१०
२.२ नेवाःया वितरण	१०
२.३ नेवाःजातिया विकास	११
२.४ नेवाः आन्दोलन	११

२.५	नेवा: संगठन	१२
२.५.१	नेपालभाषा मंका: खल: (१०९९)	१३
२.५.२	नेवा: राष्ट्रिय आन्दोलन गुथि (११२३)	१३
२.५.३	गुहाली गुथि (१११७)	१३
२.५.४	नेपालभाषा प्रजातान्त्रिक खल: (१११५)	१३
२.५.५	नेवा: दे दबू	१४
२.५.६	नेवा: खल: नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा (१११८)	१४
२.६	लिखँ	१५
अध्याय ३ जनयुद्धय् नेवा:		१७
३.१	म्हसीका	१७
३.२	जनयोद्धा	१८
३.२.१	मिजं	२१
३.२.२	मिसा	२१
३.२.३	विवाहित	२१
३.२.४	पार्टी दुने विवाह	२२
३.३	गुहाली या:गु परिवार	२२
३.४	मिलिसिया	२६
३.५	जनसेना	२६
३.६	बेपत्ता	२९
३.७	शहीद	३१
अध्याय ४ बेपत्ता		४२
४.१	म्हसीका	४२
४.२	नेपालय् बेपत्ताया अवस्था	४६
४.२.१	बेपत्ता याय्गु व कब्जाय् काय्गु प्रचलन व तरिका	४६

४.२.२ बेपत्ता याइगु कारण	४७
४.२.३ बेपत्ताया स्थिति	४८
४.२.४ बेपत्ता याय्गु ज्यां लाइगु प्रभाव	४९
४.३. सरकार व सुरक्षा निकायलय् लाइगु लिच्चः	५१
४.४ लिखँ	५१

अध्याय ५ लिखँ	५३
५.१ लिखँ	५३
५.२ उपलब्धी	५४
तँसा १ नेवाःया वितरण	५५
तँसा २ जनयुद्धया पोष्टर	५८
जनयुद्धया पोष्टर	५९
तँसा ३ जनयुद्धय् ब्वतिकाःपिं व गुहालीयापिं	६०
तँसा ४ सूचना प्रदायकया धलः	८२
तँसा ४ सेना समायोजन तालिका	८५

लिधंसा

टेबलया धलः

टेबल १, नेवाःया वितरण ।	१
टेबल २, जनयोद्धातय्गु नौ धलः	१८
टेबल ३, जनयुद्धय् इहिपा याःपिनिगु नां धलः	२२
टेबल ४, जनसेनाया नां धलः	२८
टेबल ५, शहीद जूगु व याःगु पक्ष	३२
टेबल ६, लजगाकथं शहीद जूपिनिगु ल्याः	३३

टेबल ७, लिङ्गकथं शहीद जूपिं	३४
टेबल ८, जनयुद्धय् शहीद जूपिनिगु एकीकृत ल्याः ।	३५
टेबल ९, राज्य पक्षं स्याःपिं व स्याःगु/सीगु सीमदुपिनिगु नां धलः	३६
टेबल १०, विद्रोही पक्ष व दोहोरो भिडन्तय् लाना सीपिनिगु नां धलः ।	३९
टेबल ११, माओवादीं बेपत्ता याःपिनिगु ल्याः	४२
टेबल १२, बेपत्ता याःपिनिगु एकीकृत टेबल	४४
टेबल १३, राज्य, विद्रोही व सीमदुगु पक्षं बेपत्ता जूपिनिगु नां धलः	४८
टेबल १४, राज्यं बेपत्ता यानातःपिं मनूतय्गु ल्याः	५१
टेबल १५, राज्यं बेपत्ता याःपिं	५१

किपाः १ जनयुद्ध न्ह्याकूबलेया न्हापांगु व लिपांगु पोस्टर

नक्साया धलः

नक्सा १, नेपाःगाः

नेपाःगाःया नक्सा

७

चित्रया धलः

चित्र १, भूगोलकथं शहीद	३२
चित्र २, शहीद जूगु व याःगु पक्ष	३३
चित्र ३, लजगाकथं शहीद जूपिनिगु ल्या	३४
चित्र ४, लिङ्गकथं शहीद जूपि	३५

पोस्टरया धलः

जनयुद्ध न्ह्याकूबलेया न्हापांगु १	५८
लिपांगु पोस्टर २	५९

मूति (Abstract)

नेपालय् नेवाःत पहरिनापं यानाः १२,५६,७३७ म्ह दु । नेवाःभाय् ल्हाइपिं ८,२८,४५३ म्ह दु (केतबि २००१) । नेवाः खुगूगु तःधंगु जाति खः । नेवाःत मूलतः नेपाःया पहाडी प्रदेश व तराइ प्रदेशय् न्यना च्वंगु दु । नेवाःत नेपाःया ७५ जिल्लाय् दु । पृथ्वीनारायण शाह निसे थी थी जुजुपिनि एक जाति एकभाषा निति विरुद्ध २०२८या शसस्त्र भाषा विद्रोह, २०३६या विद्यार्थी आन्दोलन, २०४६या जनआन्दोलन जुल । ४६ सालया जनआन्दोलनं जुजुयात संवैधानिक राजतन्त्र व संसदीय बहुदल स्थापना यात । थुकिं नं नेपाली जनतायात शोषण याय्गु मत्वःतुगुलिं २०५२ माघ २१ संयुक्त जनमोर्चा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवायात ४० सुत्रीय माग न्ह्यब्वयाः २०५२ साल फागुन १ गते नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी माओवादीया नेतृत्वय् जनयुद्ध न्ह्यात ।

जनयुद्धय् नेवाःतय्गु भूमिकायात अभिलेखीकरण याय्गु थ्व शोधया मूल उद्देश्य खः । थुकियात क्वय्च्वंगु बुँदाया चर्चा याय्गु थ्व शोधया उद्देश्य खः । क) जनयुद्धय् ब्वति काःगु नेवाः संगठनया चर्चा याय्गु । ख) जनयुद्धय् ब्वति काःपिं नेवातय्गु चर्चा याय्गु । ग) जनयुद्धय् नेवाःतय्सं ब्वति काःगु थाय्या चर्चा याय्गु । घ) जनयुद्धय् शहीद, बेपत्ता जूपिं नेवाःतय्गु चर्चा याय्गु । ङ) जनयुद्धय् नेवाःतय्सं छुछुकथं ब्वति काःगु दु उकिया चर्चा याय्गु ।

थ्व शोधया अध्ययन क्षेत्र नेपाःगाः खः । जनयुद्धय् संलग्न ३० गू परिवारलिसे सम्पर्क तयाः उपिलिसे खल्हाबल्हा, अन्तर्वार्ता, प्रश्नावली जाय्काः तथ्यांक मुंकूगु दु । अनुसन्धाता स्वयं आश्रय दाता जूगुलिं माः माःकथयां आँकडा तनेगु ज्या जूगु दु । थी थी पुस्तकालयया सामग्री छेलागु दु ।

जनयुद्धया सिद्धान्त मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवाद शिक्षाय् आधारित खः । जनयुद्धया आज्जु राज्यसत्ता प्राप्त याय्गु खः । स्वतन्त्र आत्मनिर्णयया अधिकारया नितिं सामन्तवाद, साम्राज्यवाद विरोधी सः तइपिं दक्ख तह व तप्काया मनूतय्त गोलबन्द याना सशस्त्र संघर्ष सुरु याय्गु जनयुद्धया सैद्धान्तिक पक्ष खः । कृषि क्रान्तियात मेरुदण्ड दय्का श्रमजीवी

जनता, गरीब किसानया पक्षय् ल्वाय्गु प्रतिक्रियावादीया दवाव, धम्की व प्रलोभनय् मवनेगु जनयुद्धया सिद्धान्त खः ।

लेनिनया क्रान्ति सिद्धान्तकथं असाधारण जटिल परिस्थिति सिर्जना याना जीत व हार, उपलब्धि व क्षतियात पार याना हे जनयुद्ध सफल याय्गु खः ।

तथ्याङ्क विश्लेषण याय्त अ) मुंकागु जोलं अध्याय/अध्याय याना बोथलागु दु । आ) जोलं माःहनेत प्रत्येक विषयवस्तुयात विस्कं विस्कं डेसिमल नं छेलागु दु । इ) पारिभाषिक शब्दावली छेलागु मदु । ई) विशेषज्ञतय्के न्यनेकने यानागु खँ थासय् हे पादटिप्पणीकथं बियागु दु । उ) भूमिगत संगठनं भूमिगत छापामार शैलीं युद्ध संचालन याःगुलिं पाय्छि आँकडा आतक्क न पिमदनि । आँकडाया औपचारिकता पुष्टी याय्गु आधार व्यक्तिगत सम्पर्क हे जूगु दु । औपचारिक आँकडा मदुगुलिं थुलि हे नेवाःत जनयुद्धय् कुहां वःगु धाय् थाकु । व्यक्तिगत सम्पर्कयात बःकयाः सां दुगु आँकडा व चर्चा जूगुलि गनं गनं मनोगत प्रभाव लाय्फुगुलिं उखेपाखे सतर्क कुतः जूगु दु । ऊ) लिधंसाकथं छेलागु जोलं कोष्ठक दुने च्वमि, साल व पौ तयाः न्ह्यथनागु दु । ए) थुकी मूलतः एपिए न्याकोगु संस्करणया शैली सफू बः कया लिधंसा तयागु दु ।

थ्व शोधग्रन्थया उपलब्धी धैगु नेपाःया जनयुद्ध २०६२ स नेवाःतय्गु भूमिकाया अभिलेखीकरण जूगु दु । थ्व तःधंगु उपलब्धी खः ।

अध्याय १

शोध परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपाल $८०^{\circ}४'-८८^{\circ} १२'$ पूर्वी देशान्तर, अथेहे $२६^{\circ} २२'-३०^{\circ} २७'$ उत्तरी अक्षांश तक न्यनाच्चंगु दु । थुकिया क्षेत्रफल $१४७,१८१$ वर्ग किलोमिटर दु । थुकिया पूर्व पश्चिम हाकः ८८५ किमि व उत्तर दक्षिण १४५ किमि निसं २४१ किमि दु (केतवि, २००१) ।

नेपालय् सन् २००१ या गणनाकथं १२६ गु जातजाति अभिलेखीकरण जूगु दु । उकी ९२ भाषा परिभाषित (identified) जूगु दु (केतवि, ११३१) । नेपाःया कूल जनसंख्याय् मुक्कं नेवाःतय्गु जनसंख्या पहरीनापं तयाः $१२,५६,७३७$ म्ह दु । नेवाःभाय् ल्हाइपिनिगु ल्याः $८,२८,४५३$ म्ह दु । थ्व ल्याः नेपाःया कूल जनसंख्या ($२,२७,३६,९३६$) या ३.६४ प्रतिशत खः (केतवि २००१) ।

टेबल १, नेवाःया वितरण ।

क्षेत्र	नेवाः	वक्ता	पहरी	वक्ता	मुक्कं ल्याः
नेपाल	$१,२४५,२३२$ (५.४८)	$८२५,४५८$ (३.६३)	$११,५०५$ (०.०५)	$२९,९५$ (०.०१)	$१,२५६,७३७$ (५.५३)
पूर्वाञ्चल	$१८९,३५१$ (१५.२१)	६५६७३ (७.९६)	४९६ (४.३१)	११	$६४,२७०$ (५.१६)
मध्यमाञ्चल	$८८२,४५१$ (७०.२)	$६८०,४७३$ (८२.४४)	$१०,६२२$ (९२.३)	$२,९८४$ (९९.६३)	$८९३,०७३$ (७१.१)
पश्चिमाञ्चल	$१४५,२२३$ (११.६)	$७१,५६९$ (८.६७)	७१ (०.६)	०	$१४५,२९४$ (११.५)
मध्यपश्चिमाञ्चल	२१३९० (१.७)	$६,१९५$ (०.७५)	६ (०.१)	०	२१३९६ (१.७)
सुदुरपश्चिमाञ्चल	६६११ (०.१)	$१,५४८$ (०.२)	३३७ (३)	०	७१२० (०.१)

नेवाः जाति नेपालय् खस् नेपाली, मैथिली, भोजपुरी, थारु, तामाङ धुंकाः खुगूगु तःधंगु जाति खः । नेवाःत मूलतः नेपाःया पहाडी प्रदेश व तराइ प्रदेशय् न्यना च्वंगु दु । हिमाली प्रदेशय् लगभग मदु (स्वैदिसः तँसा ल्याः १) ।

नेवाःत नेपाःया ७५गू जिल्लाया नेनाच्चपिं मुक्कं पहरीनापं यानाः १,२५६,७३७ (५.५३) दु । उकीमध्ये नेवाःभाय् ल्हाइपिं ८,२८,४५३ (३.६३) दु । नेवाः छगू जात मखु, थ्व छगू जाति वा राष्ट्र^१ खः [नेपाली १९६५:१८ (बेन्स १९१२:१३७ व रिस्ले, १९१३)] थ्व जातियात लिच्छवि कालय् ४ वर्ण १८ जात, जयस्थिति मल्लं ज्याया आधारय् ४ वर्ण ६४ जातय् (शर्मा, १०९६ : १३८) । पृथ्वीनारायण शाहनं ४ वर्ण ३६ जात यात (आचार्य व योगी, ११२४:२७)^२ ।

पृथ्वीनारायण शाहनं नेपाःगाः त्याकेधुंकाः नेवाःत नं पृथ्वीनारायण शाहया रैती जुल । नेपालय् महेन्द्रया शासन थ्यंबले एक जाति एकभाषा निति बल । श्रोत व शक्तिया असमान वितरण जुल । उकिया विरुद्ध २०२८ सालय् शसस्त्र भाषा विद्रोह, २०३६ या विद्यार्थी आन्दोलन, २०४६ सालया जनआन्दोलन जुल । २०४६ सालया जनआन्दोलनं जुजुयात संवैधानिक राजतन्त्र व संसदीय बहुदल स्थापना यात । थुकिं नेपाली जनतायात प्रजा यानाबिल । थुकिं नं नेपाली जनतायात शोषण याय्गु मत्वःतुगुलिं २०५२ माघ २१ संयुक्त जनमोर्चा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवायात ४० सुत्रीय माग न्ह्यब्वल (बराल, ११३२:३) । प्रधानमन्त्रीयात उकिया सकारात्मक लिसः बीत २०५२ माघ ३० तक अल्टीमेटम ब्यूगु खः ।

नेपालय् जनयुद्ध २०५२ फागुन १ गते देशय् न्यंक पोष्टर (स्वेदिसँ तँसा २ या किपाः ल्याः १, २) तिकाः नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी माओवादीया नेतृत्वय् १९ म्हसीया छगू पुचलं न्ह्याकूगु खः^३ । कोशी मेचीया उत्तरी सीमा अरुण व तमरया छाल नापनुम, माङसिमा, लेलेप, ओलाङचुङगोलाया गांबस्ती व चारीगोठ व सेती महाकाली व भेरी कर्णालीया लेक व हिमाली क्षेत्र रामारोशन, माछालेक, तोहला,

^१ The term Newar is applied to designate a number of former ethnic groups who have, through century of inter breeding, been welded in to a homogeneous community with common traditions of language and other social heritage. It is, therefore, a gross over simplification to regard them as belonging to one single racial origin. Baines and Risley have, therefore, rightly call them as a national tribe or caste. (Nepali, 1965:18)

^२ मेरो देश चार जात ३६ वर्णको दुःखले अर्ज्याको सबैले चेतना भया ।

^३ विसं २०५१ सालय् भूमिगत जुयाः थःके दु दुगु त्वाभः ज्वनाः सशस्त्र संघर्षविना सत्ता प्राप्त याय् फइमखु धैगु उद्देश्यं माओवादी पार्टी जनयुद्ध न्ह्याकूगु खः । २०५० साल असारय् च्वंगु केन्द्रीय समितिया बैठकं जनयुद्धया संगठनात्मक व फौजी प्रक्रियाया तयारी याःगु खः (बराल २०६८ : ५) ।

जुम्ला, कालीकोट व जाजरकोटया विकट वस्तीं जनयुद्ध न्ह्याकूगु खः । चुरे व भावर क्षेत्रय् व बतासे डाँडाय् नं जनयुद्ध सुरु जुल (बराल, २०६८: पौ मदु) ।

१.२ समस्या कथन

जनयुद्धय् नेवाःतय्गु भूमिका बारे अध्ययन जूगु खने मदुनि । जनयुद्धय् नेवाःतसें थःथःगु क्षेत्रं फूगु चाःगु भूमिका म्हितुगु खः । गैर नेवाःतय्गु फात्तफुत्त खँ पत्रपत्रिकाय् पिदनाच्चंगु दु । उकी नेवाःतय्गु भूमिकाया बारे च्वःया तःगु खनेमदु । नेवाःतय्गु आँकडातक नं खनेमदु । जनयुद्धया सफलता धैगु नेवाःजातिया सहभागिता नं खः । अथे खयाः नं आःतक लिखितरुपय् पिहां वःगु सफुती छथाय् निथाय्जक उल्लेख जूगु खनेदु ।

औपचारिक आंकडा इमिगु ज्या, ज्यालिसे सम्बन्धित थाय्, बाय्, मनू व वया भूमिकाया बारे आः हे अभिलेख तय्माःगु खनेदु । बृहत शान्ति वार्ता प्रक्रिया [Comprehensive Peace Accord (CPA)] अर्न्तगत वंषिं जनसेनात शिविर त्वःताः पिहां वनेधुंकूगु दु । कन्हय् थज्याःपिं मनूतय्गु अभिलेख तय्गु ज्या तसकं हे थाकुइगु खनेदु । उकिं आःहे थ्व ज्या न्ह्याकेमाः । समस्या थुकथं खनेदु ।

१. जनयुद्धय् गुलि नेवाः संगठनं ब्वति काःगु दु ?
२. जनयुद्धय् गुलि नेवातय्सं ब्वति काःगु दु ?
३. जनयुद्धय् नेवातय्सं गन गन ब्वति काःगु दु ?
४. जनयुद्धय् गुलि नेवाःत शहीद, व बेपत्ता जुल ?
५. जनयुद्धय् नेवातय्सं छु गुकथं ब्वति काःगु दु ?

१.३ उद्देश्य

जनयुद्धय् नेवाःतय्गु भूमिकायात अभिलेखीकरण याय्गु थ्व शोधया मूल उद्देश्य खः । मूल उद्देश्य पूर्वकेत क्वय्या ज्या नं याःगु दु ।

- क) जनयुद्धय् ब्वति काःगु नेवाः संगठनया चर्चा याय्गु ।
- ख) जनयुद्धय् ब्वति काःपिं नेवातय्गु चर्चा याय्गु ।
- ग) जनयुद्धय् नेवाःतय्सं ब्वति काःगु थाय्या चर्चा याय्गु ।
- घ) जनयुद्धय् शहीद, बेपत्ता जूपिं नेवाःतय्गु चर्चा याय्गु ।
- ङ) जनयुद्धय् नेवाःतय्सं छुछुकथं ब्वति काःगु दु उकिया चर्चा याय्गु ।

१.४ पूर्वकार्य समीक्षा

ओमकारेश्वर श्रेष्ठ (सं) (१९२८)या *नेपालय् जनयुद्धया भिदँ* छगू सन्दर्भ सूची सफू जक खः । थुकी बेनामी व च्वमिया नामं पिहांवःगु सफू व च्वसू धलः मुंकातःगु दु । थ्व सफुतिइ १२५९ च्वमिं ३१७२ लेख सफू च्वःगु दु । थुकी भिदँया दुने बेनामी च्वसू २६५५ पु च्वसू प्रकाशनय् वःगु खनेदु । नामी व बेनामी यानाः ७०८६ च्वसू व सफू पिहां वःगु धलःया सन्दर्भ सूची सफूया रुपय् प्रकाशन यागु खः ।

कृष्ण केसी (१९३०) या *मानव वधशाला* भाग -१ य् जनयुद्धया भवलय् गिरफ्तार यानाः थी थी सैनिक ब्यारेक, भैरबनाथ गण व मेमेथासय् सैनिक हिरासतय् तयाः अमानवीय यातना ब्यूगुया घटनाक्रमयात ब्वयातःगु दु । छम्ह निम्ह नेवाःतय्गु नकारात्मक टिप्पणी दुसां जनयुद्धय् ब्वति काःपिं मेमेपिं नेवाःतय्गु खँ बियातःगु मदु ।

ऋषिराज बराल (१९३२) या '*नेपाली जनयुद्धः*' सफुतिइ १३ गु अध्याय दु । थ्व सफू मुक्कं १३ गु अध्यायलय् ब्वथलातःगु दु । थ्व सफुती नेपालय् कम्युनिष्ट आन्दोलन सुरु जुसानिसें जनयुद्ध व नेतृत्वया

प्रश्न तक कया: अन्त्य उपसंहार तकं ब्यातःगु दया: नं उकी जनयुद्धय् नेवा:या भूमिका बारे च्यातःगु मदु ।

हरि भुसाल (सं) या 'समर प्रतीक' लय्पती सूर्यप्रकाश सुवेदी (१९३०) या 'जनयुद्धका प्रारम्भिक दिनहरुलाई फर्केर हेर्दा' च्वसुइ जनयुद्धय् थी थी नां बिया: कार्वाही न्ह्याकुगु खं च्यातःगु दु । उकिं नेवा:तसें का:गु ब्वतिया अलग्ग उल्लेख मदु ।

पुष्पलाल श्रेष्ठ (१९९७) या 'नेपालमा कम्युनिष्ट आन्दोलनको संक्षिप्त इतिहास' सफुती नेपालय् कम्युनिष्ट आन्दोलन सुरु जुइन्ह्योया अवस्थानिसें आ:तकया स्थितिबारे च्यातःगु दु । थुकियात प्यब्वय् ब्वथला तःगु दु । कम्युनिष्ट आन्दोलनया इतिहास दु । तर जनयुद्धया खं दुमथ्या: ।

अनिल शर्मा 'विरही' (१९३२) या 'आँधी चलेको आकाश ...', 'समर-प्रतीक' नारायण शर्मा (सं) य् पिदंगु च्वसुइ जनयुद्धया लुमन्ति च्यातःगु दु । उगु च्वसुइ २०१० दँय् सीताराम माविया छात्र जगत श्रेष्ठ^४ उगु इलय् विद्यार्थी आन्दोलनया नेताया स्वापु २०५२ सालय् जनयुद्धया सम्पर्क सुत्रधारकथं च्यातःगु दु । श्रेष्ठं जनयुद्धय् भोगेया:गु मानसिक व शारीरिक यातनाबारे नं उल्लेख यानातःगु दु ।

१.५ अध्ययनया महत्व

नेपालय् सन् २००१ या गणनाकथं १२६ गू जातजाति अभिलेखीकरण जूगु दु । उकी ९२ भाषा परिभाषित (identified) जूगु दु (केतवि, १९३१) । नेपा:या कूल जनसंख्याय् मुक्कं नेवा:तय्गु जनसंख्या पहरीनापं तया: १२,५६,७३७ म्ह दु । नेवा:भाय् ल्हाइपिनिगु ल्या: ८,२८,४५३ म्ह दु । थ्व ल्या: नेपा:या कूल जनसंख्या (२,२७,३६,९३६) या ३.६४ प्रतिशत ख: (केतवि २००१) ।

जनयुद्धय् नेवा:या केन्द्रीय भूमिका दुवाला लिखित रुपय् पितबीमा:गु थुकिया महत्व ख: । माओवादी जनयुद्धय् नेवा: तय्गु नं सहभागिता दु धैगु समग्र जानकारी बीमागुलिं थ्व शोधग्रन्थ

^४ २०१० दँय् सिताराम माविया यँया लगनत्वालय् संचालित रात्री कक्षा ख:। थ्व स्कूलया छात्र व शिक्षकवर्ग नेपा:या राजनैतिक आन्दोलनय् यक्व भूमिका म्हत्तूगु दु । जगत श्रेष्ठ उकीमध्ये छम्ह चितवनया नेवा: ख:।

पूर्वकेमाःगु महत्व दु । युद्धया मोर्चाय् नेवाःत गुलि शहीद जुल । गुलि बेपत्ता जुल धैगु यकिन मदु । आः दुपिनिगु पाखें न्यनेकने याना इमिगु तथ्यांक तय्गु आवश्यकता दु । आः थुकियात दुवाले फत धाःसा लिपाया पुस्ताया लागिं लिधंसा सावित जुइ । जनयुद्धय् नेवाःतय्गु केन्द्रीय भूमिका गुलि दु धैगु थौं तकनं ल्याःचाः मजुनि । देशया केन्द्रीय राजधानी च्वंगु थाय् व राज्य शक्तिया प्रमुख दावेदार जूगुलिं नेवाः तय्गु भूमिकाया खँ सिकेमाःगु तसकं जरूरी खनेदु । थ्व वाः चाय्का हे थ्व शोधग्रन्थ पूर्वके माःगु आवश्यकता खनेदु । नेवाःतय्गु भूमिकावारे खँ न्ह्यमथन धाःसा सु नं जनजातियागु स्पष्ट अभिलेख तय्गु सम्भावना दैमखु । थ्व अभिलेख मदयकं संघीय राज्य, राज्यशक्तिया बाँडफाड जुइगु उलि सहज मखु । उकिनं थ्व खँ गुलि फु उलि याकनं सीकेमा ।

१.६ अनुसन्धान विधि

अनुसन्धान विधि अन्तर्गत क) अध्ययन क्षेत्र ख) तथ्याङ्क संकलन ग) सैद्धान्तिक पृष्ठभूमि घ) तथ्याङ्क विश्लेषण दुथ्याकागु दु ।

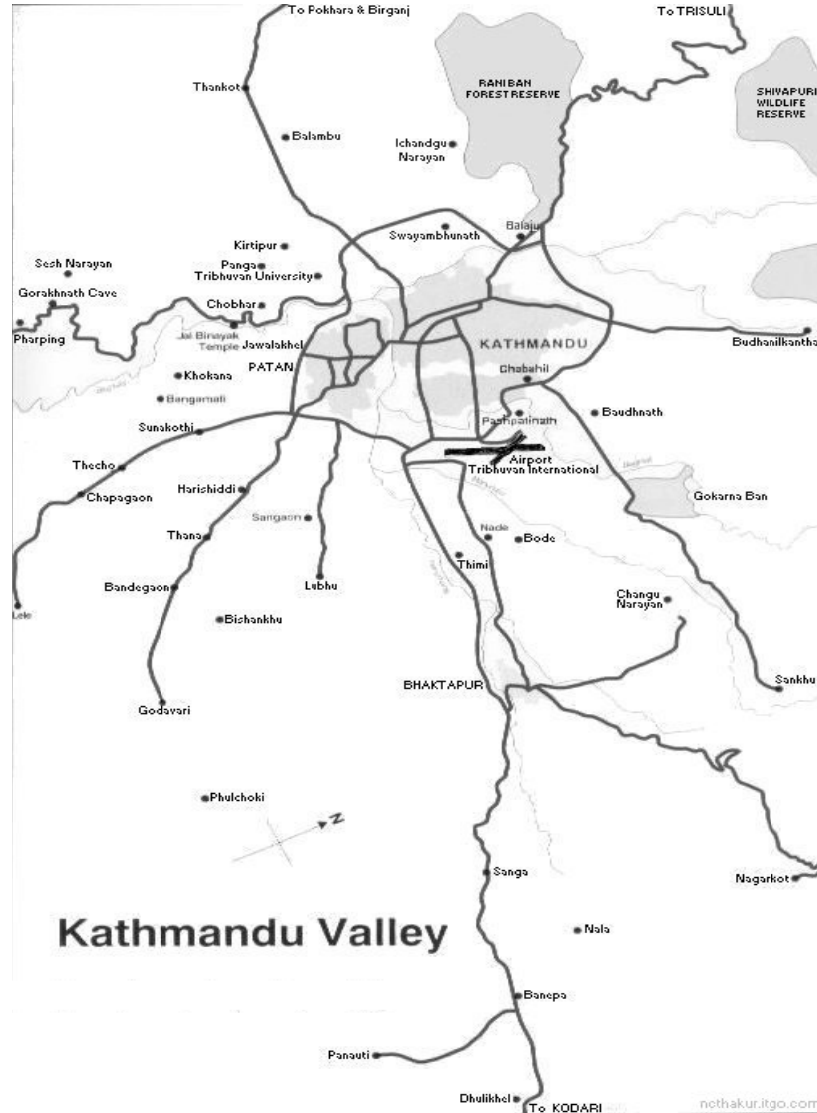
क) अध्ययन क्षेत्र

जनयुद्धय् नेपाःन्यंक नेवाः व गैर नेवाः यानाः १३,२४५ शहीद जूगु दु । थुलि मध्ये नेवाःत गुलि दु धैगु आधिकारिक तथ्यांक मदुनि । अथे हे १४/१५ सय मनूत बेपत्ता जूगु दु । बेपत्ता जूपि नं थुलि हे धकाः आधिकारिक तथ्यांक मदुनि । यें, यलः व ख्वप याना जम्मा ३३ म्ह बेपत्ता जूगु खः । उलिमध्ये येंनं गुम्ह, यलं न्याम्ह व ख्वपं पेम्ह यानाः १८ म्ह^५ बेपत्ता जूगु खः । उकी कामपा ६ नैकापया मीना श्रेष्ठ छम्ह जक नेवाः मिसा खः ।

थुगु शोधग्रन्थया क्षेत्रकार्य मुख्यतः यें, यल व ख्वप खः । थुलि बाहेक किपू पांगा, बुंग, सतुंगलंया खँ नं दुथ्याःगु दु ।

^५ थ्व रिकर्ड बेपत्ता परिवारपाखे वःगु खः। उपत्यका दुन बेपत्ता नेवाःत मध्ये कामपा ६ नैकापया मीना श्रेष्ठ छम्ह जकः खः ।

नक्सा १, नेपा:गा:

ख) तथ्याङ्क संकलन

- अ) सामग्री संकलन याय्त जनयुद्धय् संलग्न ३० गू परिवारलिसे तप्यंक सम्पर्क तया: उपिलिसे खल्हाबल्हा, ५ म्हसिके अन्तर्वार्ता, ३० गू प्रश्नावली जाय्कागु दु ।
- आ) यँया बागवजार, खसीवजार, मञ्जुश्री, क्षेत्रपाटी, बालाजु, यल, खपया सल्लाघारी, ब्यासी, पाँगाया इटागोल, नखेल, सतुङ्गल, किपू लगायतया थासं जनयुद्धय् प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष रुपं ब्वति का:पिं, शहीद व बेपत्ता परिवारयाके न्यनेकने जूगु ख: ।

- इ) अनुसन्धाता स्वयं आश्रय दाता जूगुलिं थन माः माःकथं योद्धातय्गु आँकडा तनेगु ज्या जूगु दु ।
- ई) सामग्री संकलनया भवलय् त्रिभूवन विश्वविद्यालय, नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग, मार्क्सवाद अध्ययन केन्द्र, नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा, त्रिभूवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालय, नेपाल राष्ट्रिय पुस्तकालय, संचारग्राम पुस्तकालय, मार्टीन चौतारीया पुस्तकालयया सामग्री छेलागु दु ।
- उ) थ्व अध्ययनय् छेलागु पत्रपत्रिका, सफू लिधंसा धलखय् बियागु दु ।

ग) सैद्धान्तिक पृष्ठभूमि

जनयुद्धया सिद्धान्त मार्क्सवाद-लेनिनवाद-माओवाद शिक्षाय् आधारित खः । जनयुद्धया सुरुया आज्जु राज्यसत्ता प्राप्त याय्गु खः ।

स्वतन्त्र आत्मनिर्णयया अधिकारया नितिं सामन्तवाद, साम्राज्यवाद विरोधी सः तइपिं दक्ख तह व तप्काया मनूतय्त्त गोलबन्द याना सशस्त्र संघर्ष सुरु याय्गु जनयुद्धया सैद्धान्तिक पक्ष खः । कृषि क्रान्तियात मेरुदण्ड दय्का श्रमजीवी जनता, गरीब किसानया पक्षय् ल्वाय्गु प्रतिक्रियावादीया दवाव, धम्की व प्रलोभनय् मवनेगु जनयुद्धया सिद्धान्त खः ।

लेनिनया क्रान्ति सिद्धान्तकथं असाधारण जटिल परिस्थिति सिर्जना यानाः जीत व हार, उपलब्धी व क्षतियात पार यानाः हे जनयुद्ध सफल याय्गु खः ।

घ) तथ्याङ्क विश्लेषण

- अ) मुंकागु ज्वलं अध्याय/अध्याय यानाः ब्वथलागु दु ।
- आ) ज्वलं माःहनेत प्रत्येक विषयवस्तुयात विस्कं विस्कं डेसिमल नं छेलागु दु ।
- इ) पारिभाषिक शब्दावली छेलागु मदु ।
- ई) विशेषज्ञतय्के न्यनेकने यानागु खँ थासय् हे पादटिप्पणीकथं बियागु दु ।

- उ) भूमिगत संगठनं छापामार शैलीं युद्ध संचालन याःगुलिं पाय्छि आँकडा आतक्क न पिमदंनि । आँकडायात पुष्टी याय्त फयांफतले सम्बन्धित पक्षया आधिकारिक मनूत सम्पर्क जूगु दु । व्यक्तिगत सम्पर्क आँकडा मुंगु व चर्चा जूगुलि गनं मनोगत लिच्चः मलाय्मा धैगु खँय् सचेत व सतर्क कुतः जूगु दु ।
- ऊ) पाठय् लिधंसा कोष्ठक दुने च्वमि, साल व पौ तयाः दुथ्याःगु दु ।
- ए) थुकी एपिए न्याकोगु संस्करणया शैली सफू वःकया लिधंसा तयागु दु ।

१.७ अध्ययन सीमा

थुगु शोधग्रन्थया क्षेत्रकार्य मुख्यतः यँ, यल व ख्वप खः । थुलि बाहेक किपू पाँगा, सतुंगलंया खँ नं दुथ्याःगु दु । २०५२/११/१ निसे २०६३/८/५ तकया घटना जक थ्व अध्ययनय् दुथ्याः ।

जनयुद्धय् नेवाःतय्गु भूमिकाया अभिलेखीकरण याय्गु थ्व शोधया मूल क्षेत्र खः । थुकी जनयुद्धय् ब्वति काःगु नेवाः संगठन, ब्वति काःपिं नेवाःत, ब्वति काःगु थाय्, शहीद, बेपत्ता जूपिं नेवाःत व नेवाःतय्सं छु गुकथं ब्वति काःगु दु उकियात कःघाःगु दु ।

१.८ अध्ययन माःहना

थ्व शोध मूलतः न्यागु अध्याय दु । न्हापांगु अध्यायय् शोध परिचय दु । थुकी पूर्वकार्य समीक्षा दुथ्याःगु दु । निगूगु अध्यायय् जनयुद्धय् नेवाः संगठनया चर्चा जूगु दु । स्वंगूगु अध्यायय् जनयुद्धय् नेवाःतय्गु भूमिका चर्चा जूगु दु । थुकी शहीद जूपिं, बेपत्ता जूपिं, पार्टी दुने इहिपा जूपिनिगु खँ नं दुथ्याःगु दु । प्यंगूगु अध्याय अध्ययनया लिच्चःकथः न्यागुगु अध्यायय् लिखँ बियागु दु । दकलय् लिपा लिधंसा बियागु दु । तँसाकथं सूचकतय्गु नांधलः, मिलिसियातय्गु नांधलः, शहीद, बेपत्ता जूपिनिगु धलः, पोष्टर, नेवाःया वितरण व पिएलए चार्ट बियागु दु ।

अध्याय २

जनयुद्धय् नेवाः संगठन

२.० बान्कि (Outline)

थ्व अध्याय जनयुद्धय् नेवाः संगठनबारे चर्चा जूगु दु । खण्ड (२.१)य् नेवाःया म्हसीकाया वर्णन जूगु दु । खण्ड (२.२)य् नेवाः या वितरण व (२.३)य् नेवाःजातिया विकासया चर्चा जूगु दु । नेवाः आन्दोलनया चर्चा खण्ड (२.४)य् जूगु दु । खण्ड (२.५)य् नेवाः संगठन व खण्ड (२.६)य् अध्यायया सारकथं लिखँ बियागु दु ।

२.१ म्हसीका

नेवाः म्हसीकेगु आधार खाः, लागा, धर्म संस्कृति, नश्ल, भाषा आदि खः । छगू जक तत्वया आधारय् नेवाःया म्हसीका क्वछी फैमखु । शारीरिक बनोटया लिधंसाय्जक नेवाःतय्त म्हसीकेगु सम्भव हे जुइमखु । नेवाः मूलतः छगू भाषिक जाति खः (कसा, १९३०: २९) ।

२.२ नेवाःया वितरण

थौकन्हे नेवाःत फुक्क जिल्लाय् न्यनाच्चंगु दु । नेपालं पिने भारत, भुटान व अमेरिका लगायत संसारया यक्व देसय् च्वनाच्चंगिं नेवाः त नं यक्व दु । आदिभूमिया ल्याखं नेपाःगाः व नेपाःगाःया छ्वात्तुक्क च्वनाच्चंगु धौख्यः, भौत, दोलखा, सिन्धुपाल्चोक, नुवाकोट व मकवानपुर लिसेया लागाय् नेवाःत ख्वात्तुक्क च्वनाच्चंगु खनेदु । नेवाः संस्कृति नालाच्चंगिं, नेपालभाषायात मां भाय्कथंया छ्यला वयाच्चंगिं, नेवाः पह मत्वःतुसे थःत नेवाः धकाः गौरव ताय्कीपिं हे नेवाः खः (जुजुः १९९७:४५) ।

२.३ नेवा:जातिया विकास

नेपा:गा:या भौगोलिक बनोट मानव वस्ती विकासया नितिं तसकं अनुकूल थाय् खः । नेपा:गा: दुने दुगु बागमती, विष्णुमती व मनोहरा लगायत यक्व चीचीधंगु मदिक्क न्ह्यानाच्चंगु खुसि मानव सभ्यताया विकास जूगु थाय् खः (मोर्चा नेपा: :७) ।

किराँत जुजुं थः रैतीत नेवार (नेवा:, नेवाल) धका: नां छुना ब्यूबले हे थुकिया दुने थी थी जाति ल्वाकज्याय् धुंकूगु खः । न्हापांनिसें वा न्हापा नेवा:भाय्यात थःगु मांभाय् कथं ल्हानावःपिं, गुगुं इलय् 'नेपाल खाल्डो' (नेपा:गा:) स बसोबास यानाच्चपिं वा उमि सन्तान, अले नेवा: संस्कृतियात थःगु संस्कृतिकथं हनाच्चपिं नेवा: खः (श्रेष्ठ, १९२८: ३५) ।

नेवा:त मेमेगु जातिसिवें सम्पन्न जूगुलिं नेवा:तय्त जनजाति मखु धा:सां पाइमखु । नेवा: नेपा:गा:या दकले प्राचीन जाति खः (शाक्य, १९२८, २७) । नेवा: व नेपा: पर्याय खँग्वः खः । बाबुराम आचार्यजुं 'नेपालय् लिपा लिपा च्यातःगु गुलिखे पुलांगु सफू दु, मध्यकालय् धस्वाकातःगु गुलि नं अभिलेख दु, उकी नं 'नेपाल' खँग्वःयात लिपातकं जातिवाचक अर्थय् छ्यलातःगु खनेदु । टिष्टुङ्गया भट्टवाल धैगु थासय् लुयावःगु लिच्छवि जुजु वसन्तदेवया ई.सं. ५९२ व ६०७ या अंशुवर्माया ल्वहँपती न्ह्यथनातःगु 'स्वस्तीनेपालेभ्य' खँग्वलं थ्यात बांलाक पुष्टि या: (मल्ल, १९३२: ४) ।

२.४ नेवा: आन्दोलन

गोरखा राज्यया विस्तार क्रमय् पृथ्वीनारायण शाहनं ८८८ दँय् नेपा:गा:या थी थी नेवा: राज्य त्याकेवं नेवा:त राजनैतिक रुपं शक्तिहीन जुल । रणबहादुर शाहनं थः कला:यात तःकै वइ धका: कचिमचा पितिना: छ्वःगु व मस्तनापं मांअबुयात सिपाइनं घेरे याका: नेपा:गालं पितिनाछ्वःगु हृदयविदारक खँ न्ह्यथना विरोधया सः तःगु खः (कसा:, १०९३:८१) ।

चन्द्र शमशेर ने.सं. १०२५ दैय नेवाःतय्गु छुं नं घरायसी लिखत मान्यता मबीवं नेवाःतय्गु दुने नुगलय् विद्रोहया मि दनावल । निष्ठानन्द बज्राचार्य प्रचलित बौद्ध साहित्ययात प्रचलित नेवाःभासं देवनागरी लिपिं हिलाः सफू पिकया नेपालभाषाया उत्थान यात । सिद्धिदास महाजुं 'भाषा म्वासा जाति म्वाइ' धका नेपालभाषां साहित्य च्वया भाषिक चेतना थना बिल । जगतसुन्दर मल्लं मातृ भाषाया महत्व न्ह्यथना नेवाः भासं ब्वंकेगु ब्वनेकुथी ख्वपया खौमा त्वाल्य चायका भाषिक अभियान न्ह्याकूगु खनेदु । योगवीरसिंह, शुक्रराज शास्त्री व धर्मादित्य धर्माचार्यपिन्सं व्याकरण व पत्रिका पिकया भाषिक आन्दोलनयात निरन्तरता ब्यूगु खनेदु ।

नेपाःया राजनैतिक आन्दोलनय् नेवाः मिस्त मोतिदेवी, साधना प्रधान, सहाना प्रधान, मंगलादेवी सिं, कामाक्षादेवी, सिलु सिं शान्ता श्रेष्ठ आदि व नेपालभाषा साहित्यिक आन्दोलनय् मोतिलक्ष्मी उपाशिका, नारायण देवी, सत्यभामा माथेमापिं न्ह्योने लाःगु खनेदु ।

रेडियो नेपालं नेपालभाषायात २०२२ सालय् लिक्कयाः नेवाःतय्गु नुगलय् विद्रोहया पुसा थुनाबिल । यें महानगरपालिका व स्थानीय निकायय् नेपालभाषा छ्यले मदैगु सर्वोच्च अदालतया अन्तरिम आदेश व निर्णयया विरोधय् नेवाःतय्सं विरोध यात । १९९० या जनआन्दोलन, १९२६ या लोकतान्त्रिक आन्दोलन व १९९५ निसे १९२७ या जनयुद्धय् नेवाः त सहभागी जूगु खनेदु । १९९० या जनआन्दोलन ४० म्ह शहीद जूगु खनेदु ।

राजनैतिक आन्दोलनया केन्द्र राजधानी नेवाःत अप्वः सहभागी जूगु खनेदु । नेवाःतय्गु न्ह्यागु आन्दोलनयात नं राजनीतिक रुपं दमन याःगु दु । तर थ्व खँयात नेवाःतय्सं वाः चाय्कूगु खनेमदु ।

२.५ नेवाः संगठन

नेवाःतय्के थी थी सामाजिक व भाषिक संगठन दुसां राजनैतिक रुपं संगठित जुया न्ह्याकूगु संगठन तसकं हे म्हो जक खनेदु । छुं नेवाः राजनैतिक संगठनया चर्चा छसिकथं जूगु दु ।

२.५.१ नेपालभाषा मंका: खल: (१०९९)

राजनैतिक चेतयात संघीय संगठनया बां लुइका: वःगु संगठन नेपालभाषा मंका: खल: न्हापांगु खल: खः । तर थ्व संगठन सांस्कृतिक जुलुसया नामय् नेपाल संवत्या जःखः तक्यना तनावंगु खनेदु ।

२.५.२ नेवा: राष्ट्रिय आन्दोलन गुथि (१९२३)

नेवा: गुथि व नेवा: राष्ट्रिय आन्दोलन निगू संगठन एकीकरण जुया ने.सं. १९२३ वछलागा ८ (२०६० जेठ ९) खुन्हु नेवा: राष्ट्रिय आन्दोलन गुथि तदर्थ समिति दय्कूगु खः । नेपालय् जातीय स्वशासन हय्गु नेवा: राष्ट्रिय आन्दोलन गुथिया मूआज्जु खः । नेवा:त नेपा:गा:या आदिवासी जूगुलिं थन शासन याय्गु अधिकार थुमिगु हे खः धैगु थ्व संगठनया मूल नारा खः । नेपा:या थी थी जाति व भाषाभाषीया दथुइ क्वातुक्क स्वापु तया: देशया स्वतन्त्रता व राष्ट्रियता क्वातुकेत थ्व गुथि निस्वंगु खः ।

२.५.३ गुहाली गुथि (१९९७)

नेवा:त सांस्कृतिक गुथिइ जक तक्यना च्वने मज्यू धैगु खँ सकसितं सीके बीत ने.सं. १९९७ दँय् शम्भुराम श्रेष्ठया नायःसुइ (वाम गुथि) गुहाली गुथि निस्वंगु खः । थुगु गुथिइ मा:सा सांस्कृतिक गुथिं याइगु सामाजिक गुहाली नं याइ । तर थुकिया मूआज्जु धैगु मनूतय्त अन्धविश्वासं मुक्त याना: राजनैतिक चेत बीगु खः ।

२.५.४ नेपालभाषा प्रजातान्त्रिक खल: (१९९५)

नेपालभाषा ख्यलय् प्रजातान्त्रिक हकहितया नितिं प्रजातन्त्रवादी भाषासेवी व भाषा, साहित्य व संस्कृतिप्रति च्यूता: दुपिनिगु मुज्यां 'नेपालभाषा प्रजातान्त्रिक खल:' निस्वंगु खः । हितकरवीरसिं कंसाकारया नायःसुइ गठन जूगु थ्व संगठन नेपाली कांग्रेस समर्थककथं काय्फु ।

२.५.५ नेवा: देय् दबू (१९९५)

नेवा: देय् दबूया स्वंगूगु महाधिवेशनं जातीय, भाषिक, सांस्कृतिक राजनैतिक अधिकारया खँ ल्हवसां राजनैतिक कार्यक्रम व्यवहारय् छयःगु खनेमदु ।

२.५.६ नेवा: खल: नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा (१९९८)

नेवा: मोर्चाया तत्कालीन अवस्थाय् घोषणा जूबले नेवा: खल:या नामं जूगु खः । थ्व ने.सं. १९९८ (वि.सं. २०५५ भाद्र ९ गते) स्थापना जूगु खः । थ्व २०५२ साल फागुन १ गते जनयुद्ध शुरु जुइधुंकाः स्थापना जूगु खः । नेपालय् वर्गीय, जातीय, भाषिक, लैंगिक, क्षेत्रीय, दलीत लगायत यक्व समस्या सामन्तवादं याना: ब्वलनाच्चंगु दु । नेपालय् आदिवासी जनजाति भण्डै ३८% दु । ब्राह्मण, क्षेत्री शासक वर्ग बाहेक उत्पीडित वर्ग भण्डै ७३ प्रतिशत खनेदु । नेपालय् जातीय उत्पीडन छगू तःधंगु समस्या जुयाच्चंगु दु । थ्व समस्या वर्गीय आन्दोलनं जक नं हल जुइमखु । उकिं उत्पीडनय् लाःपिन्त संगठित याय्त नेवा: खल: आःया नेवा राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा गठन जूगु खः^६ (पवनमान श्रेष्ठनाप खँल्हाबल्हा १९३२) ।

आत्मनिर्णयया अधिकारया सैद्धान्तिक स्वीकृतिसहित स्वसासन लागू याय्गु थ्वया लक्ष्य खः । नेपालया सन्दर्भय् उत्पीडित जातिया लागि स्वसासन व स्वायत्तता अनिवार्य खः । बहुजातीय देश जूगुलिं संघीयताय् वनेगु दक्कले उपयुक्त जुइ । स्थानीय निकायनिसं केन्द्र थ्यंक समानुपातिक व समावेशी छगू तःधंगु आधार खडा जुइ । स्वसासन व स्वायत्तता धैगु छगू विशेष अधिकारनं खः । २०६० असार १४/१५ गते कीर्तिपुरय् नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाया न्हापांगु सम्मेलन जुल । न्हापांम्ह नायः पवनमान श्रेष्ठ, दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन खुल्ला स्थिति धुंकाः दिलिप महर्जन नायः जुल ।

^६ पवनमान श्रेष्ठ, नेवा:राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाया केन्द्रीय नायः खः

११३२ (२०६९, असार १) प्रचण्ड बाबुराम समूहलिसे स्वापु त्वाःथलाः हाकनं नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाया नायः पवनमान श्रेष्ठ हे जूगु दु ।

अर्जुन महर्जन, अर्जुनमान श्रेष्ठलगायत विगतय् फौजी कमाण्ड रुपय् दुम्ह निश्चल नकःमि, सुचिन्द्र महर्जनपि बेपत्ता व शहीद जुल । मोर्चाया संस्थापक केन्द्रीय दुजः बैकुण्ठहरि श्रेष्ठ जेलय् दुने शहीद जुल । धादिङ्गया चेतनारायण श्रेष्ठ शहीद जुल । नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा युद्ध न्ह्योने यंकेगु व जनताया अधिकार काय्त छगू पुरक भूमिका म्हितूगु खः ।

२.६ लिखँ

नेवाः म्हसीकेगु आधार ख्वाः, लागा, धर्म संस्कृति, नश्ल, भाषा आदि खः । नेवाः मूलतः छगू भाषिक समुदाय खः । थौकन्हे नेवाःत फुक्क जिल्लाया न्यनाच्चंगु दु । नेवाः संस्कृति नालाच्चपिं, नेपालभाषायात मां भाय्कथंया छ्यला वयाच्चपिं, नेवाः पह मत्वःतुसे थःत नेवाः धकाः गौरव ताय्कीपिं हे नेवाः खः ।

नेपाःगालय् बागमती, विष्णुमती व मनोहरा लगायत यक्व चीचीधंगु मदिकक न्ह्यानाच्चंगु खुसि मानव सभ्यताया विकास जूगु थाय् खः । नेवाः व नेपाः पर्याय खंग्वः खः । बाबुराम आचार्यजुं 'नेपाल' खंग्वःयात अर्थय् छ्यलातःगु दु धैदीगु दु ।

गोरखा राज्यया विस्तार धुंकाः शक्तिहीन जूपिं नेवाःतसें रणबहादुर शाहया देश निकाला विरुद्धय् विरोधया सः तःगु खनेदु । चन्द्र शमशेरं ने.सं. १०२५ दँय् नेवाःतय्गु छुं नं घरायसी लिखत मान्यता मबीवं नेवाःतय्गु दुने नुगलय् विद्रोहया मि पुसा दन । निष्ठानन्द बज्राचार्य, सिद्धिदास महाजुं, जगतसुन्दर मल्ल, योगवीरसिंह, शुक्रराज शास्त्री व धर्मादित्य धर्माचार्यपिन्सं नेपालभाषाया पुनर्जारण यानादिल ।

नेपाःया राजनैतिक आन्दोलनय् नेवाः मिस्त मोतिदेवी, साधना प्रधान, सहाना प्रधान, मंगलादेवी, कामाक्षादेवी, सिलु सिं शान्ता श्रेष्ठ आदि व नेपालभाषा साहित्यिक आन्दोलनय् मोतिलक्ष्मी उपाशिका, नारायणदेवी, सत्यभामापिं न्ह्यलुवाःकथं वःगु खनेदु ।

२०२२ निसंया थी थी आन्दोलन व २०५२ सालया जनयुद्धय् नेवाःत सहभागी जूगु खनेदु । २०४६या जनआन्दोलन ४० म्ह शहीद जूगु खनेदु । राजनैतिक आन्दोलनया केन्द्र राजधानी जूगुलिं थनया नेवाःत अप्वः सहभागी जूगु खनेदु । नेवाःतय्गु न्ह्यागु आन्दोलनयात नं राजनीतिक रुपं दमन याःगु दु । तर थ्व खंयात नेवाःतय्सं वाः चाय्कुगु खनेमदु ।

नेवाःतय्के थी थी सामाजिक व भाषिक संगठन दुसां राजनैतिक रुपं संगठीत संगठन तसकं हे म्हो जक खनेदु । छुं नेवाः राजनैतिक संगठन नेपालभाषा मंकाः खलः (१०९९), नेवाः राष्ट्रिय आन्दोलन गुथि (१९२३), गुहाली गुथि (१९९७), भाषा प्रजातान्त्रिक खलः(१९९५), नेवाः खलः नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा (१९९८) या नां काय्छिं ।

अध्याय ३

जनयुद्धय् नेवाः

३.० बान्कि (Outline)

थ्व अध्याय जनयुद्धय् नेवाःतय्गु भूमिका बारे चर्चा जूगु दु। उप खण्ड (३.१)य् नेवाःया म्हसीकाया वर्णन जूगु दु। उपखण्ड (३.२)य् जनयोद्धाया वर्णन जूगु दु। थ्व अध्याययात प्यब्वय् थलाः मिजं (३.२.१), मिसा (३.२.२), विवाहित (३.२.३), पार्टी दुने विवाह (३.२.४) कथं अध्ययन जूगु दु। उपखण्ड (३.३)य् जनयुद्धय् गुहाली याःगु परिवारया संक्षिप्त चर्चा जूगु दु। उपखण्ड (३.४)य् नेवाः मिलिसियाया चर्चा जूगु दु। उपखण्ड (३.५)य् जनसेना, बेपत्ता (३.६) व शहीदया चर्चा उपखण्ड (३.७)य् जूगु दु। उपखण्ड (३.८)य् अध्यायया सारकथं लिखँ वंगु दु।

३.१ म्हसीका

अध्याय २.१ य् वर्णन जूथें नेवाः मूलत छगू भाषिक समुदाय खःसां नेवाःतय्गु वितरण पूर्वनिसे पश्चिमतक न्यनाच्चंगु खनेदु। नेवाः जाति मखु राष्ट्र खः। राष्ट्र जुइत भाषिक, जातीय, सांस्कृतिक, भौगोलिक व आर्थिक पहिचान दय्मा। थ्व न्यातां खँ चूलात धाःसा जक राष्ट्रिय पहिचान दइ (ओमकारेश्वर श्रेष्ठलिसें खँल्हावल्हा^९ (१९३२))। थ्व परिभाषाया ल्याखं नेपाः व नेपालं पिने संसार न्यंक च्वनाच्चपिं थःत नेवाः धकाः म्हसीके न्ह्यापिं दक्खिसित नेवाः धाय्माः।

जनयुद्धय् थज्यापिं नेवाः भाय् ल्हाय् सःपिं व मसःपिं निखलः नं नेवाःत थःथःगु थासं छिछिंकथं सहभागी जूगु दु। भूमिगत संगठनं भूमिगत व छापामार शैलीं युद्ध संचालन याःगुलिं पाय्छि आँकडा आतक्क न पिमदनि। आँकडाया औपचारिकता पुष्टी याय्गु आधार व्यक्तिगत सम्पर्क हे जूगु दु। औपचारिक आँकडा मदुगुलिं थुलि हे नेवाःत जनयुद्धय् कुहां वःगु धाय् थाकु। व्यक्तिगत सम्पर्कयात

^९ नसना वाःपौया सम्पादक।

वःकयाः सां दुगु आँकडा व चर्चा जूगुलि गनं गनं मनोगत लिच्चः मलाय्मा धैगु खँय् सचेत व सतर्क कुतः जूगु दु ।

३.२ जनयोद्धा

छुं नं राज्य, प्रशासननापं स्वापु मतसें जनता थःत माकथं थःगुहे दथुं विकृति, विसंगति, निरंकुशता व शोषण विरुद्ध धावा बोले याइपिं सकल जनयोद्धा खः । थुपिं सैनिक तालिम कयातःपिं वा कयामतःपिं नं जुइफ । जनतासिबें च्वय् सुं जुइमखु । जनयोद्धां केवल जनतायातजक सर्वोपरि भाःपी । जब जनताया माग सम्बोधन जुइमखु अन जनयोद्धां उकियात सम्बोधन याय्गु कुतः याइ । जनयोद्धा धाइपिं सुयागु पेवा जुइफइमखु (प्रेमसागर कर्माचार्यनाप खँल्हाबल्हा (१९३२)^५) । थुकी जनयोद्धा धाय्बले जनयुद्धय् ल्वाःपिं जन सिपाही, जनयुद्धय् थी थीकथं गुहाली याःपिं मिलिसिया, शहीद व बेपत्ता जूपिनिगु नां नः दुथ्याःगु दु । थुकी यें, यल, ख्वप, बागलुङ, मकवानपुर, सिन्धुपाल्चोक, काभ्रेपलान्चोक लगायतया नेवाःतय्गु नां टेबल २ लय् वर्णानुक्रमय् दुथ्यागु दु ।

टेबुल २, जनयोद्धातय्गु नां धलः

ल्याः	ना	पार्टीया नां	थाय्बाय
१	अर्जुन महर्जन		किपू
२	अनिता महर्जन		पाँगा
३	अमर बज्राचार्य		ज्याथा
४	अमिर ताम्राकार		मरु
५	अमिर महर्जन	आकाश	पाँगा
६	अमिर शाक्य		बुंग
७	अष्टमुनि गुभाजु		लगं
८	आकृति महर्जन	ज्ञानलक्ष्मी	फंफि

^५भाजु प्रेमसागर कर्माचार्य थौकन्हे नेपाल ब्लड डोनर्स एसोसियसनया नायः खः । जनयुद्धया इलय् वयकः नेवाःखलः यें जिल्लाया नायः खः।

९	इन्द्रकेशरी श्रेष्ठ		सल्लाघारी, ख्वप
१०	इन्द्रमाया सुवाल		सल्लाघारी, ख्वप
११	उर्मिला श्रेष्ठ	प्रतिभा	सल्लाघारी
१२	कृष्णभक्त महर्जन	कगेन्द्र	सुनाकोथी, थेचो
१३	गोपाल महर्जन		नयाँबजा: यैँ
१४	चण्डिका श्रेष्ठ		थिमि
१५	चेतनारायण		
१६	दशनारायण महर्जन		यैँ
१७	दिलिपकुमार प्रजापति	भीष्म	ख्वप
१८	दिलिप महर्जन		किपू
१९	देवेन्द्र श्रेष्ठ	दिवाकर	सल्लाघारी, ख्वप:
२०	द्वारिका		पनौती
२१	धनबहादुर महर्जन		पांगा
२२	नारायणदेवी श्रेष्ठ		यल:
२३	निश्चल नक:मि		थानकोट
२४	राम खड्गी		बुँग
२५	पवनमान श्रेष्ठ	प्रभाकिरण	यल
२६	पुण्येश्वरी श्रेष्ठ		पुतलीसडक,यैँ
२७	प्रकाश देउला		सबलबहाल, लगं
२८	प्रेमलाल जोशी		प्रेष्टिज नेपा:, लाजिम्पात
२९	प्रेमसागर कर्माचार्य		बागबजार, यैँ
३०	प्रवीण देउला		सबलबहाल
३१	भाष्कर श्रेष्ठ		
३२	मञ्जली शाक्य	आस्था	यल
३३	माइला दाइ		

३४	रमेशकुमार प्रजापति		नकदेश
३५	रविन्द्र श्रेष्ठ		मैतीदेवी
३६	रविन्द्र श्रेष्ठ		बालाजु
३७	राजकाजी महर्जन		यल
३८	राजु महर्जन		सतुङ्गल
३९	राजेन्द्र महर्जन		लैनचौर
४०	राजेन्द्र माली		सल्लाघारी
४१	राजेन्द्र रञ्जित	आयाम	मञ्जुश्री
४२	रुपा महर्जन		पाँगा
४३	रुबि श्रेष्ठ		सल्लाघारी, खपः
४४	लक्ष्मीबहादुर कारञ्जीत		न्हूघः, यँ
४५	विनोद महर्जन		पाँगा
४६	वासुदेव चुवाल	भीम	यल
४७	विष्णु महर्जन	नारायण	पाँगा
४८	विष्णुराम रञ्जित		मञ्जुश्री, यँ
४९	वैकुण्ठ		
५०	सचिर महर्जन		पाँगा
५१	सबिन महर्जन	उपेश	पाँगा
५२	सुचिन्द्र श्रेष्ठ		
५३	सुनिता शाक्य		किपू
५४	मच्छेनारायण श्रेष्ठ		बुंग
५५	सुशीला श्रेष्ठ		सतुङ्गल
५६	शिरिष		
५७	श्यामकुमार श्रेष्ठ	श्रीजन	वागवजार
५८	हितमान शाक्य	सुमन	बागलुङ

५९	हिरासिन्हा महर्जन		पाँगा
६०	हिसिला यमि		यें

३.२.१ मिजं

जनयुद्धय् सहभागी जूपिं जनयोद्धात मध्ये मिजंपि ६० प्रतिशत दु धैगु अनुमान दु । ३० दँ स्वयाः क्वय्या विद्यार्थी वर्ग अप्वः खनेदु । ३० दँ स्वयाः च्वय्यापिं बेरोजगार, रोजगार दयाः नं उचित पारिश्रमिक काय् मखपिं, श्रमया उचित मूल्यांकन मजूगु कारणं क्रान्ति पूरा याय्त जनयोद्धा जूवंगु खनेदु । जनसेनाया सम्मानजनक समायोजन वर्तमान सरकारं मयाः । इपिं छेंय् वनेगु नं स्थिति मदु । अपमान सह याना च्वनेगु थःपिनिगु नितिं नं हीनताबोध ताय्का च्वंगु (स्वैदिसँ तँसा ४ जनयूद्धय् ब्वति काःपिनिगु अन्तर्वार्ता) खनेदु ।

३.२.२ मिसा

जनयुद्धय् सहभागी जूपिं जनयोद्धात मिसापिं ४०% दु । क्रान्ति पूरा याय्त जनयुद्धय् मिजंपिं स्वयां मिसापिं थःपिं हे होमे जुया वंगु दु । तर सरकारं जनयुद्धया योद्धातय्त सम्मानजनक समायोजन मयाःगुलिं इपिं हाकनं थःगु छें लिहां वने धाःसां समाजया मिखाय् ल्वःगु थाय् मदु नि । नेवाः समाजय् दुगु 'मिजंत सितु, मिसात निलः'^{१४} धैगु पितृसत्तात्मक विचारं मिसातय्त पवित्रताया अग्निपरीक्षाय् तयाविल ।

३.२.३ विवाहित

जनयुद्धय् दुब्बावंपिं जनयोद्धात विवाहितया अनुपातय् अविवाहितया प्रतिशत अप्वः दु । विवाहितपिं छेंय् मसीक छेंय् खबर हे मयासे वंपिं अप्वः खनेदु । थुकी मिसात..... व मिजंत प्रतिशत खनेदु । मिसातय्सं फय्मालाचोंगु सामाजिक व राजनैतिक शोषण विरुद्ध प्रतिरोधकथं वंगु खनेदु ।

^{१४} थुकिया अर्थ खः सितु न्ह्यावले शुद्ध जुइ सा नीलः सुनानं थिल कि, हाचां गाल कि मजिल ।

३.२.४ पार्टी दुनेया इहिपा

पार्टीया ज्या यायां वनेगु भवलय् नियमित सम्पर्क, उमेर व अवस्था स्वयाः पार्टीया स्वीकृति कयाः जनवादी विवाह याःगु खनेदु । वयकःपिनिगु नां धलः थुकथं दु

टेबल ३ जनयुद्धय् इहिपा याःपिनिगु नां धलः

मिजं	मिसा	इहिपा जूगु थाय्	पद्धति	कैफियत
राजकाजी महर्जन	आकृति महर्जन		स्वजातीय	
सुरेश श्रेष्ठ	सुशिला श्रेष्ठ		स्वजातीय	
सचिर महर्जन	अनिता महर्जन		स्वजातीय	
सविन महर्जन	सृष्टि		अर्न्तजातीय	
निश्चल नकःमि	रश्मि		अर्न्तजातीय	मिजं बेपत्ता
सुचेन्द्र श्रेष्ठ	रुपा महर्जन		स्वजातीय	मिजं बेपत्ता
राजेन्द्र माली	रुवि		स्वजातीय	मिजं बेपत्ता
गोविन्द पौडेल	मञ्जली शाक्य		अर्न्तजातीय	
विनोद महर्जन	हिरासिन्हा महर्जन		स्वजातीय	
विष्णु महर्जन	शितल गौतम		अर्न्तजातीय	
अमिर महर्जन	शारदा महत		अर्न्तजातीय	
वासुदेव चुवाल	नारायण देवी श्रेष्ठ		स्वजातीय	

टेबल ३ या धलखय् दुथ्याःपिं ज्वः मध्ये, अर्न्तजातीय न्याज्वः व स्वजातीय न्ह्यःज्वः दु । थुकी नेवाः नेवाः दत्थुइया इहिपायात स्वजातीय इहिपाकथं कयागु दु । मिजं स्वम्ह बेपत्ता दु ।

३.३ गुहाली याःगु परिवार

जनयुद्धय् ब्वति काय्गु भवलय् थीथी लागाया थीथी परिवारसहितं ब्वति कया व थीथीकथं जनयुद्धयात गुहाली याःगु खः । येंया पाँगा व किपूलि याना लगभग ५० परिवारं ब्वति काय्गु नापं

नकेगु, च्वनेगु थाय् बीगु, मनू व हतियार सुच्का, पत्रिका उपलब्ध याका: प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष गुहाली^{१०}
या:गु दु ।

क) धनबहादुर महर्जन

वयक: किपू नगरपालिका, वडा-१०, पाँगायाम्ह ख: । वयक:या छेँ ज: न्याम्ह दु । वयक:या छेँज: भ्वछिसिनं जनयुद्धयात गुहाली यानादीगु ख: । वयक: थौंकन्हे नेवा: राज्य यें जिल्लाया सह-इन्चार्ज ख: ।

ख) दिलिप महर्जन

वयक: किपू नगरपालिका, वडा-१८, पाँगायाम्ह ख: । वयक:या छेँज: ५ म्ह दु । वयक: जनयुद्धया इलय् नेवा: खल: जुया: गुहाली याना दीगु ख: । वयक: थौंकन्हे राज्य समिति सदस्य ख: ।

ग) विष्णु महर्जन

वयक: किपू नगरपालिका, वडा-९, पाँगायाम्ह ख: । वयक:या छेँज: ६ म्ह दु । जनयुद्धया इलय् वयक:या छेँज: भ्वछिसिनं नय् त्वने, च्वनेगु गुहाली या:गु ख: । वयकलं उगु इलय् जनसेनाया भूमिका म्हितादीगु ख: । वयक:या जनयुद्धया इलय् नीता गौतमनाप जनवादी विवाह जूगु ख: । वयक: थौंकन्हे राज्य समिति सदस्य ख: ।

घ) सचिर महर्जन

वयक: किपू नगरपालिका, वडा-१०, पाँगायाम्ह ख: । वयक:या छेँज: ७ म्ह दु । वयक:या छेँज: भ्वछिसिनं जनयुद्धयात गुहाली या:गु ख: । वयक:या अनिता महर्जननाप जनवादी विवाह जूगु ख: । थौंकन्हे वयक: *झीगु स्वनिग:* न्हिपौया प्रबन्ध सम्पादक ख: ।

^{१०} १९३२ अनला तृतिया सोमबार न्हिनसिया २ बजे नेवा: राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा कार्यालय कुपण्डोलय् पाँगाया धनबहादुर महर्जन कनादीगु ख: । वयक: आ नेवा: राज्य यें जिल्लाया इन्चार्ज ख: ।

च) इन्द्र महर्जनया

वयकः किपू नगरपालिका, वडा-११, पाँगायाम्ह खः । वय्कःया छेंजः ५ म्ह दु । जनयुद्धय् वय्कःया छेंजःपिन्सं माःगु गुहाली याःगु खः ।

छ) अर्जुन महर्जन

वय्कः किपू नगरपालिका, वडा-९, साँगुयाम्ह खः । वय्कःया छेंजः ६ म्ह दु । वय्कःया छेंजः भ्वछिसिनं जनयुद्धयात गुहाली याःगु खः ।

ज) अर्जुन महर्जन

वयकः किपू नगरपालिका-१८, इटागोलयाम्ह खः । वयकःया छेंजः ४ म्ह दु । अर्जुन महर्जन जनयुद्धया इलय्निसें थौतक नं बेपत्ता तिनी । वय्कःया छेंजःन नं. जनयुद्धया इलय् भ्वछीं जाना गुहाली यानादीगु खः ।

झ) जुजुभाइ महर्जन

वय्कः किनपा- १६ नगाँयाम्ह खः । वय्कःया छेंजः ६ म्ह दु । वय्कःया छेंजः भ्वछीं जाना जनयुद्धयात गुहाली याःगु खः ।

ञ) गोविन्द महर्जन

वय्कः किनपा-१६ नगाँयाम्ह खः । वय्कःया छेंजः ५ म्ह दु । वय्कः या छेंजःनं भ्वछिं जानाः जनयुद्धया योद्धातय्त आवश्यककथं गुहाली याःगु खः ।

ट) महेन्द्र महर्जन

वय्कः किपू नगाँयाम्ह खः । वय्कःया छें जः ४ म्ह दु ।

ठ) कृष्णभक्त महर्जन

वय्कः यलः सुनाकोठीयाम्हः खः । वय्कः लगायत वय्कःया परिवारं जनयुद्धय् तःधंगु भूमिका म्हितुगु दु । जनयुद्धया इलय् वय्कःया छें जः भ्वछिंहे थःगु छेंनं तापाक्क वना पार्टीयात माःगु हरेक किसिमं गुहाली याःगु खः । थौकन्हय् वय्कः यलः जिल्लाया इन्चार्ज खः ।

ड) राजकाजी महर्जन

वय्कः यलः सुनाकोठीयाम्हः खः । वय्कःया छेंजः नं भ्वछिं जाना जनयुद्धयात गुहाली याःगु खः । वय्कःया जनयुद्धय् ज्याया सिलसिलाय् नापं जुजुं पार्टीया स्वीकृति कयाः आकृति महर्जननाप जनवादी विवाह जूगु खः ।

ढ) अष्टमान महर्जन

वय्कः कि.न.पा. लाय्कु-५ याम्हः खः । वय्कःया छेंजः ५ म्ह दु । वय्कःपिं भ्वछिं जाना पार्टीयात माःगु सकतां गुहाली याःगु खः ।

ण) अष्ट मानन्धर

वय्कः कि.न.पा. खासी बजार-५ याम्हः खः । वय्कःया छेंजः ५ म्ह दु । वय्कःया छेजः पिन्सं नके, त्वंके व च्वनेगु व्यवस्था मिले याःगु खः ।

त) अजय शाही

वय्कः पाँगा धुसी, कि.न.पा.-११ याम्हः खः । वय्कःया छेंजः ५ म्ह दु । वय्कःजनयुद्धया इलय्निसें थौतकनं बेपत्ता हे जुया च्वंगु दु ।

थ) अमिरमैया रञ्जित

वय्कः कामनपा वडा नं. २१, मञ्जुश्री याम्हः खः । वय्कःया छेंजः प्यम्ह दु । वय्कःया छेंजपिन्सं नके त्वंके, च्वनेगु, पत्रिका उपलब्ध याकेगु, नापलाकेगु नापं अवस्थाअनुसार माःगु व्यवस्था याकेगु ।

३.४ मिलिसिया

अक्सफोर्ड लर्नर डिक्सनरी (१९८९:७८४) कथं मिलिसियाया अर्थ ^{११} मिलिसिया धैपि सेनायात बल्लाकेत संकटकालय् अथवा आन्तरिक सुरक्षा इलय् सेनाथें ज्या याइपिं नागरिक शक्ति खः। अथेहे मिलिसिया मायन धैपिं अयागु शक्तिया दुजः खः ।

जनयुद्धया इलय् अढाई लाखनिसें ५ लाख मिलिसिया दुगु अनुमान दु । देशय् संकटकालया इलय् क्रान्ति सफल याय्त सेनालिसे मग्यासें राजधानी च्वपिं नेवाःतसें गुहालि याःगु खनेदु । गुलिसिनं थाय्, गुलिसिनं नसात्वँसां, गुलिसिनं धेबा बियाः गुहालि याःगु खनेदु ।

सेना व माओवादी लः व मि जुया च्वंगु इलय् राजधानी च्वपिन्स थःगु छें थाय्बाय् (जनसेनाया भासं सेल्टर) बियाः नं गुहाली याःगु खनेदु । अथे हे मोडेल अस्पताल, शुक्रराज शास्त्री ट्रपिकल अस्पताल, वीर अस्पतालया कर्मचारीतसे नं गुहाली याःगु दु । थुकथं नेपाःया जनयुद्धय् छें च्वनाः, थाय् बियाः नसात्वँसा बियाः जनयुद्ध व जनयोद्धाया खबर छथासं मेथाय् थेंकाः व मेमेगुकथं गुहाली याःपिं दक्व मनूतय्त मिलिसिया कथं परिभाषित याःगु दु (पवनमान श्रेष्ठलिसे खँलाबल्हा ११३२)^{१२}

३.५ जनसेना

छु नं राज्य, प्रशासनपाखें तयार मजुसे जनतां हे जनतापाखे निस्वना दय्कुगु सेना खः । थ्व देया थःगु व जनताया मुक्ति याय्त सेनाया छुं तालिम कयाः कमाण्ड दुने च्वना गतिविधि न्ह्याकीपिं खः । दे दुने ब्वलनाच्वंगु अन्याय, अत्याचार, विभेदकारी निति, शोषक, सामन्तीतय्त सत्ताधारीतसें थुज्वःगु

^{११} Militia is a force of civilians who are trained as soldiers and reinforce the regular army in the internal defence in the country in an emergency. ।

^{१२} भाजु पवनमान श्रेष्ठ नेवाः मुक्ति मोर्चाया थौं कन्हेया नायः खः वयकः जनयुद्धया इलय् प्रभाकिरणया नामं ज्याः याना च्वना दीगु खः ।

गतिविधियात प्रश्रय विया: जनताया स: व जनताया आकांक्षा कोतलेगु छुं नं ज्या विरुद्ध जनसेनां थ:गु कमाण्ड व विचारय् च्वना: जनयुद्ध न्ह्याकी । जनयुद्धया संवाहक हे जनसेना ख: ।

बुंग:या राम खड्गी जनयुद्धया इलय् विष्फोटक पदार्थ संकलक व वितरक ख: । वयक: डीसीएम (डिस्ट्रिक्ट कमिटी मेम्बर) ख: । वयक:यात शाही सेनां भैरवनाथ गणय् २०६० भदौ ३१ निसं ०६२ भदौ.... तक मिखाय् पट्टि चिका कुना त:गु ख: । वयकलं कंगु कथं -

बुंगं देशं ब्वतिका:पिं गुलिदु धैगु सवाले बुंग गाँछिहे ब्वति का:ग दु । तर दुस्मनया न्ह्योने सुनानं खँ पितह:गु मदु । उकिं माओवादीया दुने बुंगदेयात जनयुद्धया ल्याखँ 'निगुगु रोल्पा' धाय्गु चलन दु ।

जनयुद्धया इलय् बुंग छगु थी थी सामग्री संकलन व वितरण केन्द्र ख: । विष्फोटक पदार्थ दय्केगुनिसं कया: उकियात मा:गु सामग्री, दय्केगु तालिम, प्रशिक्षण, जनसेना उत्पादन व थाय्थासं संकलन व वितरणया केन्द्र हे बुंग दे ख: ।

बुंगया वय्क: (राम खड्गी) लगायत मच्छेनारायण श्रेष्ठ, अनुमान श्रेष्ठ, अमृतमान श्रेष्ठ, कृष्णमान श्रेष्ठ, पद्मनारायण नक:मि, अमिर शाक्य, सुरेन्द्र खड्गी च्याम्हसित सेनां गिरफ्तार या:गु ख: । च्याम्हमध्ये राम खड्गीयात निर्दं, मच्छेनारायण श्रेष्ठयात भिलातक सेनाया हिरासतय्तया यातना ब्यूगु ख: । पद्मनारायण नक:मि थौतक राज्यं बेपत्ता याना त:गु दु । यातनाया खँ ल्हाय्गु ख:सा राम खड्गी व मच्छेनारायणया धापूकथं गिरफ्तार या:गुर्दिनिसं लच्छितक नेपालय् दुगु कानुनी सजाय् बाहेक अभ् अप्व यातना ब्यूगु ख: । वयक:पिं गिरफ्तार याना त:गु इलय् बुंगय् बहनिशिया खुता: इलनिसं सुथसिया खुता: ईतक न्हियान्हिथं आर्मी मार्चपास या:गु ख: ।

गिरफ्तारया भवलय् कृष्ण केसी नं जेलय् ला:गु ख: । केसी वरिष्ठ मनू जूगुलिं सेनां केसीयात मेपिन्त स्वयां छुं भचा बांलागु व्यवहार याना न्यनेकने याइगु ख: । जेलय् यातना बीगु क्रमय् कृष्ण केसीयात बुंगया मेमेपिनिगु बारे न्यनेकने याइबले राम खड्गीयाके न्य धका: थ: लिचिला बीगु ख: । तर वय्कलं मानव बधशालाय् राम खड्गीं पोलेयाना मेपिन्त ज्वंकूगु ख: धका: बांमलाक चित्रण याना दिल ।

अथेहे राजेन्द्र मालीयाबारे भ्रामक प्रचार जूगु खः व छगू भ्रम फैलेयाना ब्यूगु खः व थपिन्सं मयानागु खँ कना दिल । मानव बधशालाय् वयकःपिनि बारे वर्णन जूगु खँ वयकःपिनिगु चरित्र हत्या याय्गु मनसायनं च्वःगु खँ खः ।

थः जेलं पिहां वयधुंका जेलय् कसाः नःपिं व कसाः ब्यूपिं ३६५ म्हं मल्याक्कया नां लुमंका नेवाः मोर्चाया नायःयात लःल्हाःना थः लगायत मेपिन्त सुयात गज्यागु सजायँ बीमा ब्यू धकाधयागु खः । तर कारवाही याय्माम्ह कृष्ण केसीयात कार्वाही मयासे केन्द्रीय सदस्य पदय् बहुवा यानाबिल ।। अथे हे थःके न्यनेकने याःवःपिं थी थी संस्थायात खँ कनाबले मिखाय् पट्टी चिनातःम्ह मनू छिं गथे याना मनू म्हसिल धकाः न्ह्यसः तल । तर उगु इलय् सुरक्षाया कारणं थम्ह पट्टीया दुने च्वंगु एक्सरेया प्लाष्टिक लिफ्टयागु खँ सुयात नं मकना ।

तत्कालीन इलय् उपत्यकाया गनं आयक्सन काय्मालकि ग्वसाः ग्वय्गु थाय् बुंगय याइगु खँ मच्छेनारायण श्रेष्ठ कनादिल ।^{१३} मच्छेनारायण श्रेष्ठ व राम खड्गीया धापूकथं उगु इलय् १५० म्हं मल्याक्क जनसेना दु । बुंगया सकलं मनूतसे माःकथं गुहाली याःगु दु । अथे खयाः नं निर्माण कमिटीया चिफ ख्वप सल्लाघारीया देवेन्द्र श्रेष्ठ, यँया निश्चल नकःमि कम्पनि कमाण्डर, सुचेन्द्र श्रेष्ठ निर्माण कमिटि व जनसेना सुरेश श्रेष्ठ, इन्द्र महर्जन, दीपेशपिं जनयाद्वा खः । इन्द्र महर्जन थौकन्हे पीएलए धलखय् लाःगु दु ।

टेबल ४, जनसेनाया नां धलः

ल्याः	नां	थाय्बाय्
१	डि.के. प्रजापति	थिमि
२	देवेन्द्र श्रेष्ठ	ख्वप, सल्लाघारी
३	अनुमान श्रेष्ठ	बुग
४	अमृतमान श्रेष्ठ	बुंग

^{१३} मच्छेनारायण श्रेष्ठ थौकन्हे नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोचाःया केन्द्रीय सल्लाहाकार खः ।

५	कृष्णमान श्रेष्ठ	बुंग
६	पद्मनारायण नकःमि(बेपत्ता)	बुंग
७	अमिर शाक्य	बुंग
८	सुरेन्द्र खड्गी	बुंग
९	राम खड्गी	बुंग
१०	इन्द्र महर्जन	पांगा
११	दीपेश	बुंग
१२	गंगाराम श्रेष्ठ	बुंग
१३	राजेन्द्र माली	
१४	बासुदेव चुवाल	

३.६ बेपत्ता

बेपत्ता खंग्वःया अर्थ तंगु खः । बेपत्ता जूगु धैबल्य् थीथी थासं थीथी थाय्यापि मनूत बेपत्ता याःगु दु । थन छुंछुं मनूतय्गु परिचय व वय्कःपिनि छँजःया बिचाः बियागु दु ।

१) गंगाराम श्रेष्ठ, (१७ मिजं), बेपत्ता जूगु थाय् : सल्लाघारी खपः विद्यार्थी

मां इन्द्रकेशरी श्रेष्ठ व बौ स्व. तुल्सीनारायण श्रेष्ठया काय् गंगाराम श्रेष्ठ २०५८ चैत्र १० शनिबार खुन्हु प्रहरीं ज्वना बेपत्ता याःगु खः । वयकः खपया वासु स्कुलेया विद्यार्थी खः । गंगाराम श्रेष्ठ हातहतियार विष्फोटक पदार्थ दय्कीम्ह खः ।

२) राजेन्द्र माली (मिजं), बेपत्ता जूगु थाय् : सल्लाघारी खप, राजनीतिक कार्यकर्ता

मय्जु रवि श्रेष्ठया जहान राजेन्द्र माली खप सल्लाघारीं बेपत्ता जूगु खः । मालीयात २०६० असोज १५ गते ज्वना बेपत्ता याःगु खः । उखुन्हु दिनय् दच्छि दुम्ह म्ठ्याय् म्हमफुगुलिं मचा व तिरिमय्जुयात नाप लाः वय् धाःगु जुया च्वन । मचायात वासः याय्त्त ध्यवा बी छन्तनं खर्च बी धकाः धाःगु तर वहे दिनय् ५ बजे ज्वना यंकुगु खः ।

३) वासुदेव चुवाल (मिजं), बेपत्ता जूगु थाय् : यल: तंग:, राजनीतिक कार्यकर्ता

वासुदेव चुवाल यल: तंगलं बेपत्ता जूगु ख: । चुवाल २०६१ पुस ३ गते बाबुराजा मालीनाप भव्य वंम्ह कन्हेखुन्हु राज्यपाखें बेपत्ता या:गु ख: । नारायणदेवी श्रेष्ठ थम्हं पार्टी छु धैगु हे मस्यूनबले थ: अबु तुल्सीनारायण श्रेष्ठ माओवादी कम्युनिष्ट पार्टी च्वना चितवनय् ज्या यानाच्चंगु ख: । थ: १२ दँ दुबलेनिसें वासुदेव व नारायणदेवीया इहिपा जूगु ख: । १२ दँ दुबलेनिसें पार्टीया चिठी आदानप्रदानया ज्या याना वयाच्चंम्ह ख: । नेवा:त नं आ: कोतेका: च्वने मखु धका: जनयुद्धय् वंगु ख: । जातीय जक मखु कि छु नं शोषणं मुक्त जुइमा: धैगु थुइका नेवा:त जनयुद्धय् वंगु ख: । श्रेष्ठ थ:पिन्त जुइगु शोषणया छु छु खँ धयादिल । मिसापिन्त पुरुषवादी चिन्तन व राज्यसत्तापाखेंया शोषण निकथंया शोषण दु ।

मय्जु नारायणदेवी श्रेष्ठ कनादी कथं वय्क: छम्ह एसिएम (एरिया कमिटी मेम्बर) जुया संगठन विस्तारया ज्या यानाच्चम्हं ख: । वय्क:यात उपत्यका दुने डिसिएम दय्के धा:गु ख: । तर बेपत्ता परिवारया जहान जूगुलिं समस्या जुया: थ:गु कार्यक्षेत्र पिने हे का:वंगु ख: । पिने नं तामाडतसें पेले यात । नेवा:तय्त नकेगु, तय्गु मखू धा:गुलिं पासापिनिगु दत्थुइ अर्न्तविरोध जुल । नेवा:तय्त थकाय्गु खं मल्हा: । अथे ख:सां संघर्ष गबले दी मखु । प्रचण्डं गुगु याय्धा:गु वचन पूरा मया: । किरणं याइला धैथें च्वं, तर किरणं नं मयासा मेगु संघर्षशील पार्टी जन्मे जुया क्रान्ति निरन्तर न्ह्याना च्वनी ।

मय्जु नारायणदेवी श्रेष्ठ अभ्र तनादी । श्रीमान् बेपत्ता जूगु सिलसिलाय् मचा नापलाय्त गामं यैय् व:गु ख: । अनं लच्छि लिपा वासुदेव चुवाल फोन याना वय्क:यात छ थन लिहां वय्म्वाल, छंगु पोष्ट नं थुखे हे सरे जुल, जि वया लच्छि दत छनं क्वथाय् च्वं वा धाल: । क्वथाय् च्वना लच्छिलिपा बाबुराजा मालीनाप भव्य वंम्ह बेपत्ता जूगु ख: ।

वासुदेव बादलदाइया स्टाफ जूगुलिं पिनेपिने वनी । थ: व छें च्वना छेंज्या हे व्यस्त जुइ । थ:गु आम्दानीया श्रोत छु हे मदु । परिवारं खर्च माल धका: पेले याइ थम्हं गन कया बीगु ? सुथे दँसानिसें ब्वबीगु सुरु जुइ । सह याय्मफया थ:छे च्वना च्वन । थ: श्रीमान् चुवाल वइबले जक गबले गबले वनेगु याना च्वंगु ख: । थ: श्रीमान बेपत्ता जुइ धुंका भ्रन परिवारय् च्वनेगु स्थिति मदु । आ: थ:छेंय् हे च्वना निर्वाह यानाच्चंगु ख: । थ:गु भविष्य ला गन वन, गन वन । परिवारयात स्व:वा, च्वं वा धाइ । दां

मदु गथे याना: वनेगु । संविधानसभाया निवार्चन लिपा सांसद जुया दीम्ह श्रेष्ठं थ: सांसद जूगु इलय् छें दां व्यू वनागु खं कनादिल । थ: व काय्या जीवन चलेयाय् चिचाधंगु ज्या याना वयाच्वंम्ह श्रेष्ठया आर्थिक अभाव जूगु खं कनादिल ।

३.७ शहीद

मनूया आस्था (खास याना धर्मप्रति) या कारणं सीम्ह व प्रताडित व्यक्तियात शहीद धाइ (ओयूपी,११०९:७६८)^{१४}। थ्व ल्याखं माओवादीया सिद्धान्तप्रति आस्थावान जुया थःगु जीवन उत्सर्ग या:पिं मनूतय् माओवादीं शहीदकथं काय्मा ।

शाही नेपाली सेनां सरकारया तलब नया जागिरया क्रमय् सीगुलिं इमित सरकारं वीरगति प्राप्त जूपिं धाय्गु याना च्वंगु दु । तर शहीदया परिभाषा कथं राष्ट्रप्रति समर्पित जुया राज्यया दायित्व पूर्वकेगु भवलय् समर्पित योद्धा सिपाही, गुम्ह देशया निष्ठा आस्थानापं वीरगति प्राप्त जुइ वयात शहीद धाय्बले अन्याय जुइथें मच्चं ।

थ्व अध्ययनय् राज्यपक्षं स्या:पिं व विद्रोही पक्ष स्या:पिं निखलसितनं शहीदकथं कया: अध्ययन जूगु दु ।

थ्व अध्ययनयात मूलतः राज्यपक्ष, विद्रोही पक्ष, दोहोरो भिडन्तय् सीपिं व सी मदुपिं याना: प्यव्वय् व्वथलागु दु ।

थुकथं राज्यपक्षं ९५ (४२%), विद्रोही पक्षं १०४ (४६%), दोहोरो भिडन्तय् ला:पिं ९(४%), सीमदुपिं १६(७%) खनेदु । लिङ्गया ल्याखं : मिजं २०५(९२%), मिसा १९ (८%) सीगु खनेदु ।

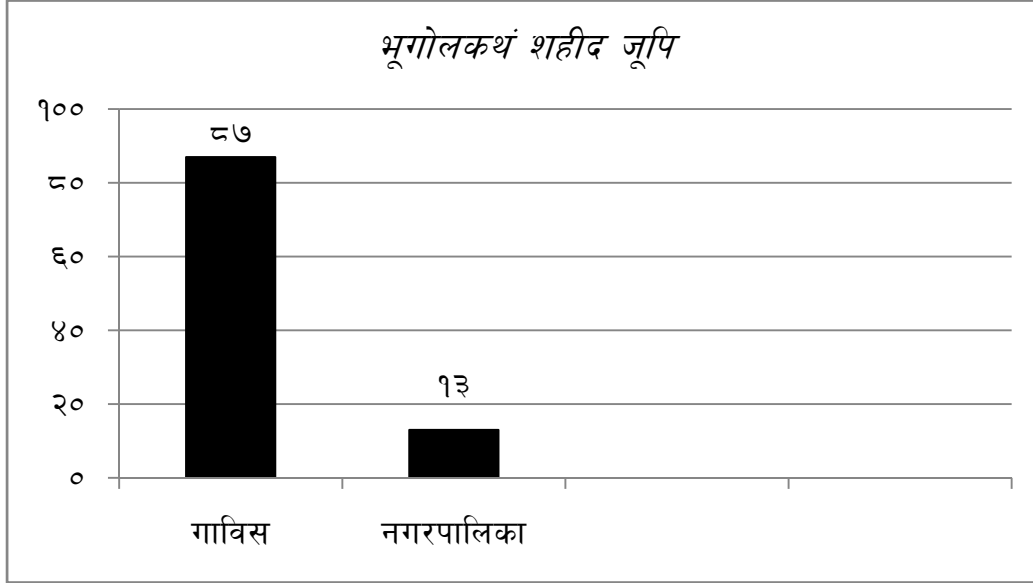
पेशाकथं विद्यार्थी ४(२%), किसान १(४%), राजनीतिकर्मी १४ (६%), मजदुर २, शिक्षक १, नोकरी ४, व्यापारी २, सैनिक ३१, प्रहरी व शसस्त्र प्रहरी ३०, व पेशा सीमदुपिं १९६ खनेदु ।

थुकी उमेरया ल्याखं स्वीदँ स्वयां च्वय्यापिं १०, स्वीदँ स्वयां क्वय्यापिं २३ व उमेर सीमदुपिं १९१ म्ह दु ।

^{१४} Martyr is a person who is killed or made to suffer greatly because of his (esp. religious) believes.

पिने प्रचारित आँकडा कथं १३२४५ सीपिं दु । मुक्कं २२४ म्ह नेवा:त जनयुद्धय् शहीद जूगु खनेदु । थ्व ल्याखं १.६९ प्रतिशत (सालाखाला २ प्रतिशत) नेवा:त जनयुद्धय् सीगु खनेदत ।

चित्र १, भूगोलकथं शहीद

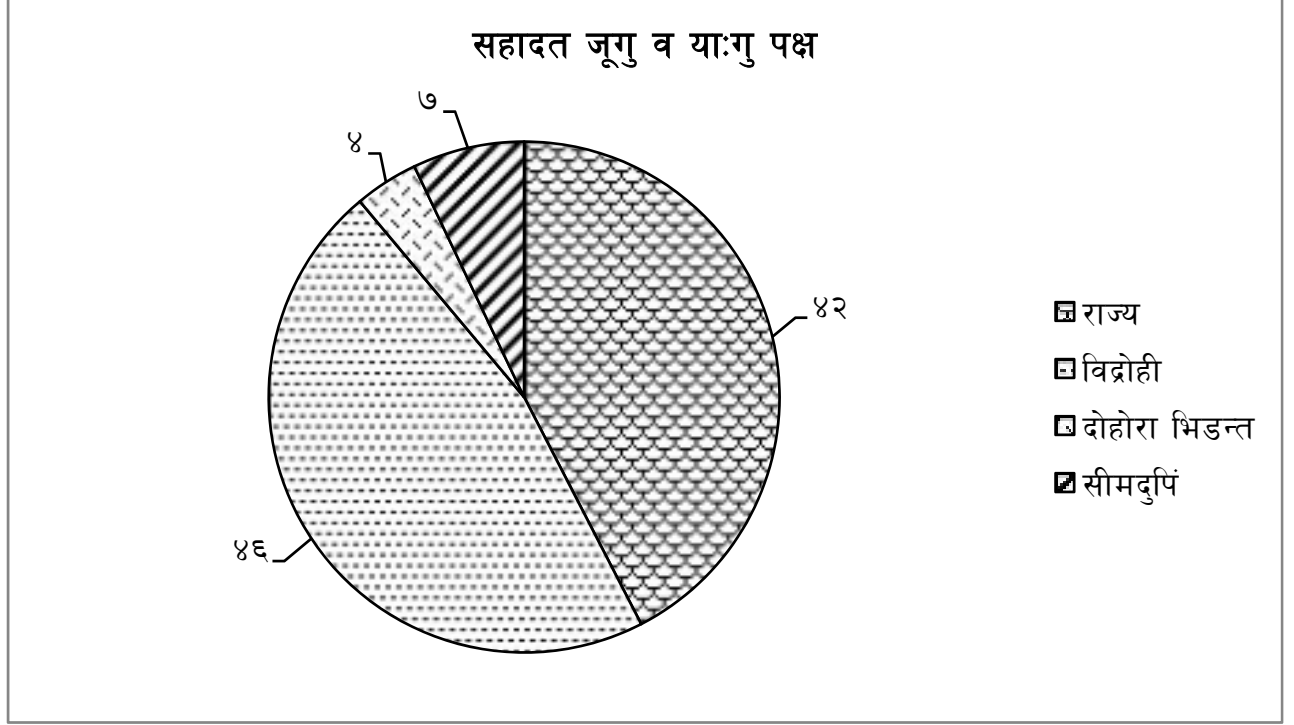
चित्र १ कथं जनयुद्धय् शहीद जूपिं मुक्कं नेवा:त २२४ मध्ये नगरपालिकां २९ म्ह (१३%) व गाविसं १९५ (८७%) नेवा:त खनेदु ।

टेबल ५ , शहीद जूगु व या:गु पक्ष

सहादत जूगु व या:गु पक्ष			
राज्य	विद्रोही	दोहोरो भिडन्त	सीमदुपिं
९५	१०४	९	१६
४२%	४६%	४%	७%

टेबल ५ कथं जनयुद्धय् राज्यपाखें ९५ म्ह, विद्रोहीपाखें १०४ म्ह, दोहोरो भिडन्तं ९ म्ह, सीमदुपिं १६ म्ह यांना: २२४म्ह नेवा:त शहीद जूगु खनेदु ।

चित्र २, शहीद जूगु व याःगु पक्ष

चित्र २ कथं जनयुद्धय् शहीद जूपिं २२४ मध्ये राज्यपाखें ४२%, विद्रोहीपाखें ४६%, दोहोरो भिडन्तय् लानाः ८%, सीमदुपिं ९% नेवाःत खनेदु ।

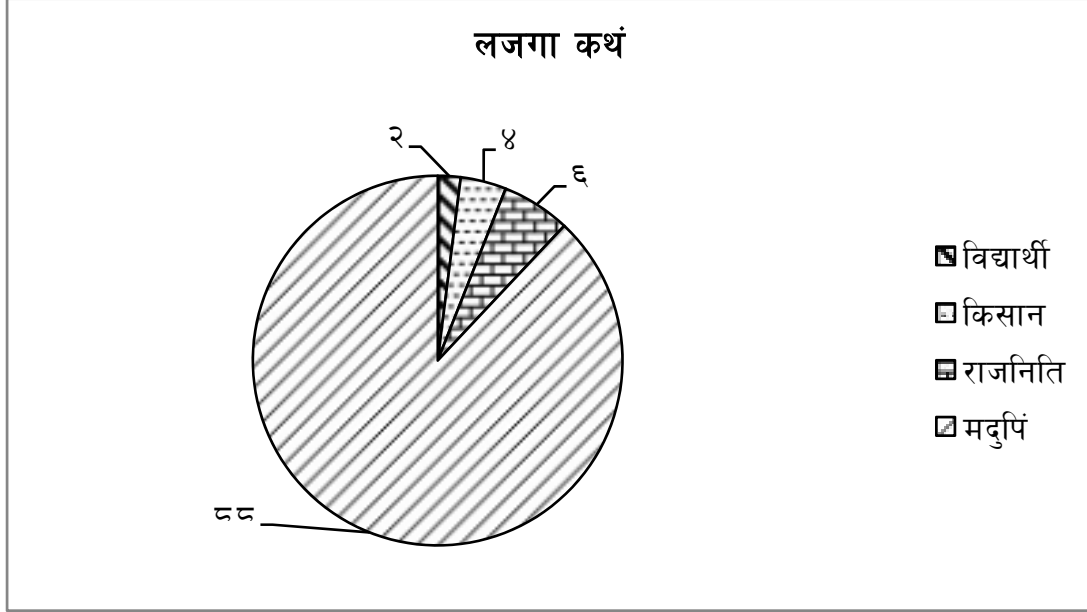
टेबल ६ कथं जनयुद्धय् शहीद जूपिं २२४ मध्ये पेशाकथं विद्यार्थी ४ म्ह (२%), किसान १० म्ह (४%), राजनीति १४ (६%) म्ह व पेशा सीमदुपिं १९६ म्ह (८८%) नेवाःत खनेदु ।

टेबल ६ लजगाः कथं शहीद जूपिनिगु ल्या

लजगाः			
विद्यार्थी	किसान	राजनीति	मदुपिं
४	१०	१४	१९६
२%	४%	६%	८८%

आँकडा कथं ६% नेवाः शहीद राजनीतिक कर्मी खनेदु । अथे धैगु नेवाः तय्के राजनैतिक चेत म्हो खनेदु । थुकिया कारण विस्तृत अध्ययन जूगु खनेमदु । थ्व अनुसन्धाताया क्षेत्रगत अध्ययनया भवलय् वःगु प्रश्नावली लिसःयात दाना स्वयंभले ज्वः मलाःगु खनेदु ।

चित्र ३, लजगाकथं शहीद जूपिनिगु ल्या

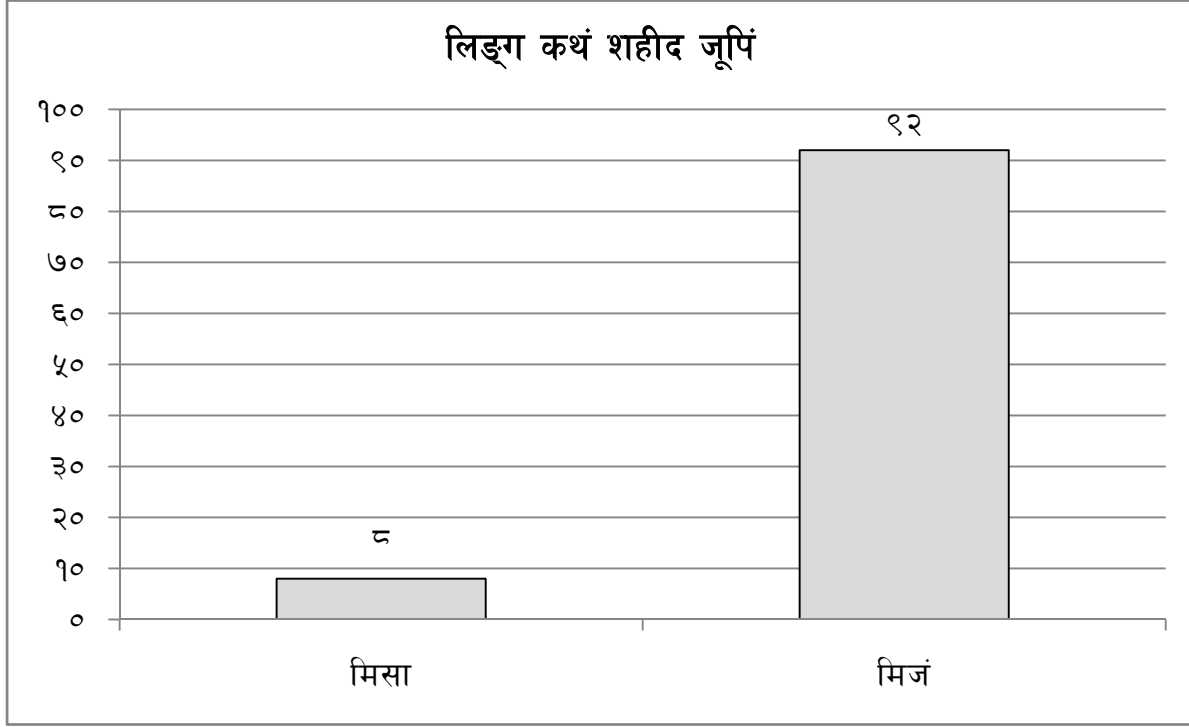

टेबल ७, लिङ्गकथं शहीद जूपि

टेबल ७ व चित्र ४ कथं जनयुद्धय् शहीद जूपिं २२४ मध्ये लिङ्गया आधारय् मिसा १९ म्ह (८%) व मिजं २०५ म्ह (९२%) नेवाःत खनेदु ।

लिङ्ग	
मिसा	मिजं
१९	२०५
८%	९२%

चित्र ४, लिङ्गकथं शहीद जूपिनिगु ल्या

टेबल ल्या: ८, जनयुद्धय् शहीद जूपिनिगु एकीकृत ल्या: ।

स्थानीय इकाइ		सहादत जूगु व या:गु पक्ष				लजगा				लिङ्ग	
गाविस	नगरपालिका	राज्य	विद्रोही	दोहोरो भिडन्त	सीमदुपिं	विद्यार्थी	किसान	राजनीति	मदुपिं	मिसा	मिजं
१९५	२९	९५	१०४	९	१६	४	१०	१४	१९६	१९	२०५
८७%	१३%	४२%	४६%	४%	७%	२%	४%	६%	८८%	८%	९२%

स्रोत: शान्ति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालय website: www.peace.gov.np

टेबल ल्या: ८, जनयुद्धय् शहीद जूपिनिगु एकीकृत ल्या: वंगु दु । जनयुद्धय् शहीद जूपिं मुक्कं नेवा:त २२४ मध्ये नगरपालिकां २९ म्ह व गाविसं १९५ नेवा:त खनेदु । राज्यपाखें ९५ म्ह विद्रोहीपाखें १०४ म्ह, दोहोरो भिडन्तय् लाना: ९ म्ह, सीगु कारण सीमदुपिं १६ म्ह शहीद जूगु खनेदु । अथे हे पेशाकथं विद्यार्थी ४ म्ह, किसान १० म्ह, राजनीतिक कार्यकर्त १४ म्ह व पेशा सीमदुपिं १९६ म्ह खनेदु । थुकी मिसा १९ म्ह व मिजं २०५ म्ह ला:गु दु ।

द्वन्द्वया क्रमय् राज्य पक्षं स्याःपिं व स्याःगु/सीगु सीमदुपिनिगु नां धलः क्वय् बियागु दु । थुकिया स्रोत नेपाल सरकार, शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय, द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचना लागत सङ्कलन कार्यदल खः ।

टेबल ९ राज्य पक्षं स्याःपिं व स्याःगु/सीगु सीमदुपिनिगु नां धलः

भवःल्याः	मदुम्हसिया नां					थाय्बाय्	
	संकेत ल्याः	नां	उमेर	लिङ्ग	लजगा	गाविस/न.पा.	वार्डनं.
१	१-२६-२३	राजिव श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	काठमाण्डौ	१
२	१-२६-६८	अरुणकुमार श्रेष्ठ	२२	पुरुष	बिधार्थी	काठमाण्डौ	१५
३	१-२६-२२	राम श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	धापासी	१
४	१-२६-८६	कान्छा महर्जन		पुरुष	कृषि	टोखा सरश्वती	३
५	१-२६-९३	गोपाल महर्जन	२५	पुरुष	बिधार्थी	काठमाण्डौ	१३
६	१-२७-५३	सविन श्रेष्ठ	२९	पुरुष		मध्यपुर ठिमी	१३
७	१-२७-५४	बैकुण्ठ हरि साह श्रेष्ठ		पुरुष		मध्यपुर ठिमी	१३
८	१-२७-५६	पुण्यराम आचाजु	१८	पुरुष		भक्तपुर नपा	८
९	१-२७-६२	रामगोपाल बिसुखे		पुरुष	नखुलेको	कटुन्जे	७
१०	१-२८-१	जीतेन्द्र श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	ललितपुर उप	१७
११	१-२८-४	मेघनारायण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	गोदावरी	१
१२	१-१३-४३	भवनकुमार श्रेष्ठ		पुरुष		टार केरावारी	६
१३	१-१३-९३	विधान श्रेष्ठ		पुरुष		पोखरे	७
१४	१-१३-९४	भला श्रेष्ठ		पुरुष		पोखरे	९
१५	१-१३-१८४	जीतबहादुर श्रेष्ठ (विधान)		पुरुष	ज.मु.से.	पोखरे	७
१६	१-१३-१८५	भोला श्रेष्ठ		पुरुष	राजनीति	पोखरे	९
१७	१-१४-६३	प्रेमकुमारी श्रेष्ठ	२२	महिला		मयांखु	१
१८	१-१४-८१	अर्जुननारायण श्रेष्ठ	२७	पुरुष	नखुलेको	रूपाटार	२
१९	१-१४-८२	इन्द्रकुमारी श्रेष्ठ	१६	महिला	नखुलेको	मयांखु	१
२०	१-१७-७६	श्यामकाजी श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	सुरी	३
२१	१-१७-१४८	रामप्यारी श्रेष्ठ		पुरुष	राजनीति	सुरी	३
२२	१-१७-१५८	मेघनारायण श्रेष्ठ		पुरुष	राजनीति	च्यामा	७
२३	१-१८-३८	नेत्रकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	भुजी	३
२४	१-१८-५४	रामजी श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	देउराली	
२५	१-१८-६२	दयानारायण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	तिल्पुङ्ग	९
२६	१-१८-१६३	खिलनारायण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	तिल्पुङ्ग	
२७	१-१८-१८०	जनकलाल मानन्धर		पुरुष	नखुलेको	खनियापानी	४
२८	१-१८-१८१	कृष्णबहादुर मानन्धर		पुरुष	नखुलेको	खनियापानी	४
२९	१-१८-१८३	जनक श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	गेलु	५
३०	१-१८-१९४	निराजन श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	भुजी	
३१	१-१८-१८४	हरिबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	गेलु	५
३२	१-१८-१९४	निराजन श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	भुजी	
३३	१-१८-२५७	अर्जुन श्रेष्ठ	१९	पुरुष		गेलु	५

३४	१-१९-१	रामबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	भुवनेश्वर ग्वाल्तार	
३५	१-१९-१५१	महेन्द्र श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कमलामाई	९
३६	१-२२-८३	रोशन श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कर्मैया	
३७	१-२२-१०६	चन्द्रलाल श्रेष्ठ		पुरुष	राजनीति	अत्रौली	९
३८	१-२२-१५९	लोकबहादुर प्रधान	३४	पुरुष	कृषि	कर्मैया	१
३९	१-२४-६	दिनेश श्रेष्ठ(कान्छा भन्ने)		पुरुष	नखुलेको	खाल्टे	७
४०	१-२४-१०२	लोकनारायण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	धुवांकोट	
४१	१-२४-१०३	रिता श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	धुवांकोट	१
४२	१-२४-११३	रामशरण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	खाल्टे	६
४३	१-२४-११४	कल्पना श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	खाल्टे	६
४४	१-२४-१२९	जितमान श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	अगिन्चोक	१
४५	१-२४-१३०	इन्दिरा श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	अगिन्चोक	१
४६	१-२४-१४१	चेतनारायण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	सल्यानकोट	२
४७	१-२४-१४२	चक्रबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	सल्यानकोट	२
४८	१-२४-१४४	विना श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	सल्यानकोट	५
४९	१-२४-१६६	राजकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	जोगिमारा	१
५०	१-२४-२२०	सगुन तामाकार		पुरुष		नखुलेको	
५१	१-२५-३२	गोरेबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	थानसिङ्ग	१
५२	१-२५-७८	राजकुमार श्रेष्ठ		पुरुष		तुप्चे	१
५३	१-२९-७७	शीला श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	खनालथोक	२
५४	१-२९-१६९	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	ज.मु.से.	सापिङ	५
५५	१-२९-१७३	बुद्धिलाल श्रेष्ठ		पुरुष		पांचखाल	९
५६	१-२९-१७४	सुनमाया श्रेष्ठ	२४	महिला	ज.मु.से.	वालुवा देवभूमी	२
५७	१-२९-१९८	जीवन रंजित	१९	पुरुष	राजनीति	कुसादेवी	५
५८	१-२९-२००	रमेश्वर श्रेष्ठ	२८	पुरुष		उग्रचण्डीनाला	४
५९	१-३०-८४	प्रेमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	स्याउले	६
६०	१-३०-१०९	पुष्पलाल श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	बासबारी	
६१	१-३०-१२९	जीतबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कुभिण्डे	४
६२	१-३०-१३१	आशा श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	सांगाचोक	४
६३	१-३०-१३२	देवलाल श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	सांगाचोक	४
६४	१-३०-१८९	पर्वत श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	जलविरे	
६५	१-३०-१९६	निर्मला श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कुभिण्डे	
६६	१-३०-१९८	जीतबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	तौथली	
६७	१-३०-२००	सुनिता श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	कुभिण्डे	४
६८	१-३०-२०१	विमला श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	कुभिण्डे	
६९	१-३०-२०२	रेशमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कुभिण्डे	
७०	१-३०-२०५	सूर्यमाया श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	हगाम	
७१	१-३०-२०७	सूर्यबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	हगाम	
७२	१-३०-२२१	डम्बर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कदमबास	
७३	१-३०-२२४	संघर्ष श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	ठुलोपाखर	५
७४	१-३०-२२६	जय नकर्मि		पुरुष	नखुलेको	भिमतार	
७५	१-३०-२२८	राजकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	तौथली	
७६	१-३०-२२९	देवी श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	तौथली	
७७	१-३०-२४८	प्रेम श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	पिस्कर	

७८	१-३०-२५०	नरेशकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	तौथली	
७९	१-३०-२५१	कृष्णकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	तौथली	
८०	१-३०-२५४	बालकृष्ण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	धुस्कृन	
८१	१-३०-२५५	टेकबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	इर्खु	१
८२	१-३०-२६४	उन्नत श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	नखुलेको	
८३	१-३०-३४६	ज्ञानलाल श्रेष्ठ	२४	पुरुष	राजनीति	बासखर्क	१
८४	१-१९-३०	टीकाकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	महादेव स्थान	६
८५	१-१९-३७	यज्ञबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	महादेव स्थान	६
८६	१-२४-१९०	शुष्मा श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	खाल्टे	६
८७	१-२४-१९४	कान्छा श्रेष्ठ(दिनेश भन्ने)		पुरुष	कृषि	खाल्टे	७
८८	१-२५-३२	गोरेबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	थानसिङ्ग	१
८९	१-२५-७८	राजकुमार श्रेष्ठ		पुरुष		तुप्चे	१
९०	१-२५-२६९	रामकुमार श्रेष्ठ निरव		पुरुष	राजनीति	थानसिङ्ग	४
९१	१-२५-३४२	दिपक श्रेष्ठ		पुरुष	कृषि	खरानीटार	२
९२	१-२९-७७	शीला श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	खनालथोक	२
९३	१-२९-१५५	पुण्यराम मान्धर		पुरुष	नखुलेको	वनेपा नगरपालिका	२
९४	१-३०-३३९	गायत्री श्रेष्ठ		महिला	राजनीति	धुस्कृन	८
९५	१-३२-१२२	चन्द्रलाल श्रेष्ठ		पुरुष	राजनीति	अजगैवी	९
९६	१-३४-९१	हिरा श्रेष्ठ	३१	पुरुष		निर्मलवस्ती	६
९७	१-३४-९२	पूर्ण श्रेष्ठ	२२	पुरुष		निर्मलवस्ती	६
९८	१-३५-२	शारदा श्रेष्ठ		महिला		नखुलेको	
९९	१-३५-१५१	जलकुमार श्रेष्ठ		पुरुष		पिप्ले	६
१००	१-३५-२००	उत्तरकुमार श्रेष्ठ		पुरुष		भरतपुर	६
१०१	१-३५-२०१	विष्णुलाल श्रेष्ठ		पुरुष		भरतपुर	१२
१०२	१-३५-२२०	डोलनारायण श्रेष्ठ	२४	पुरुष	कृषि	शक्तिखोर	५
१०३	१-३५-२८८	जालकुमार श्रेष्ठ	३८	पुरुष	मजदुरी	पिप्ले	४
१०४	१-३५-३१४	प्रेमप्रसाद श्रेष्ठ	५५	पुरुष	शिक्षक	भरतपुर नपा	७
१०६	१-३६-३५	धनदेवी श्रेष्ठ		महिला		मसेल	५
१०७	१-३६-२९६	दिनेश श्रेष्ठ (क.पृथ्वी)		पुरुष		देउराली	
१०८	१-३६-२९९	आशाकाजी श्रेष्ठ		पुरुष		तार्कुकोट	
१०९	१-३६-३३८	रामकृष्ण श्रेष्ठ (क.प्रलय)		पुरुष		घैरुङ	
११०	१-३६-३६१	विष्णुदत्त श्रेष्ठ	३१	पुरुष	नोकरी	खोप्लाङ	९
१११	१-३६-३८६	विशाल श्रेष्ठ		पुरुष		पृथ्वीनारायणा	८
११२	१-३०-१२०	रामनारायण नापित		पुरुष	बिधार्थी	भिमटार	२

द्वन्द्वया क्रमय विद्रोही पक्ष व दोहोरो भिडन्तय लानाः स्याःपिं व स्याःगु/सीगु सीमदुपिंनिगु नां धलः क्वय् बियागु दु । थुकिया स्रोत नेपाल सरकार, शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय, द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचना लागत सङ्कलन कार्यदल खः ।

टेबल १० विद्रोही पक्ष व दोहोरो भिडन्तय् लाना: स्या:पिं व स्या:गु/सीगु सीमदुपिनिगु नां धल:

भव:ल्या:	मदुम्हसिया नां					थाय्बाय्	वार्ड नं.
	संकेत ल्या:	नां	उमेर	लिङ्ग	लजगा	गाविस/न.पा.	
१	१-२६-९	कृष्णमोहन श्रेष्ठ		पुरुष	सशस्त्र	कामनपा	१४
२	१-२६-१३	पूणेबहादुर महजन		पुरुष	प्रहरी	कितपुर नपा	३
३	१-२६-५७	विकाश श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	मच्छेगाउ	७
४	१-२६-५८	नवीन श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	मच्छेगाउ	७
५	१-२६-६९	सुयोग कर्माचार्य		पुरुष	राष्ट्रिय	फुटुङ	१
६	१-२७-१	ईश्वरलाल जोशी		पुरुष	नोकरी	बालकोट	२
७	१-२७-२१	विष्णु भुजु		पुरुष	सैनिक	कटुन्जे	४
८	१-२७-२२	बुद्धकृष्ण बाटा		पुरुष	सैनिक	छालिङ	३
९	१-२७-२८	वीरे नगरकोटी		पुरुष	सैनिक	गुण्डु	४
१०	१-२७-२९	पुरुषेत्तम कोजु		पुरुष	सैनिक	सिपाडोल	१
११	१-२७-५०	बुद्ध नगरकोटी		पुरुष	प्रहरी	गुण्डु	४
१२	१-२७-६३	राधेश्याम जोन्छे	६९	पुरुष	राजनीति	कटुन्जे	६
१३	१-२८-९	हरिभक्त डंगोल		पुरुष	नखुलेको	सुनाकोठी	५
१४	१-२८-१५	नुडुप श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	ललितपुर उप	१४
१५	१-२८-३५	बुद्ध नगरकोटी		पुरुष	प्रहरी	नखुलेको	०
१६	१-१६-२२	चन्द्रनारायण श्रेष्ठ		पुरुष		बडहरामाल	२
१७	१-१६-६३	लालबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	चन्द्रलालपुर	२
१८	१-१७-६	टेकबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	शहरे	६
१९	१-१७-७	रामबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	गैरीमुदी	१
२०	१-१७-२४	निर्मल श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	भिमेश्वर	
२१	१-१७-२५	दीपेन्द्र श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	भिमेश्वर	
२२	१-१७-४५	मानबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	नखुलेको	
२३	१-१८-३	तीर्थबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	मन्थली	
२४	१-१८-२०१५	गणेशकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	साघुटार	१
२५	१-१८-१८	भीमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	दोरम्वा	
२६	१-१८-२८	मानबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	लखनपुर	८
२७	१-१८-१०७	भीमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सशस्त्र	हिमागंगा	४
२८	१-१८-११४	सुमन श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	रामेछाप	४
२९	१-१८-१३३	युक्तमान श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	पकरवास	९
३०	१-१८-१२६	निमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	ठोसे	८
३१	१-१८-१३७	मीनबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	सुनारपानी	२
३२	१-१८-१३८	रोहितबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	ओख्रेनी	४
३३	१-१९-४	पदमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	रतनचुरा	२
३४	१-१९-२०७	कृष्णबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	वासेस्वर	९
३५	१-१९-२१८	तिलकबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	रानीवास	१
३६	१-१९-२२०	गौतम श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	कपिलाकोट	८
३७	१-१९-२२१	प्रेमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	कमलामाई	७
३८	१-१९-२४५	गंगाबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	कमलामाई	४
३९	१-१९-२४६	भीमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	भिमस्थान	३

४०	१-१९-२५५	नारायणकुमार श्रेष्ठ	६३	पुरुष	व्यापारी	कमलामाई	९
४१	१-१९-२६६	कमल श्रेष्ठ	२०	पुरुष	यातायात	कमलामाई	९
४२	१-१९-२७२	फत्तेबहादुर श्रेष्ठ	१८	पुरुष	कृषि	कपिलाकोट	९
४३	१-२१-५५	लेखबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	बेलगाछी	१
४४	१-२३-१८	पूर्णबहादुर श्रेष्ठ	३८	पुरुष	प्रहरी	लहरेपौवा	८
४५	१-२३-१९	लालबहादुर नगरकोटी	२९	पुरुष	प्रहरी	लहरेपौवा	१
४६	१-२४-९	जयराम श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	त्रिपुरेश्वर	१
४७	१-२४-१०	रामचन्द्र श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कटुन्जे	३
४८	१-२४-१४	भीमबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	मुरली भञ्ज्याङ	४
४९	१-२४-३०	वेदभक्त श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	निलकण्ठ	५
५०	१-२४-३२	रामबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	सुनौलाबजार	५
५१	१-२४-४५	मोहनसिंह श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	सुनौलाबजार	५
५२	१-२४-५७	कृष्णबहादुर श्रेष्ठ(ख)		पुरुष	प्रहरी	सुनौलाबजार	७
५३	१-२४-७०	रामकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	मुरली भञ्ज्याङ	५
५४	१-२४-९१	विष्णुकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	बुढाथुम	८
५५	१-२४-९२	राजकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	सल्यानटार	८
५६	१-२४-९४	मेघराज श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	सुनौलाबजार	५
५७	१-२५-२४	सूर्यबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	रालुकादेवी	४
५८	१-२५-१०२	रामशरण श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	थानसिङ्ग	२
५९	१-३६-४५१	भोजमान श्रेष्ठ	१९	पुरुष	प्रहरी	गाईखुर	१
६०	१-३८-११	मोहनलाल श्रेष्ठ	५४	पुरुष	कृषि	परेवाडाडा	४
६१	१-३९-४	राधिका शाही		महिला		थुम्की	५
६२	१-३९-२२	गणेशमान पालिखे		पुरुष		पोखरा उप	९
६३	१-३९-३०	शंकरकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	देउराली	४
६४	१-२९-१९	सनत श्रेष्ठ		पुरुष	व्यापारी	छत्रेवाझ	१
६५	१-२९-४३	रूदे शाही		पुरुष	नखुलेको	वालुवा देवभूमी	६
६६	१-२९-४४	श्याम शाही		पुरुष	नखुलेको	वालुवा देवभूमी	६
६७	१-२९-७९	रामबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	साल्मेचाकल	७
६८	१-२९-९१	हरिबहादुर शाही		पुरुष	प्रहरी	पांचखाल	७
६९	१-२९-१०४	हरिहर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	कानपुर कालापानी	८
७०	१-२९-११०	प्रेमनरसिंह श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	फलामेटार	३
७१	१-३०-१	रंगलाल श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कृभिण्डे	४
७२	१-३०-६	बालकृष्ण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	सांगाचोक	५
७३	१-३०-५७	रंगबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कृभिण्डे	४
७४	१-३०-६४	भैरव श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कृभिण्डे	९
७५	१-३०-७२	बालकृष्ण श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	सिपापोखरी	
७६	१-३०-२७७	विष्णु श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	बराम्ची	३
७७	१-३०-२८०	धिरज श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	नखुलेको	०
७८	१-३०-२८२	दोपक श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	सेलाग	५
७९	१-३०-२८९	मौनबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	फुल्पिङकोट	२
८०	१-३०-२९८	उमेश श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	सिपापोखरी	३
८१	१-३०-३०९	बेर्ली श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	नखुलेको	०
८२	१-३५-२७	चुमनारायण श्रेष्ठ		पुरुष	कृषि	अयोध्यापुरी	५
८३	१-३५-३६	रमेश श्रेष्ठ	२५	पुरुष	कृषि	भरतपुर	२
८४	१-३५-५०	भगवानदास श्रेष्ठ		पुरुष		भरतपुर	४

८५	१-३५-५४	इजन श्रेष्ठ		पुरुष		भरतपुर	४
८६	१-३५-५६	राजकुमार श्रेष्ठ	२३	पुरुष	बिधाथी	रत्ननगर	३
८७	१-३५-५९	भीमकाजी श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	वैरेन्द्रनगर	६
८८	१-३५-६२	सुभाष श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	जगतपुर	२
८९	१-३५-६६	असीम श्रेष्ठ		पुरुष	सशस्त्र	कठार	१
९०	१-३५-७०	टेकलाल श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	पदमपुर	१
९१	१-३५-७५	जीतलाल श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	चैनपुर	७
९२	१-३५-८४	राजेन्द्र श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	रत्ननगर	३
९३	१-३५-८५	छवि लाल श्रेष्ठ		पुरुष	प्रहरी	रत्ननगर	१०
९४	१-३५-९९	तेजबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	जुटपानी	७
९५	१-३५-१०१	धमनारायण श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	शक्तिखोर	५
९६	१-३५-१०३	लौलाबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	शक्तिखोर	७
९७	१-३१-२	बुद्धिदास श्रेष्ठ	३५	पुरुष	सशस्त्र	राईगाउँ	२
९८	१-३२-८७	प्रेमकुमार श्रेष्ठ	३०	पुरुष	प्रहरी	सिम्रा भवानीपुर	६
९९	१-३५-२९२	राजेन्द्रकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नोकरी	रत्ननगर	३
१००	१-३५-२९२	राजेन्द्रकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	नोकरी	रत्ननगर	३
१०१	१-३५-३०४	दानबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	शक्तिखोर	५
१०२	१-३५-१९६	निराजन श्रेष्ठ		पुरुष		भरतपुर	४
१०३	१-३५-३२१	रमेशकुमार श्रेष्ठ	२५	पुरुष	कृषि	अयोध्यापुरी	१
१०४	१-३६-११	श्यामसुन्दर श्रेष्ठ		पुरुष		पृथ्वीनारायणा	१
१०५	१-३६-२२	विष्णुकुमार श्रेष्ठ		पुरुष		खोप्लाड	९
१०६	१-३६-२६	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष		मान्नु	
१०७	१-३६-३८	राजेन्द्रकुमार श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	पालुडटार	७
१०८	१-१९-९५	सान्नीमाया श्रेष्ठ		महिला	नखुलेको	महादेव स्थान	
१०९	१-१९-१५३	टीका श्रेष्ठ(समीर)		पुरुष	नखुलेको	कमलामाई	
११०	१-२६-५०	सुजन श्रेष्ठ		पुरुष	सैनिक	वाडभञ्ज्याङ्ग	७
१११	१-२९-३१२	राजु श्रेष्ठ	२०	पुरुष	राजनीति	च्यासिङखके	७
११२	१-३०-७९	कालु श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कुभिण्डे	२
११३	१-३०-८०	भक्तबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	चौतारा	८
११४	१-३०-८१	डम्बरबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कदमबास	६
११५	१-३०-८२	सूर्यबहादुर श्रेष्ठ		पुरुष	नखुलेको	कदमबास	६

शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयया तथ्याङ्ककथं शहीदया ल्या १७७९४ खनेदु ।

अध्याय ४

बेपत्ता

४.० बान्की (Outline)

थ्व अध्याय जनयुद्धय् बेपत्ता पिनिगु चर्चा जूगु दु । खण्ड (४.१) म्हसीका, खण्ड (४.२) नेपालय् बेपत्ताया अवस्था, (उपखण्ड) ४.२.१ बेपत्ता याय्गु व कब्जाय् काय्गु प्रचलन व तरिकाया बारे चर्चा जूगु दु । उपखण्ड (४.२.२) य् बेपत्ता याइगु कारण, उपखण्ड (४.२.३) बेपत्ताया स्थितिया खँ न्ह्यनातःगु दु । उपखण्ड (४.२.४) बेपत्ताया ज्यां लाइगु लिच्वः व खण्ड (४.३) य् सरकार व सुरक्षा निकायलय् लाइगु लिच्वः या चर्चा जूगु दु । खण्ड (४.४)य् अध्यायया सारकथं लिखँ बियागु दु ।

४.१ म्हसीका

थ्व अध्याय मूलतः नेपालको सशस्त्र द्वन्द्वको अवधिमा बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका व्यक्तिहरुको अवस्था सम्बन्धी प्रतिवेदन पौल्या २ निसें २० तक शाब्दिक अनुवाद याना ल्ह्ययाः थन न्ह्यव्वयागु खः ।

सरकारया थीथी तहया निकाय वा थुकिया समर्थन प्राप्त मनू वा समूहनं मनूतय्त कब्जाय् कया इमिगु अवस्था अज्ञात याय्गु ज्यायात बेपत्ता धाइ । थुकिया नापनापं विद्रोही समूह नं मनूतय्त कब्जाय कया अवस्था अज्ञात याःगु नं खनेदु । थज्यागु ज्यायात धाःसा कब्जाय् काय्गु ज्या वा अपहरण धाय्गु याइ । सामान्य अर्थय् बेपत्ता धैगु सुनं मनूयात गैरकानूनी रुपं सुंयातं जानकारी मबिसें अवस्था अज्ञात याय्गु खः । मानव अधिकारया अन्तर्राष्ट्रिय दस्तावेजं मनूतय्त बेपत्ता याय्गु ज्यायात मानवअधिकारया गम्भीर उल्लङ्घनया रुपय् परिभाषित यानातःगु दु । बेपत्ता याना तःपिं मनूया संरक्षण सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संधिय घोषणा पत्र १९९२ व बेपत्ता विरुद्धया महासन्धी २००६ नं मनूया बलपूर्वक बेपत्तायात मानवता विरुद्धया अपराधया रुपय् परिभाषित याःगु दु । महासन्धीया परिभाषाकथं बलपूर्वक बेपत्ता

धायबले सुनं मनूयात राज्य वा राज्यया छुनं निकाय वा उकिया सहयोग वा समर्थनय् मनूत वा मनूतय्गु समूहनं ज्वना, कुना, अपहरण वा छुनं किसिमं स्वतन्त्रतापाखें बञ्चित याना थज्यागु तथ्ययात अस्वीकार याय्गु वा थज्यागु तथ्य वा बेपत्ता यानातःपि मनूया अवस्थायात सुल्का कानूनी संरक्षणपाखें बञ्चित याय्गु ज्याःयात जनेयाइ । ^{१५} *

टेबल ११, माओवादी बेपत्ता याःपिनिगु ल्याः

क्षेत्र	सीपिनिगु ल्याः	आःतक अवस्था अज्ञात जूगु ल्या	मुक्कं
पूर्वाञ्चल	१	७४	३६१
मध्यपश्चिमाञ्चल	१५	५८	३५१
पश्चिमाञ्चल		१३	४८
मध्यपश्चिमाञ्चल	१	१४१	२११
सुदूर पश्चिमाञ्चल	४	१३	८८
मुक्कः	२१	२९९	१०५९

श्रोतः राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग बेपत्ता ईकाइ

सशस्त्र द्वन्द्वया इलय् नेकपा (माओवादीं) कब्जाय् कयाः मुक्कं १०५९ म्ह मनूतय्गु अवस्था अज्ञात यानातःगु धकाः आयोगय् उजुरी तःगु दु । आयोगं याःगु अनुसन्धानं ७३९ म्ह मनूत कब्जामुक्त जूगु दु । अथेहे २१ म्ह नेकपा (माओवादी)पाखें सीगु जानकारी प्राप्त जूगु दु धाःसा २९९ मनूया अवस्था आःतकनं सी मनुनि । सीपिं धकाः वःगु जानकारीया आधारय् आयोगं थप अनुसन्धान जुयाच्वंगु दु धाःसा छु घटनाया अनुसन्धानलिपा पीडित पक्षयात राहत एवं क्षतिपूर्ति बीगु व दोषीयात कारवाही याय्त् सरकारयात सिफारिस याःगु दु ।

^{१५} enforced disappearance* is considered to be the arrest, detention, abduction or any other form of deprivation of liberty by agents of the State or by persons or groups of persons acting with the authorization, support or acquiescence of the State, followed by a refusal to acknowledge the deprivation of liberty or by concealment of the fate or whereabouts of the disappeared person, which place such a person outside the protection of the law.

थ्व ल्याः कथं नेपालय् जूगु जनयुद्धय् राज्य, विद्रोही व सीमदुपिंपाखें बेपत्ता जूपिंमध्ये ३५ मिसा, ४१ म्ह मिजं याना मुक्कं ४४ म्ह नेवाःत बेपत्ता जूगु खनेदु। पेशाकथं किसान ४ म्ह, राजनीतिकर्मी १ म्ह, मजदुर १ म्ह, नोकरी १ म्ह, व्यापारी १ म्ह, पेशा सीमदुपिं ३५ म्ह खनेदु।

टेबल १२, बेपत्ता याःपिनिगु एकीकृत टेबल

स्थानीय इकाइ		बेपत्ता जूगु व याःगु पक्ष			लजगा					लिङ्ग		
गाविस	नगर	राज्य	विद्रोही	सीमदुपिं	व्यापारी	शिक्षक	किसान	राजनीति	नोकरी/मजदुर	मदुपिं	मिसा	मिजं
		३५	२	७	१	१	४	१	२	३५	३	४१

द्वन्द्वया क्रमय् राज्य पक्ष व सीमदुगु पक्षय् लानाः बेपत्ता जूपिनिगु नां धलः क्वय् बियागु दु। थुकिया स्रोत नेपाल सरकार, शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय, द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचना लागत सङ्कलन कार्यदल खः।

टेबल १३ राज्य पक्ष व सीमदुगु पक्षय् लानाः बेपत्ता जूपिनिगु नां धलः

भवःल्याः	नां	थाय्बाय्	वार्डनं.	उमेर	लिङ्ग	लजगा
१	निश्चल नकर्मि	महादेवस्थान	५		पुरुष	
२	हेमनारायण श्रेष्ठ	गाम्नाडटार	१		पुरुष	
३	उदयकुमार श्रेष्ठ	त्रियुगा नगरपालिका	१		पुरुष	
४	अनिता श्रेष्ठ	जोगिनिया १	४		पुरुष	शिक्षक
५	हस्तबिर श्रेष्ठ	भिमेश्वर नगरपालिका	२	२५	पुरुष	नखुलेको
६	चित्रनारायण श्रेष्ठ				पुरुष	
७	गंगा राम श्रेष्ठ	हजरिया	६	५१	पुरुष	कृषि
८	अर्जुनलाल श्रेष्ठ	सुन्दरादेवी	१		पुरुष	
९	अर्जुन महर्जन	किर्तिपुर नगरपालिका	५		पुरुष	
१०	भीमराज महर्जन	गोंगवु	३		पुरुष	
११	सुचेन्द्र श्रेष्ठ	कामनपा	९		पुरुष	
१२	मीना श्रेष्ठ	कामनपा	६		महिला	
१३	पिपल श्रेष्ठ	कामनपा	२		पुरुष	
१४	गंगाराम श्रेष्ठ	नखुलेको	०		पुरुष	
१५	बद्रिनारायण त्वायना	भक्तपुर नगरपालिका	४		पुरुष	
१६	सतयनाराण प्रजापती	भक्तपुर नगरपालिका	२		पुरुष	
१७	राजेन्द्र माली	ठेचो	६		पुरुष	
१८	नन्दगोपाल माली	ठेचो	६		पुरुष	

१९	बाबुराजा माली	ठैचो	६		पुरुष	
२०	गोपाल नगरकोटी	छम्पी			पुरुष	
२१	राजभाई रञ्जितकार	वनेपा नगरपालिका	६		पुरुष	
२२	सगुन ताखाछे श्रेष्ठ	धुलिखेल नगरपालिका	३		पुरुष	
२३	दल बहादुर श्रेष्ठ	सल्ले भुम्लु	७		पुरुष	कृषि
२४	नक्कली माया श्रेष्ठ	जेठल	६		महिला	
२५	धनबहादुर श्रेष्ठ	नवलपुर	७	७५	पुरुष	कृषि
२६	रत्न बहादुर श्रेष्ठ	इर्खु	४		पुरुष	नखुलेको
२७	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	स्याउले	८		पुरुष	
२८	हरिशरण महर्जन	कामनपा	३		पुरुष	
२९	चन्द्र शाही	नखुलेको	०		पुरुष	
३०	उमेश मास्के	त्रियुगा नगरपालिका	३		पुरुष	
३१	अजय शाही	किर्तिपुर नगरपालिका	११		पुरुष	
३२	धीरज डंगोल	नखुलेको	०		पुरुष	
३३	वासुदेव चुवाल	कटुन्जे	६		पुरुष	
३४	राजन डंगोल	भक्तपुर नगरपालिका	१७		पुरुष	
३५	ईन्द्रबहादुर श्रेष्ठ (बावु काजी)	पांचखाल	९		पुरुष	
३६	भीमलाल श्रेष्ठ सानु काजी	पांचखाल	९	३९	पुरुष	नखुलेको
३७	चन्द्र प्रसाद श्रेष्ठ	शंखु पाटीचौर	८		पुरुष	कृषि
३८	गिरेन्द्रकुमार श्रेष्ठ	मंगलपुर	९	२१	पुरुष	
३९	जाल कुमार श्रेष्ठ	पिप्ले	५		पुरुष	मजदुर
४०	कृष्ण प्रसाद श्रेष्ठ	प्रगतीनगर	३	२९	पुरुष	राजनीति
४१	गोपाल दास श्रेष्ठ	दाखाक्वाडी	६	६०	पुरुष	नोकरी
४२	झलकबहादुर श्रेष्ठ	नारायण नगरपालिका	१		पुरुष	व्यापार
४३	ध्रुव श्रेष्ठ	कोहलपुर	४		पुरुष	
४४	प्रोमिस श्रेष्ठ	कोहलपुर		३२	पुरुष	
४५	गोमती जोसी	सितड	७	१५	महिला	नखुलेको

स्रोत: www.peace.gov.np.

४.२ नेपालय् बेपत्ताया अवस्था

४.२.१ बेपत्ता याय्गु व कब्जाय् काय्गु प्रचलन व तरिका

सशस्त्र द्वन्द्वया इलय् सुरक्षाकर्मीपाखें कब्जाय् काःबले सादा वसतय् वनाः थःगु म्हसिका पौ तकं मब्यूसें ज्वनेगु व थःगु कब्जाय् काःपिं मनूतय्गु बारे इमि थःथितिपिन्त छुं जानकारी मवीगु प्रचलन खनेदु । मनूतय् चान्हय् ज्वना इमिगु अवस्था अज्ञात याःगु घटनात यक्व खनेदु । उगु इलय् सुरक्षाकर्मीया नियन्त्रणय् दुपिन्त थःथिति व कानून व्यवसायीपिन्ततकं नाप लाके मब्यू । ज्वने न्ह्यो व लिपा थःगु नियन्त्रणय् काःपिन्त छाय्, छु द्वपनय् नियन्त्रणय् काःगु खः उकिया जानकारीतकं व्यूगु मदु । सुरक्षाकर्मीपिन्सं नियन्त्रणय् कयाः बेपत्ता याःपिमध्य् अप्व धैथें नेकपा (माओवादी) या कार्यकर्ता व माओवादीयात गुहाली याःगु आशंकाय् नियन्त्रणय् काःगु खनेदु । थुगु अवधी अदालतया आदेशं मुक्त जूपिं व थुनाया म्याद सिधया रिहा जूपिं मनूतय् हाकनः ज्वना बेपत्ता याय्गु प्रचलनतकं जूगु दु । पक्राउ याय्गु व याय्बले माःगु कानूनी प्रकृया तकं पूर्ण रुपं पालना याःगु मदु ।

सुरक्षाकर्मी थुगु इलय् ज्वना बेपत्ता याःपिं अधिकांश मनूतय् आतंककारी व विध्वंसात्मक ज्या (अपराध व सजाय्) ऐन, २०५८ वा व स्वयां लिपा जारी जूगु अध्यादेश अन्तर्गत ज्वंगु धाःसा नं उगु कानूनय् उल्लेख जूगु प्रावधानया समेत पालना याःगु मदु । ज्वपिं मनूतय् पक्राउ पूर्जी व्यूगु मदु धाःसा छुं अवस्थाय् जक सुरक्षाकर्मी थःगु म्हसीका पीडितयात व्यूगु दु । सुरक्षाकर्मी ज्वनेवं अधिकांशयात मिखाय् पट्टि चिकाः ल्हातय् हत्कडी न्ह्याकूगु खः । ज्वनाः बेपत्ता याःपिं अधिकांश मनूतय् थुनुवापुर्जी मब्यूगु, थुनुवापुर्जी व्यूपिन्त नं ज्वंगु तःन्हु लिपाजक व्यूगु व अधिकांशयात सैनिक व्याकरेय् थुनाय् तःगु खः । न्ह्यागु अपराधया नं अनुसन्धान याय्गु दायित्व नेपाल प्रहरीया दय्कदय्क नं गुलि अवस्थाय् प्रहरी ज्वनाः सेनायात लःल्हाःगु दु ।

बेपत्ताया अवस्थाय् कुनातःपिं अधिकांश मनूतय् प्लाष्टिकया पाइपं दाय्गु, लखय् छयं थुनेगु, बिजुलिया करेण्ट ज्वंकेगु, हिटरय् च्व फाकेगु ब्लेडं म्हया थीथी ब्वय् घाः याय्गु, लुसी पीन ताय्गु, ध्याचः गालय् ल्हाकेगु, ख्वाउँगु बँय् थ्यनेगु, ब्वः बीगु नापं शारीरिक व मानसिक यातना व्यूगु दु । बेपत्ता याःपिं छुं मनूतय् स्याःगु दु । बेपत्ता जूपिं मनूतय्गु सम्बन्धय् राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगं सेनायाके जानकारी फवबले बेपत्ता जूपिं अधिकांश मनूतय्गु बारे सही सूचना व्यूगु मदु । आयोगयात

ब्यारेक दुने तयातःपिं मनूतय्गु बारे जानकारी काय्त तःधंगु पहल यानाः जक प्रवेश ब्यूसांनं दक्कं थासय् निर्वाध प्रवेश मदु । आतंककारी व विध्वंशात्मक (अपराध व सजाय) अध्यादेशय् जिल्लाय् प्रमुख जिल्ला अधिकारीयात प्रमुख सुरक्षा अधिकारी तोके यानातःसां नं प्रमुख जिल्ला अधिकारीयात नं पक्राउ जूपिं मनूतय्गु सम्बन्धय् पर्याप्त जानकारी ब्यूगु मदु । अधिकांश थुनुवातय्त थःत गन कुनातःगु धैगु जानकारी ब्यूगु मदु ।

४.२.२ बेपत्ता याइगु कारण

बलपूर्वक बेपत्ता याय्गु ज्याया ल्युने थी थी कारण दय्फु । भीगु देशय् दक्कमध्ये अप्व मनूत सशस्त्र द्वन्द्वया इलय् बेपत्ता याःगु जूगुलिं थुकियात ल्वापुनाप स्वाना स्वय्मा । सुरक्षाकर्मी सशस्त्र द्वन्द्वया इलय् आरोपित मनूतय्गु विरुद्ध सबृत प्रमाण, सुराकी याय्त गोप्य रुपं अनुसन्धान सञ्चालन याय्गु याःगुलिं आरोपित मनूतय्गु सूचनाया सञ्जात मस्य्नेमा धैगु कारणं नं मनूतय्त ज्वना बेपत्ता याःगु खः । अप्वः धैथें मनूतय्त शंकाया आधारय् ज्वनेगु तर इमिगु विरुद्धय् यथेष्ठ प्रमाण लुइके मफया आरोपित मनूतय्त न्यायिक प्रकृयाय् यंकेबले रिहा जुइगु सम्भावना अप्व दइगुलिं ज्वनातःपिन्त बेपत्ता याइगु खः । पक्राउ यानातःपि वा व आबद्ध पुचःयात दबाव बिइत वा प्रतिशोध काय्त, डर व समाजय् त्रासया वातावरण दय्का थःगु उद्देश्य पूरा याइगु, गैरकानूनी रुपं यानाच्चंगु ज्यायात ढाकछोप याना थःगु विरोधीतय्त पराजित याय्त, विपक्षीया रणनीतिया बारे जानकारी काय्त, पक्राउ यानातःपिं मनूतय्त न्यायिक प्रकृयां वञ्चित याय्गु लगायतका उद्देश्य पूरा याय्त बलपूर्वक बेपत्ता याय्गु यानाच्चंगु खः ।

नेकपा (माओवादी) पाखें थःगु कब्जाय् कयाः अवस्था अज्ञात याइगु प्रमुख कारण थगु संगठनय् संगठित याय्त, सुरक्षा निकायया मनू व सुराकी याइपिं धाःपिं मनूतय्त कारवाही याय्त, माओवादी पार्टीं फ्वंगु चन्दा मब्यूपिं मनूतय्त कारवाही याय्त, समाजय् दुःख बिइपिं व अन्याय याइपिं मनूतय्त कारवाही याय्त, थःगु पार्टीया विचारनाप असहमत जुइपिन्त ख्याय्गु ज्याया लागिं थःगु कब्जाय् कयाः अवस्था अज्ञात याइगु खः ।

सुरक्षा निकायलय् ज्या याइपिं मनूत व इमि छँजःपिन्त सुरक्षाकर्मीया लजगा तोतकेत दबाव बीत, स्कुलया विद्यार्थी व शिक्षकतय्त माओवादीया जनवादी शिक्षा प्रचार याय्त व माओवादीया

कार्यक्रमय सहभागी याकेत व मिलिसिया प्रवेश याकेगु उद्देश्यं थःगु नियन्त्रणय तथा जानकारी मबीगु खः ।

४.२.३ बेपत्ताया स्थिति

नेपालय सशस्त्र द्वन्द्वया इलय गुलि मनूतयूत बलपूर्वक बेपत्ता यात धैगु बारे एकीन तथ्याङ्क उपलब्ध मदु । राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, मानव अधिकारया क्षेत्रय ज्या यानाच्वापिं थीथी संघसंस्था, रेडक्रसया अन्तराष्ट्रिय समिति (आईसीआरसी) व राज्यपाखें बेपत्ता याःपिं परिवार समाजनापनं बेपत्ता यानातःपिं मनूतयूगु यकीन तथ्याङ्क किटान याना धाय् फुगु अवस्था मदु । अनोपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (ईन्सेक) मानव अधिकार उल्लङ्घनया घटनाया अभिलेख तयार याना वया च्वंगु दु । उगु संस्थां मिति २०६५/२/१८ गते प्रेस विज्ञप्ती मार्फत प्रकाशित याःगु तथ्याङ्क अनुसार सुरक्षाकर्मी ८२८ व नेकपा माओवादीं १०५ याना मुक्कं ९३३ म्ह मनूयात बलपूर्वक बेपत्ता यानातःगु अवस्था दु । अथेहे आई.सी.आर.सी. या ६ जुन २००६ तकया तथ्याङ्क अनुसार सशस्त्र द्वन्द्वया क्रमय तनाच्वापिंनिगु ल्याः ९५५ दु ।^{१६} राज्य बेपत्ता यानातःपिं नागरिकया परिवार समाजं (बेपत्ता परिवार समाज) थःपिनि न्याद्वः स्वयां अप्वः दुगुलिं राज्य बेपत्ता यानातःगु धयाच्वंगु दु तर उगु समाजपाखें व्यूगु विवरणय ११६२ म्हया जक नां उल्लेख दु ।

आःतक राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगय उजुरी जूगु ल्याखँ बेपत्ता मनूतयूगु तथ्याङ्क तयातःगु दु । सशस्त्र द्वन्द्वया इलय देशभर बलपूर्वक बेपत्ता याःगु घटनात जूगु व दक्व पीडिततसैं थी थी कारणं आयोगय उजुरी याय् मफुगु व आयोगया जानकारी पिने नं थज्यागु घटना दुगु जुइफुगु आयोगयाके दुगु तथ्याङ्कयात अन्तिम तथ्याङ्क माने याय्फुगु अवस्था मदु ।

टेबल १४, राज्य बेपत्ता यानातःपिं मनूतयूगु ल्याः

क्षेत्र	सार्वजनिक जूपिं	सीपिं	बेपत्ता	मुक्कं
पूर्वाञ्चल	१४७	६	७७	२३०
मध्यमाञ्चल	९६७	६८	२१५	१२५०

^{१६} राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगं मिति ४-७ जुन २००७ य् आयोजना याःगु अनुसन्धान तालिमय व्यूगु जानकारी

पश्चिमाञ्चल	१२६	५	४३	१७४
मध्यपश्चिमाञ्चल	१२९	५५	३०२	४८६
सुदूर पश्चिमाञ्चल	५८	८	३४	१००
जम्मा	१४२७	१४२	६७९	२२४०

श्रोत: राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग वेपत्ता इकाइ

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगय् २०६५ श्रावण मसान्ततक २२४० म्ह मनूतय्त सुरक्षाकर्मीं बलपूर्वक वेपत्ता यानातःगु धका उजुरी वःगु दु । आयोगं याःगु अनुसन्धानलिपा १४२७ मनूतय्गु अवस्था सार्वजनिक जूगु दु । वेपत्ता यानातःगु धकाः आयोगय् वःगु उजुरीया अनुसन्धान याःबले १४२ म्ह मनूतय्त स्याःगु सीदुगु दु । वेपत्ता जूपिनिगु उजुरीया छानवीन जूबले स्याःपिं धैगु छुं घटनाय् आयोगं अनुसन्धान याना दोषीयात कारवाही व पीडित पक्षयात राहत व क्षतिपूर्ति बीत सरकारयात सिफारिस याःगु दु । आःतकया अनुसन्धानं सुरक्षाकर्मी वेपत्ता याःपिं ६७९ जनाया अवस्था सार्वजनिक जुइ मफुनि । टेबल ल्याः १४स न्ह्यथनातःगु तालिका अनुसार क्षेत्रगत रुपय् स्वयंबले मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रं दक्कले अप्व (३०२) मनूत वेपत्ता याःगु खनेदु । सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रया ल्याः दक्कले म्हो (३४) खनेदु । जिल्लागत रुपय् दक्कले अप्व बर्दिया जिल्लाय् १७५ म्ह वेपत्ता जूगु खनेदु ।

४.२.४ वेपत्ताया ज्यां लाइगु लिच्वः

मनूयात बलपूर्वक वेपत्ता याइगु ज्या मानव अधिकारया गम्भीर हनन जुइगु ज्या जूगुलिं थुकिं वेपत्ता याना तःपिं मनूया पारिवारिक, सामाजिक व राष्ट्रिय तह थ्यंक नकारात्मक लिच्वः लाइ । थज्यागु लिच्वः तत्कालीन दीर्घकालिन निगू किसिमया जुइफु । गुकियात थुकथं उल्लेख याय्फै ।

क) वेपत्तायात जुइगु लिच्वः

वेपत्ता यानातम्ह मनू संविधान व अन्तराष्ट्रिय मानव अधिकार दस्तावेजं प्रत्याभुत याना तम्ह मनूया जीवन, स्वतन्त्रता सम्बन्धी हक सक्षम न्यायालयपाखें निष्पक्ष सुनुवाइया अधिकार, फुक्क किसिमया यातना व अभद्र व्यवहार विरुद्धया अधिकार, निवारक नजरबन्द विरुद्धया अधिकार, धार्मिक,

सांस्कृतिक व सम्पत्ति सम्बन्धी अधिकार लगायत थुनुवा व कैदीं उपभोग याय्दैगु न्यूनतम अधिकारया समेत उपभोग याय्गुपाखें बञ्चित जुइ । बेपत्ताय् लानाच्चम्हेसिया अवस्थाय् शारीरिक व मानसिक यातनां नं पीडित जुइगु अवस्था जुइ । बेपत्ताया अवस्थाय् मनूयात दुर्व्यवहार जुइगु व स्याइगु सम्भावना जुइ । थुथु बेपत्ता जूम्ह मनूया थी थी अधिकारया उपभोग याय् मखना पीडित जुइ । उकिं ताःईतक बेपत्ता जूम्ह मनूयात दीर्घकालय् वया मानसिक व शारीरिक अवस्थाय् लिच्चः लानाच्चंगु तथ्य थी थी प्रतिवेदनं क्यंगु दु ।

ख) परिवारयात लाइगु लिच्चः

बलपूर्वक बेपत्ता यानातःगु अवस्थाय् बेपत्ता जूम्ह मनू छेंया मू जिम्मेवार (Bread earner) जूगु अवस्थाय् परिवारया मेपिं जःपिनिगु पालनपोषण, शिक्षा, स्वास्थ्य व सुरक्षाय् नापं लिच्चः लाइ । उकी परिवारं बेपत्ता जूम्ह जःनाप मिलेजुया संस्कृति व धार्मिक चाडपर्व हने दैगु अधिकारं बञ्चित जुइगु अवस्था सृजना जुइ । थज्यागु ज्यां परियारया मेपिं जःपिन्सं बेपत्ता यानातम्ह थःमनूयात छुं जुइगु खःलाकि धैगु भय, त्रासय् च्वना मानसिक रुपं पीडित जुइगु अवस्था जुइ । जबतक बेपत्ता जुयाच्चम्ह मनूया यथार्थ पत्ता लगेजुइमखु । उबलेतक वया परिवारया अमनचयन जुइमखु । परिवारया छम्ह मनू बेपत्ता जुइबले उया फुक्क परिवार हे पीडित जूवनी ।

ग) मिसा व मस्तयूत लाइगु लिच्चः

बलपूर्वक बेपत्ता मिसा अझ अप्व पीडित जूवनी । बेपत्तापाखें पीडित मिसापिं यौनजन्य हिंसां पीडित जुइगु सम्भावना जुइफु । बेपत्ता महिला गर्भवती जूसा व दुरुत्वम्ह मचा दुसा उकिया लिच्चः मां व मचा निम्हेसित लाइ । उकी संरक्षक बेपत्ता जुइबले मस्तयूत ताःईतक उकिया नकारात्मक लिच्चः लाइ । थज्यागु घटनां पीडित न्ह्याबलें तनावय् लाना मानसिक समस्या जुइ । थ्व बाहेक वया शिक्षा, स्वास्थ्य थजाःगु आधारभूत आवश्यकतासमेत बन्देज जुइगु सम्भावना जुइ ।

घ) समाजय् लाइगु लिच्चः

समाजय् सु नं मनू बेपत्ता जुइबले छेखे समाजय् भय व त्रासया वातावरण दइसा मेखे बेपत्ता जूम्ह मनू व परिवारया जःयात शंकाया घेराय् तइ । बेपत्ता जूम्ह मनूया परिवारनाप समाजया थी थी जःपिन्सं फरक फरक किसिमया व्यवहार याइ गुकिंयान समाजय् कलह व विखण्डन पिहांवइ ।

४.३ सरकार व सुरक्षा निकायल्य लाइगु लिच्चः

सरकारं प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष संलग्न जानाः मनूयात बलं बेपत्ता याइगुलिं व मनूया मानव अधिकारया गम्भीर उल्लंघन जुइ । थुकियात अन्तर्राष्ट्रिय फौजदारी कानूनं मानवता विरुद्धया अपराध घोषणा याःगु दु । थज्यागु ज्याय् संलग्न सरकारया प्रजातन्त्र व मानव अधिकारप्रतिया प्रतिबद्धताय् न्ह्यस दनी । अन्तर्राष्ट्रिय रुपं वं सरकार बदनाम जुइ । मनूयात बलपूर्व बेपत्ता याय्गु ज्याय संलग्न राष्ट्रया विरुद्ध संयुक्त राष्ट्र संघ लगायतया अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय समक्ष जानकारी बी मा । थज्यागु ज्यां सरकार व सुरक्षा निकाय मानव अधिकार उल्लंघनकर्ताया रुपं परिचित जुया अन्तर्राष्ट्रिय गुहालि नकारात्मक लिच्चः लाःवनी । देशय् दुने जनताया कानूनी व्यवस्थाया पालनाय् गम्भीर मजूया लाःलाथें उकिया उल्लंघन जूसा जनताय् सुरक्षाकर्मीप्रतिया धारणा नकारात्मक जू वनी । उकी सुरक्षा निकायया छवि राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय रुपं स्यनेफु ।

४.४ लिखं

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगं याःगु अनुसन्धान एवं अनुगमनया तथ्यया आधारय् सरकार व नेकपा माओवादी दथुइ सशस्त्र द्वन्द्वया इलय् सुरक्षाकर्मीं मनूतय्त बलपूर्वक बेपत्ता याःगु खनेदु । तर थुगु इलय् गुलि मनूतय्त बेपत्ता यात धैगु एकिन तथ्याङ्क प्राप्त जूगु मदुनि । राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगय् थी थी मिति याना २२४० म्ह मनूत बेपत्ता याःगु दर्ता जूगु उजुरीया छानवीन याःबले १५६९म्हसिया अवस्था सार्वजनिक जूगु दुसा ६७१ म्हसिया अवस्था आःतकनं सीमदुनि । आयोगं याःगु अनुसन्धानं नेपाली सेनाया भैरवनाथ गणं जक ४३ म्ह मनूत बेपत्ता याःगु खनेदु ।

सुरक्षाकर्मीं बेपत्ता याःगु धकाः आयोगया थी थी कार्यालयय् याःगु उजुरीया विवरणय् नेपाःया थी थी थासं बेपत्ता जूपिं नेवाःत थथे खनेदु ।

टेबल १५, राज्यं बेपत्ता याःपिं

	नां	थाय्बाय्	घटना मिति	घटना स्थल
१	अनिता श्रेष्ठ	योगिनीया-२, सप्तरी		सप्तरी जिल्ला
२	चतुरमान राजवंशी	हल्दीबारी, भापा	२०५९।१।१३	तेन्जिङ नोगे बसपार्क, सिलगुडी
३	गंगाराम श्रेष्ठ	भक्तपुर, सल्लाघारी	२०५८।१२।१०	पाँचतले मन्दिर भक्तपुर
४	बद्रीनारायण त्वयना	भक्तपुर नपा-४	२०५८।१२।१२	भक्तपुर नपा-४
५	सत्यनारायण प्रजापति	भक्तपुर नपा-२	२०५९।१।१३	साँगा, काभ्रेपलाञ्चोक

६	गोपाल नगरकोटी	कुसुन्ती मुक्तिनाथ, कार्पेटय ज्या याइम्ह	२०५८।१।१९	कुसुन्ती ललितपुर
७	पद्मनारायण नकःमी	बुँगमती-३, ललितपुर	२०६०।६।५	बुँगमती-३, ललितपुर
८	राजेन्द्र माली	ठेचो-६, ललितपुर	२०६०।६।१६	मंगलबजार, ललितपुर
९	अर्जुन महर्जन	कीर्तिपुर नपा-५, काठमाडौं	२०६०।७।१२	कालिमाटी, काठमाडौं
१०	भीमराज महर्जन	गोगबुँ-३, काठमाडौं	२०६०।७।४	काठमाडौं, असन
११	निश्चल नकःमी	महादेवस्थान-५, काठमाडौं	२०६०।८।१७	चावेल, काठमाडौं
१२	सुचेन्द्र श्रेष्ठ	काजी, सतुङ्गल	२०६०।८।२१	असन, काठमाडौं
१३	बाबुकाजी श्रेष्ठ	भक्तपुर	२०६०।८	सल्लाघारी, भक्तपुर
१४	राजकुमार मानन्धर	धार्के-९, धादिङ्ग आ: गोदावरी, ललितपुर	२०६१।३।४	जीवनपुर धादिङ्ग
१५	नन्दगोपाल माली	थेचो-६, ललितपुर	२०६१।४।१३	चावेल, काठमाडौं
१६	हरिशरण महर्जन	सतुङ्गल, काठमाडौं	२०६१।३।१८	मच्छिन्द्रनाथ ईटा उद्योग सतुङ्गल, काठमाडौं
१७	राजन डंगोल	साभारी-१, नुवाकोट छें, भक्तपुर सल्लाघारी च्वनिम्ह	२०६१।३।९	चावेल, काठमाडौं
१८	अजय शाही	कीर्तिपुर-११, काठमाडौं	२०६१।४।४	काठमाडौं, तुसाल
१९	अर्जुनलाल श्रेष्ठ	सुन्दरीदेवी-१, नुवाकोट	२०६१।९।३	मनमैजु, काठमाडौं
२०	बाबुराजा माली	थेचो-६, ललितपुर	२०६१।९।३	लगनखेल, नःटोल, ललितपुर
२१	सगुन श्रेष्ठ	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६१।९।२२	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं
२३	हेमनारायण श्रेष्ठ	ओखलढुङ्गा, थौकन्हे काठमाडौं	२०६०।७।२	बसुन्धरा, धापासी-९
२४	मिना श्रेष्ठ	नैकाप-६, काठमाडौं	२०६१।८	कालिमाटी
२५	पिपल श्रेष्ठ	सितापाइला-२, काठमाडौं	२०६०।७।१०	सितापाइला-२, धनुषा
२६	नेत्रबहादुर श्रेष्ठ	अतरपुर-८, सिन्धुपाल्चोक	२०६०।८	काठमाडौं
२७	प्रमोदकुमार श्रेष्ठ	कोहलपुर-२, बाँके		

स्रोत:राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, नेपाल

शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयया वेभ साइट www.peace.gov.np या कथं बेपत्ता जूषिं नेवाःतय्गु तथ्यांक, राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग व शहीद तथा बेपत्ता परिवार प्रतिष्ठानपाखें ब्यूगु तथ्यांक फरक फरक जूगु खनेदु । राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगया प्रतिवेदन कथं जनयुद्धया भवलय् २८म्ह नेवाःत, (मिसा निम्ह व मिजं २६ म्ह) राज्यपक्षं बेपत्ता याःगु खनेदु । शहीद तथा बेपत्ता प्रतिष्ठानया प्रतिवेदन कथं यें, यल, पांगा, नैकापया जकहे ३३ म्ह नेवाःत राज्य पाखें बेपत्ता याःगु खनेदु । शान्ति तथा पुनःनिर्माण मन्त्रालयया तथ्याङ्कथं मुक्कं ११९१ राज्यपाखें बेपत्ता जूगु खनेदु ।

अध्याय ५

लिखँ

५.१ लिखँ

थ्व शोध प्रबन्ध न्यागुगु अध्यायय् ब्वथला अध्ययन जूगु दु । थुकी अध्याय कथं वर्णन जूगु खँ छसिकथं थुकथं दु ।

अध्याय १ : थ्व अध्यायय् शोधया परिचय वंगु दु । थुकी पृष्ठभूमि, समस्या कथन, उद्देश्य, अध्ययनया महत्व, पूर्वकार्य समीक्षा, अनुसन्धान विधि, सीमा व अध्यायया माःहनाया उल्लेख जूगु दु ।

अध्याय २ : थ्व अध्यायय् जनयुद्धय् नेवाः संगठनबारे चर्चा जूगु दु । थुकी नेवाःया म्हसीका, नेवाःया वितरण, नेवाःजातिया विकास, नेवाः आन्दोलन, नेवाः संगठनया चर्चा जूगु दु ।

अध्याय ३ : थ्व अध्याय जनयुद्धय् नेवाःतय्गु भूमिका बारे चर्चा जूगु दु । थुकी नेवाःया म्हसीका, जनयोद्धाया वर्णन जूगु दु । जनयोद्धायात लिंगकथं मिजं, मिसा, व स्थितिकथं विवाहित, पार्टी दुने विवाह कथं अध्ययन जूगु दु । जनयुद्धय् गुहाली याःगु परिवारया संक्षिप्त चर्चा, नेवाः मिलिसियाया चर्चा नं जूगु दु । जनसेनाया छुं छुं चर्चा जूगु दु ।

अध्याय ४ : थ्व अध्यायय् जनयुद्धय् बेपत्ता जूपिनिगु बारे चर्चा जूगु दु । बेपत्ताया म्हसीका, नेपालय् बेपत्ताया अवस्था, बेपत्ता याय्गु व कब्जाय् काय्गु प्रचलन व तरिकाबारे उल्लेख जूगु दु । अथे बेपत्ता याइगु कारण, बेपत्ताया स्थिति, बेपत्ता याय्गु ज्यां लाइगु लिच्चया चर्चा नं जूगु दु । सरकार व सुरक्षा निकायलय् लाइगु लिच्चःव अध्यायया सारकथं लिखँ वंगु दु ।

अध्याय ५: थुगु अध्यायय् अध्ययनया सारकथं लिखँ व अध्ययनया उपलब्धिया उल्लेख जूगु दु । तँसाकथं नेवाःया वितरण, जनयुद्ध न्ह्याकूबलेया पोस्टर, सुचना प्रदायकया धलः, समायोजनया तालिका नं दुथ्याःगु दु ।

दकले लिपा लिधंसा दुथ्याकातःगु दु

५.२ उपलब्धी

नेवाः जातिं नेपाःया जनयुद्धय् म्हितुग भूमिकाया अभिलेखिकरण जूगु दु । थ्व तःधंगु उपलब्धी खः।

थ्व अभिलेखीकरण कथं जनयुद्धय् शहीद जूपिं मुक्कं नेवाःत २२४ दु । नगरं २९ म्ह व गाविसं १९५ नेवाःशहीद जूग दु । राज्यं ९५ म्ह विद्रोहीपक्षं १०४ म्ह, दोहोरो भिडन्तय् गुम्ह, सीगु कारण सीमदुपिं १६ म्ह शहीद जूग दु । अथे हे विद्यार्थी पेम्ह, किसान भिम्म, राजनीतिक कार्यकर्ता १४ म्ह व पेशा सीमदुपिं १९६ म्ह खनेदु । मिसा १९ म्ह व मिजं २०५ म्ह शहीद जूगु दु । थुकथं राज्यपक्षं ९५ (४२%), विद्रोही पक्षं १०४ (४६%), दोहोरो भिडन्तय् लाःपिं ९(४%), सीमदुपिं १६ (७%) खनेदु । लिङ्गया ल्याखँ : मिजं २०५(९२%), मिसा १९ (८%) सीगु खनेदु । पेशाकथं विद्यार्थी ४(२%), किसान १(४%), राजनीतिकर्मी १४ (६%), मजदुर २, शिक्षक १, नोकरी ४, व्यापारी २, सैनिक ३१, प्रहरी व शसस्त्र प्रहरी ३०, व पेशा सीमदुपिं १९६ खनेदु । थुकी उमेरया ल्याखँ स्वीदँ स्वयां च्वय्यापिं १०, स्वीदँ स्वयां च्वय्यापिं २३ व उमेर सीमदुपिं १९१ म्ह दु ।

पिने प्रचारित आँकडा कथं १३२४५ सीपिं दु । मुक्कं २२४ म्ह नेवाःत जनयुद्धय् शहीद जूगु खनेदु । थ्व ल्याखँ १.६९ प्रतिशत (सालाखाला २ प्रतिशत) नेवाःत जनयुद्धय् सीगु खनेदत ।

तँसा

तँसा १ नेवाःया वितरण

टेबल २, पहरिनापं दुथ्याकाः नेवाःया जिल्ला व क्षेत्रगत वितरण

	जिल्ला / क्षेत्र	नेवाः	वक्ता	पहरी	वक्ता	मुक्कं ल्याः
	नेपाल	१,२४५,२३२(५.४८)	८२५,४५८(३.६३)	११,५०५(०.०५)	२९९५(०.०१)	१,२५६,७३७(५.५३)
क	पूर्वाञ्चल	१८९,३५१(१५.२१)	६५६७३(७.९६)	४९६(४.३१)	११	६४,२७०(५.१६)
१	ताप्लेजुङ	२,२४२	१०४९	०	०	२,२४२
२	पाँचथर	३,११३	१३३०	०	०	३,११३
३	ईलाम	१०,८५०	१७५१	२५	०	१०,८७५
४	भुपा	२१,२०५	७४४१	९	१	२१,२१४
५	मोरङ	३४,०१३	१२४३८	६	०	३४,०१९
६	सुनसरी	२७,६८६	१४४३७	९	०	२७,६९५
७	धनकुटा	७,७४०	२९१४	०	०	७,७४०
८	तेह्रथुम	३,१२७	१७५५	०	१	३,१२७
९	संखुवासभा	८,०५५	२२३३	३	०	८,०५८
१०	भोजपुर	१६,८१९	८८१४	२६४	०	१७,०८३
११	सोलु	२,७३२	८७५	२	०	२,७३४
१२	ओखलढुङ्गा	१०,०४६	२२३४	१०७	०	१०,१५३
१३	खोटाङ	१२,३७०	३९७४	४	०	१२,३७४
१४	उदयपुर	९,४९१	२९६५	६०	९	९,५११
१५	सप्तरी	१२,३०३	६४३	३	०	१२,३०६
१६	सिराहा	७,५५९	८२०	४	०	७,५६३
ख	मध्यमाञ्चल	८८२,४५१(७०.२)	६८०,४७३(८२.४४)	१०,६२२(९२.३)	२,९८४(९९.६३)	८९३,०७३(७१.१)
१७	धनुषा	१२,१७७	१,५११	०	०	१२,१७७
१८	महोत्तरी	५,५८०	५३३	०	०	५,५८०
१९	सर्लाही	७,७७५	२,४५७	३१	२७	७,८०६
२०	सिन्धुली	१८,१६४	५,४११	७३२	१८	१८,८९६
२१	रामेछाप	२९,९३१	१४,८८२	९०२	२२२	३०,८३३
२२	डोल्खा	१५,८३७	४,६२०	५	०	१५,८४२
२३	सिन्धुपाल्चोक	३३,९२४	२१२२७	४८८	०	३४,४१२
२४	काभ्रे	५०,२६३	४२,४७९	३,५००	५५८	५३,७६३

२५	ललितपुर	१३६,२००	१२९,१९७	३,२७७	१९५६	१३९,४७७
२६	भक्तपुर	१२५,९२६	१२२४५१	२७	०	१२५,९५३
२७	काठमाडौं	३२०,२४४	२८३,३३३	८१	०	३२०,३२५
२८	नुवाकोट	२१,९२७	८,४४५	०	०	२१,९२७
२९	रसुवा	१,२५१	३६०	४	०	१,२५५
३०	धादिङ्ग	३२,४२९	२,६४५	७६	०	३२,५०५
३१	मकवानपुर	२६,७६४	२०,३५१	१,१००	१७७	२७,८६४
३२	रौतहट	२,३०१	६८२	३३३	३९	२,६३४
३३	बारा	५,३००	२,०९७	५३	०	५,३५३
३४	पर्सा	१०,८३१	६,९९१	१२	०	१०,८४३
३५	चितवन	२५,६२७	१०,८०१	१	०	२५,६२८
ग	पश्चिमाञ्चल	१४५,२२३(११.६)	७१,५६९(८.६७)	७१(०.६)	०	१४५,२९४(११.५)
३६	गोर्खा	२३,३७५	२,७७०	१०	०	२३,३८५
३७	लम्जुङ	६,७३९	३,३०२	३	०	६,७४२
३८	तनहुँ	२५,१४५	१५,३४७	३	०	२५,१४८
३९	स्याङ्जा	१०,५५९	६,१८४	१	०	१०,५६०
४०	कास्की	२०,११७	११,८८८	०	०	२०,११७
४१	मुस्ताङ	१९६	६१	०	०	१९६
४२	मनाङ्ग	१४५	४६	०	०	१४५
४३	म्याग्दी	१,५५६	१,००५	१	०	१,५५७
४४	पर्वत	३,९३२	१,६१९	०	०	३,९३२
४५	बाग्लुङ	३,३७०	१,४१२	०	०	३,३७०
४६	गुल्मी	५,४५१	३,२१६	८	०	५,४५९
४७	पाल्पा	९,७०६	६,९१५	०	०	९,७०६
४८	नवलपरासी	११,४०१	६,३३३	०	०	११,४०१
४९	रुपन्देही	१५,७६७	९,१९१	०	०	१५,७६७
५०	कपिलवस्तु	१,७२१	५५३	१	०	१,७२२
५१	अर्घाखाँची	६,०७०	१७१२	१७	०	६,०८७
घ	मध्यपश्चिमाञ्चल	२१३९०(१.७)	६,१९५(०.७५)	६ (०.१)	०	२१३९६(१.७)
५२	प्युठान	३,९०५	२,१४४	०	०	३,९०५
५३	रोल्पा	४७७	१३४	०	०	४७७
५४	रुकुम	५३१	१	०	०	५३१
५५	सल्यान	१,४६६	१४	०	०	१,४६६

५६	दाङ	४,०९४	८३४	६	०	४,१००
५७	बाँके	५,१७१	२,०२७	०	०	५,१७१
५८	बर्दिया	२,४४६	७७४	०	०	२,४४६
५९	सुर्खेत	१,६४१	२०७	०	०	१,६४१
६०	डैलेख	८७३	१०	०	०	८७३
६१	जाजरकोट	३२९	०	०	०	३२९
६२	डोल्पा	१४८	२	०	०	१४८
६३	जुम्ला	२२५	१५	०	०	२२५
६४	कालिकोट	२७	३	०	०	२७
६५	मुगू	४३	२७	०	०	४३
६६	हुम्ला	१४	३	०	०	१४
६	सुदुरपश्चिमाञ्चल	६६११(०.१)	१,५४८(०.२)	३३७(३)	०	७१२०(०.१)
६७	बाजुरा	५५	१०	०	०	५५
६८	बझाङ	१८८	४	४२	०	२३०
६९	अछाम	२७७	१२	०	०	२७०
७०	डोटी	१,३९१	४८	०	०	१,३९१
७१	कैलाली	२,७५९	९५३	१३	०	२,७७२
७२	कंचनपुर	१,२९२	४१३	७	०	१,२९९
७३	डडेलधुरा	४००	८७	०	०	४००
७४	बैतडी	२४९	४	२३३	०	४८२
७५	दार्चुला	१७९	१७	४२	०	२२१

Source: Population Census 2001, Caste/ Ethnicity, Mother Tongue & Religion. Central Bureau of Statics, November 2003. pp149-238.

तँसा २

किपा: १ जनयुद्ध न्ह्याकूबलेया न्हापांगु व लिपांगु पोस्टर

माक्सवाद-लेनिनवाद-माओवाद - जिन्दावाद ।

प्रतिक्रियावादी राज्यसत्तालाई ध्वंस गर्दै
नयाँ जनवादी राज्यसत्ता स्थापना गर्ने

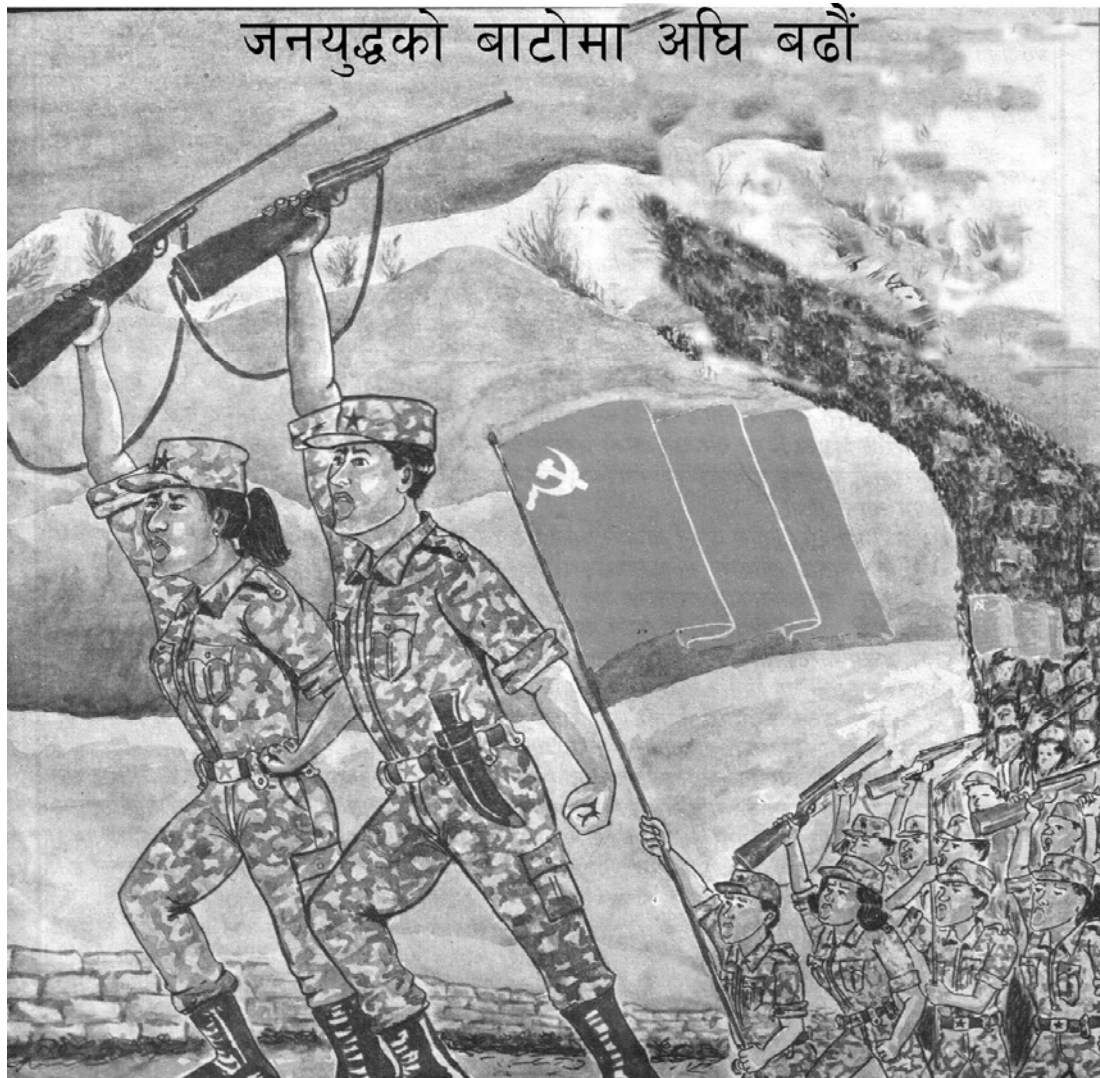
जनयुद्धको बाटोमा अघि बढौं

विद्रोह जनताको अधिकार हो

जनयुद्ध जिन्दावाद

ने.क.पा. (माओवादी)

किपा: २

तँसा ३

जनयुद्धय् ब्वतिकाःपिं व गुहालीयाःपिं

१. राजेन्द्र रञ्जित

लिङ्ग- मिजं उमेर- ४८ थाय्बाय्- मञ्जुश्री वडा नं. २१ नगर/गाविस

भाषा- नेपालभाषा, विवाहित/ अविवाहित- जहान अमिरमैया रञ्जित, पेशा- राजनीति

माओवादी धैगु छु ?

माक्सवाद, लेनिनवाद व माओवादयात थःगु मार्ग निर्देशकया रुपय् कयाः देय्पात सर्वहारा वर्गया मुक्तिया नितिं महिला उत्पीडन, दक्वं सक्वं उत्पीडनं मुक्त याय्त देय्पा आर्थिक, राजनैतिक, बौद्धिक, भौगोलिक विकासया नितिं वैज्ञानिक आधारय् ह्यूपाः हय्गु नितिं संघर्ष याना च्वंगु छगू क्रान्तिकारी समूहयात हे माओवादी धाइ । संगठनयात हे माओवाद धाइ । माक्सवाद व लेनिनवादया विचार व सिद्धान्त नालेगुयात माओवादी धाइ ।

नेवातः छाए वन ?

नेवातः जातीय, भाषिक, वर्गीय, लैंगिक रुपं उत्पीडनय् लाना च्वंगुलिं मुक्ति व विकासया लागिं वंगु खः ।

छिं छु याना ? जनस्वास्थ्यकर्मी जुया वासः याना ।

पदः डिसिएम

आ छिगु विचाः छु ? क्रान्ति अभ् नं पू मवनिगुलिं निरन्तर संघर्ष न्ह्याकाकेगु ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

२ नां- पुण्येश्वरी श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिसा, उमेर- ५८, थाय्बाय्- पुतलीसडक यें, महानगर २१।

धर्म-हिन्दु भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- स्नातक अध्ययनरत

विवाहित- जहान महुम्ह कृष्णभक्त श्रेष्ठ पेशा- गृहिणी

माओवादी धैगु छु ? मुक्तिकामी संगठन

नेवातः छाए वन ? (समाज परिवर्तन) थःगु नेवाया लागि ह्यूपाया लागि

छिं छु याना ? थाय्बाय् व नय्त्वने व्यवस्था

पद : साधारण जः

आ छिगु विचाः छु ? फुगु गुहाली याना संघर्षयात आजुइ थेंकेगु ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

३. श्याम चौला (टाइसन),

लिङ्ग- मिजं, उमेर- ५९, थाय्बाय्- सबलबहाल, आः सामाखुसि रानिबारी यें महानगर, २१ आः २९

धर्म- बौद्ध, भाषा- नेपालभाषा, शिक्षा- टेष्टपास

विवाहित- जहान लक्ष्मी चौला पेशा- जागिर

माओवादी धैगु छु ? मुक्तिकामी संगठन

नेवातः छाए वन ? (समाज परिवर्तन) थःगु नेवाया लागि ह्यूपाया लागि

छिं छु याना ? जिं माःगु फुः चाःगु गुहाली यानागु

पद : २१ वडा इन्चार्ज

आ छिगु विचा: छु ? जनविद्रोह याय्गु
वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात
पारिवारिक स्थिति छु गथे ?
आर्थिक स्थिति छु दु ?
सरकारी कुत: गथे, छु दु ?

४.रविन्द्र श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिजं उमेर- ४९ थाय्वाय्- गल्कोपाखा २९ वडा (काठमाडौं) मनपा ।
धर्म- शैव भाषा- नेवा: भाय (नेपालभाषा) शिक्षा- बि.कम । विवाहित- जहान प्रतिमा श्रेष्ठ
पेशा-राजनिति (व्यापार) पस:
माओवादी धैगु छु ? माओवादी धैगु दक्व उत्पीडन, जातिय उत्पीडन, भाषिक उत्पीडन, सामाजिक
उत्पीडन व दक्व (गरिब) सर्वहारा वर्गका प्रतिनिधित्व याइगु पार्टी ख: ।
नेवात: छाए वन ?
भी उत्पीडने ला:पिं जाती ख: २५० दैनिसं पृथ्वीनारायण शाह राज्य एकीकरण धुंका भी उत्पीडन
ला:गुलिं भी नेवा:त मुक्त जुइगु लागिं वनागु ख: ।
छिं छु याना ? जि दुज: दुन माओवादीया पक्षले वकालत याय्गु ज्या याना । जिगु सम्पर्क विच्छेदनं
जुल ।
पद: जि नेवा: खल यँ जिल्लाया दुज: ।
आ छिगु विचा: छु ? नेपालय् आ न सर्वहारा वर्गया व दक्व उत्पीडन लापिं मुक्त मजगुलिं जिं हान
पुनगठित नेकपा-माओवादी चवना बाँकी क्रान्तिया ज्या पूरा याय्त् वनेगु विचा: दु ।
वेपत्ता शहीद
गनं जुल ? गबले सुना यात
पारिवारिक स्थिति छु गथे ?
आर्थिक स्थिति छु दु ?
सरकारी कुत: गथे, छु दु ?

५. नां- सुशिला महर्जन (श्रेष्ठ)

लिङ्ग- मिसा उमेर- ३१ थाय्बाय्- सतुङ्गल-८, गाविस- गाविस, काठमाडौं ।

धर्म- भाषा- नेपालभाषा शिक्षा-

विवाहित/ अविवाहित- विवाहित, सुरेश श्रेष्ठ

पेशा-राजनिति (व्यापार) पसः

माओवादी धैगु छु ? कम्युनिष्ट पार्टीया घोषणापत्रया आधारय् समाजय् दुगु उत्पीडनयात न्हंका स्वर्णिम मानव समाज निर्माणया नितिं सक्रिय मार्क्सवाद-लेनिनवाद- माओवादया सार्वभौम विज्ञानप्रति प्रतिबद्ध संस्थायात माओवादी धाई ।

नेवातः छाए वन ?

नेवाः तय्गु दुने दुगु उत्पीडन नापं एकात्मक राज्य व ब्राह्मणवादया आधारय् विकास याःगु रात्यसत्राया समूल अन्त्य सही व वैज्ञानिक विचार धैगु माओवादी विचाः । वहे जुयाः नेवाःत वंगू खः ।

छिं छु याना ? आः जिल्ला संगठन ज्याकूथि दुजः या कथं ज्याः यानाच्चना ।

छिगु पदीय हैसियत छु ? नेवाः राज्य समिति सदस्य

आ छिगु विचाः छु ? समाजय् दुने दुगू उत्पीडनया समूल अन्त्य मजूतले राजनैतिक व वैचाकि रुपं सक्रिय जुयाच्चनेग । ।

वेपत्ता शहीद

गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

६. नां- सुरेश श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिजं उमेर- ३३, थाय्बाय्- का.जि., सतुङ्गल-८ नगर/गाविस- गाविस

धर्म- निरपेक्ष भाषा- नेपालभाषा शिक्षा-

विवाहित/ अविवाहित (जहान) विवाहित-सुशिला महर्जन

पेशा-राजनैतिक सक्रियता

माओवादी धैगु छु ?

सन् १८४८ य् क. कार्ल मार्क्स, मानव समाजया मुक्तिया दर्शनया रुपं विकास या:गु विचा:यात समृद्ध यासैं कम्युनिष्ट पार्टीया घोषणापत्र च्वय्गु ज्या यात । वहे विचा:या जगय् विकास व समृद्ध जूगु विचा: मालेमावादी विचा:लय् प्रतिबद्ध सिद्धान्त व संस्थायात माओवादी विचा: व माओवादी धाई ।

नेवात: छ्वाए वन ?

नेवा: समुदायया हरेक समस्या असाधारण समस्या ख: । थुगु असाधारण समस्या भावनाजक हल याय् फैमखु । यसर्थ थुगु समस्या धैगु सही विचा: व कार्यदिशां जक याय्फई । यसर्थ थौंया स्थिति माओवादी विचा:ले नेवा: जातीय मुक्ति विचा: जूगुलिं नेवा: नापं सकल आदिवासी जनताया:गु माओवादी सक्रिय जूगु खनेदु ॥

छिं छु याना ?

थौकने ने.क.पा. माओवादी यँ जिल्ला छ्याञ्ज्य कथं ज्या: यानाच्वना ।

छिगु पदीय हैसियत छु ? नेकपा-माओवादीया नेवा: राज्य सदस्य नापं यैं जिल्लाया छ्याञ्जे ।

आ: छिगु विचा: छु ?-

सामान्ययात वर्गीय/लिङ्गीय/ क्षेत्रीय/ जातीय अन्तरविरोध हल मजुतलेय व नेपालय् पूँजीवादी जनवादी क्रान्ति पूमवंतले राजनैतिक रुपं क्रियाशील जुयाच्वनेगु ।

वेपत्ता शहीद

गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुत: गथे, छु दु ?

७. नां- इन्द्रमाया सुवाल (क. सरिता)

लिङ्ग- मिसा उमेर- ३५, थाय्बाय्- ख्वप, सल्लाघारी नगर/गाविस- नगर

धर्म- हिन्दु भाषा- नेपालभाषा शिक्षा-

विवाहित/ अविवाहित (जहान)- विवाहित देवेन्द्र श्रेष्ठ

पेशा- कृषि

माओवादी धैगु छु ?

माओवाद धाइपिन्त माओवादी धाइ । माओवाद धाय्बले नेपा:थें जा:गु अर्धसामन्दी व हर्ध ओपनिवेसिक देसय् जनताया त:धंगु हिसायात सामन्तवादी व विदेशी पूजीया कारणं उत्पीडन जुयाच्चंगु दु । थ्व उत्पीडनपाखें मुक्ति दय्केया नितिं मजदुर, किसान, भिन्न पूँजीपतिलगायत दक्व उत्पीडित जनताया संयुक्त संघर्ष उगु पुंलागु अर्ध सामन्ती व अर्ध औपनिवेसिक राज्यसत्ताया अन्त्य यायां उत्पीडित वर्गया नेतृत्वय् न्हूगु जनवादी राज्यसत्ता स्थापना यायां समाजवादी राज्यसत्ता निर्माणया अभियान खः ।

नेवातः छ्वाए वन ?

नेवार समुदाययात सयौं वर्षनिसें राजनीतिया मूल धारपाखें पक्षपातपूर्ण ढंगं कटेयात । उकीं राजधानी च्वनानं थ्व समुदाय आर्थिक, राजनीतिक, सामाजिक हरेक हिसावं ल्यूने लाना गन व फुक्क तना थःगु थात वासपाखें विस्थापित जुइमा:गु अवस्था वल । उकीं नेवार समुदाययात विद्यमान पुलांगु राज्यसत्ताया विरुद्ध न्ह्यागु आन्दोलननं आकर्षित याइगु स्वाभाविक खः ।

छिं छु याना ? पार्टी व्यूगु जिम्मेवारीया ज्या पूरा याना ।

पदी: अ.ने.म.संघ (क्रान्तिकारी) या भक्तपुर जिल्ला संयोजक

आ: छिगु विचा: छु ? न्हापायाहे ज्यायात मदिक्क न्ह्याकेगु विचार दु ।

वेपत्ता शहीद

गनं जुल ?

गबले

सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

८. नां- इन्द्रकेशरी श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिसा उमेर- ५६, थाय्बाय्- सल्लाघारी (न्हापा नपली)

नगर/गाविस- नगर, धर्म- निरपेक्ष

भाषा- नेपालभाषा

शिक्षा-

विवाहित/ अविवाहित (जहान)- मदुम्ह तुल्सीनारायण श्रेष्ठ

पेशा- कृषि आवश्यकताअनुसार

माओवादी धैगु छु ?

माओवादी धैगु गरिब जनता सकसितं नयूत्त्वने खंकेया लागिं माओवादी माःगु खः ।

नेवातः छाए वन ?

जनयुद्ध गरिब गुरुवा फुक्कं छप्पं छधि जुय्त याःगु खः । भीगु ज्याभवः हय्त गरिबया लागि जनयुद्ध याय्माःगु खः ।

छिं छु याना ?

माओवादी जन्मेजूगु इलय् थम्हं माओवादी धैगु छु धका मस्युनिबले चितवनय् च्वनाबलय् जंगलय् पासापिन्त प्यफा न्याफा कःनिसिया, धेदो वालानकागु खः । माओवादी भूमिगत जूगु इलय्हे थम्ह माओवादीयात गुहाली याना ।

पद : संकटकालय् वेपत्तापरिवार ख्वप जिल्लाया संयोजक

वेपत्ता शहीद- वेपत्ता गंगाराम श्रेष्ठ १७ वर्ष (काय्)

गनं जुल ? - गाःहिति

गबले- ०५८ चैत १० गते शनिबार

सुना यात- पुलिसं

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? नाजुक

आर्थिक स्थिति छु दु ? अभाव

सरकारी कुतः गथे, छु दु ? मदु

९. नां- शिव श्रेष्ठ

लिङ्ग-मिज.,उमेर- ४७, थाय्बाय्- मरु धोका, नगर/गाविस- कामपा-१९।

धर्म- भाषा- नेपालभाषा,शिक्षा- प्रमाणपत्रतह अध्ययनरत, विवाहित श्रीमती विमला श्रेष्ठ, पेशा- व्यापार

माओवादी धैगु छु ?

माओवादी मालेमावादया सिद्धान्तअनुसार नयाँजनवादी क्रान्ति याय्त आन्दोलन याना वनीगु सिद्धान्त माओवादी खः ।

नेवातः छाए वन ?

नेवाःत नं जातीय रुपं उत्पीडन राज्य सत्तामार्फत जुयाच्चंगुली नेवाः स्वायत्तताया लागिं नेवाःत जनयुद्धय् वन ।

छिं छु याना ? पार्टीया संगठनया ज्या याना ।

पदः राज्यसमिति सचिवालय दुजः

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

१०. नां कृष्णभक्त महर्जन (कगेन्द्र),

लिङ्ग-मिज, उमेर- ५३, थाय्बाय्- ललितपुर सुनाकोठी, नगर/गाविस- सुनाकोठी १ ।

धर्म- हिन्दु भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- एस.एल.सी विवाहित श्रीमती श्रीमाया महर्जन पेशा- राजनीति

माओवादी धैगु छु ?

मालेमावाद विचार दुगु छगू पार्टी (संस्था) खः । वर्गीयमुक्ति नापनापं जातीय क्षेत्रीय लिंगीय मुक्तिया लागिं ल्वाइगु पार्टी खः ।

नेवातः छाए वन ?

नेवाः त थःगु अधिकारया लागि व पहिचान सहितया राज्य सत्ता चलेयाय्त नेवाःत जनयुद्धय् वंगु खः ।

छिं छु याना ? संचार व संगठन विस्तारया ज्यायाना ।

पदः राज्यसमिति सदस्य, ललितपुर जिल्लाया पार्टी जिल्ला इन्चार्ज

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

११. नां- प्रतिभा श्रेष्ठ,

लिङ्ग-मिसा, उमेर- ३३, थाय्बाय्- भक्तपुर नपा वडा नं. ११,

धर्म- भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- एस.एल.सी

विवाहित (जहान) दिलिपकुमार प्रजापति पेशा- अध्ययन

माओवादी धैगु छु ?

मार्क्सवाद-लेनिनवाद- माओवाद माने याइपि माओवादी खः । सर्वहारा वर्गया पार्टी खः । जातीय, लिंगीय, वर्गीय उत्पीडन मुक्तिया लागि ल्याइगु पार्टी खः।

नेवातः छाए वन ? नेवाः त जातीय मुक्ति व वर्गीय मुक्तिया लागि वन ।

छिं छु याना ? जनपरिचालक संगठन

पदः ०६९ कम्पनी सह-कमिसार उपब्यूरो सदस्य

शहीद- शहीद महेन्द्र श्रेष्ठ (कान्छा काका) गनं जुल ? उदयपुर खोक्सा गबले- ०५३ मोहनी न्ह्यो

सुना यात- सेनां गिरफ्तार याना गोलीं क्यका स्यात ।

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? ठिकै

आर्थिक स्थिति छु दु ? निम्न मध्यम

सरकारी कुतः गथे, छु दु ? सरकारं बांलाक शहीद परिवारयात मस्व । घोषित क्षतिपूर्ति मब्यू ।

१२. नां- राजकुमार पुतवार (राजु),

लिङ्ग-मिज, उमेर- २७, थाय्बाय्- नपा ५ खसीबजार, येँ महानगर ।

धर्म- भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- +२ पास विवाहित श्रीमती संगीता महर्जन पेशा- राजनैतिक स्वयम सेवक

माओवादी धैगु छु ?

सर्वहारा वर्गया हितया लागि संघर्ष याइम माओ बिचारं प्रभावित व्यक्ति वा संगठन खः ।

नेवातः छाए वन ?

नेवाः त वर्ग संघर्ष, थःगु वर्गया उत्थानया लागिं वा पहिचान सहितया संघियताया लागिं गन ।

छिं छु याना ? विद्यार्थी संगठन व सेवतेजथें जा:गु ज्याय् ब्वति कया ।

पद: क्षेत्रीय सदस्य

आ: छिगु विचा: छु ?

क्रान्ति (जनवादी) सफल मजुतले संघर्षय् भाग कया च्वनेगु ।

वेपत्ता शहीद- वेपत्ता अर्जुन महर्जन, गनं जुल ? कालिमाटीं, गबले- संकटकालय् सुना यात ? - पुलिस पारिवारिक स्थिति छु गथे ? कमजोर

आर्थिक स्थिति छु दु ? कमजोर । अर्जुनया जहानयात नगरपालिकां रु. २५००/- या जागिर बिया त:गु दु ।

सरकारी कुत: गथे, छु दु ? मद्दु

१३. नां- किरण शाही

लिङ्ग-मिजं, उमेर- ५४, थाय्बाय्- स्वयम्भू, नगर- यें महानगर

धर्म- बौद्ध, भाषा- नेपालभाषा, शिक्षा- एस.एल.सी, विवाहित जहान रमा शाही, पेशा- मजदुर

माओवादी धैगु छु ? मुक्तिकामी संगठन

नेवात: छाए वन ? समाजय् ह्यूपा: हय्त

छिं छु याना ? संचार व संगठन विस्तारया ज्यायाना ।

पद: राज्यसमिति सदस्य, ललितपुर जिल्लाया पार्टी जिल्ला इन्चार्ज

आ: छिगु विचा: छु ?

अमेरिकी साम्राज्यवाद, भारतीय विस्तारवाद, देशिय सामन्तवाद व नव संशोधनवाद या विरुद्ध जनतायात संगठित याना जन विद्रोह याना देश व जनतायात सहयोग याय्गु ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुत: गथे, छु दु ?

‘माओवादी जनयुद्धय् नेवा:या भूमिका’ शिर्षकया एम. ए. थेसिसया नितिं

नां- राजेन्द्र महर्जन, लिङ्ग-मिजं, उमेर- ४६, थाय्बाय्- लैनचौर नगर- यें महानगर, २९।

धर्म- भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- प्रमाणपत्र तह विवाहित श्रीमती श्रीमाया महर्जन पेशा- पसः

माओवादी धैगु छु ? मुक्तिकामी संगठन

नेवातः छाए वन ? ह्यूपाः हयूत

छिं छु याना ? नेवाः खलः जुया संगठन विस्तार याना ।

पदः नेवाः खलः यूँ जिल्ला दुजः

आः छिगु बिचाः छु ? संघर्ष याय्माःगु ल्यं दनी ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

१४. नां- रुबी श्रेष्ठ

लिङ्ग-मिज उमेर- ३०, थाय्वाय्- यलः, वडा नं. ६नगर/गाविस- ठेचो गाविस

धर्म- भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- विवाहित, वेपत्ता राजेन्द्र माली (श्रीमान) पेशा- पत्रकारिता

माओवादी धैगु छु ?

देश व जनतादखी जुया च्वंगु थीथीकथंया समस्या समाधानया नितिं निस्वंगु छगू गरिब जनताया भाग्य भविष्य भिंकेगुया नितिं निस्वंगु पार्टी खः ।

नेवाः त छाए वन ?

नेवातः नेवाः त राज्यया कानूक नितिगत हिसाबं नापं भाषा, संस्कृति, धर्म, क्षेत्र हरेक हिसाबं राज्यसत्तां यानातःगु विभेद क्वचाय्केत व थःगु न्हनावंगु हक अधिकार जिवन व्यवहारे छेले दैगु आशा व भलसां वन ।

छिं छु याना ? होलटाइमर जुया ज्या याना

पदः आर बि एम, राज्यसमिति दुजः

आः छिगु बिचाः छु ?

अधिकार गुबले तक्क वइमखु उबलेतक्क धोका ब्यूपी नेतातयूत खबरदारी यायां न्ह्यू ज्यायूगु ।

वेपत्ता - वेपत्ता राजेन्द्र माली (जहान) गनं जुल ? यलः गाबहाल गबले- २०६०।६।१५

सुना यात- तात्कालीन शाही शासनसत्तां
पारिवारिक स्थिति छु गथे ? बांमला
आर्थिक स्थिति छु दु ? मध्यम
सरकारी कुतः गथे, छु दु ? निराशाजनक

१५. नां- कृष्णकुमार श्रेष्ठ (प्रज्वल)

लिङ्ग-मिजं, उमेर- ३१, थाय्बाय्- भोजपुर, हम्जाना-२, नगर/गाविस- गाविस

धर्म- हिन्दु भाषा- नेपालभाषा ल्हाय्मसः

शिक्षा- विवाहित/ अविवाहित (जहान)- विवाहित पेशा- विद्यार्थी

माओवादी धैगु छु ?

माओवादी धैगु शसस्त्र युद्ध संचालन याना स्थापित जूगु छगू राजनीति दल खः । गुगु दलं जनवाद, समाजवाद व साम्यवादया नारा ज्वनावःगु खः ।

नेवातः छ्वाए वन ?

नेवाः त सामाजिक, आर्थिक एवं जातीय व भाषिक मुक्तिया लागिं जनयुद्धय् सहभागी जूगु खः ।

छिं छु याना ? संगठन निर्माण, युद्धय् सहभागी जुजुं आः पत्रकारिताया ज्या याना ।

पदः राज्यसमिति सचिवालय सदस्य

आः छिगु विचाः छु ? समाज परिवर्तनया लागिं मदिक्क न्ह्यावनेगु ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

१६ नां- डा. महेशमान श्रेष्ठ

लिङ्ग-मिजं, उमेर- ६८, थाय्बाय्- क्षेत्रपाटी, नगर- ये महानगर,

धर्म- भाषा- नेपालभाषाशिक्षा- विवाहित (जहान) श्रीमती मोहिनी श्रेष्ठ, पेशा- चिकित्सक

माओवादी धैगु छु ? कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) या सदस्य खः ।

नेवातः छाए वन ? नेवाःतय्गु हकहितया लागिं ज्या यानाबी धैगु विश्वासं वन ।

छिं छु याना ? बिरामी जूपिन्त स्वास्थ्य सेवा यानाबिया ।

पदः वरिष्ठ चिकित्सक

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

१७. नां- नारायणदेवी श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिसा उमेर- ३३, थाय्बाय्- सल्लाघारी, नगर - ख्वप नगर

धर्म- निरपेक्ष भाषा- नेपालभाषा शिक्षा-

विवाहित- जहान वासुदेव चुडाल पेशा- खेतीपाती किसान

माओवादी धैगु छु ? आमशोषित पिडीत जनताया नितिं ल्वाइपिं ।

नेवातः छाए वन ?

जातिय हिसाबं जक मखु कि शोषण हिसाबं देशय् आमूल परिवर्तन सकसितं माः धैगु थुइका थःगु

अधिकार काय्त्त नेवाःत जनयुद्धय् वंगु खः ।

छिं छु याना ? चिठ्ठीपत्र आदान, कलाकार

पदः एसिएम

आ छिगु विचाः छु ?

प्रचण्ड गुगु याय्धाःगु वचं पूरा मयाः । किरणं याइला धैथें च्व तर किरणंनं मयासा मेगु संघर्षशील पार्टी

जन्मे जुया क्रान्ति निरन्तर न्ह्याना च्वनि व क्रान्ति निरन्तर न्ह्याका संघर्षरत जुइगु ।

वेपत्ता - वेपत्ता वासुदेव चुडाल गनं जुल ? टंगलं गबले ०६१-९३ सुना यात - सिभिल ड्रेसय् वःपिन्सं

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? कमजोर

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ? कुत महु

१८. नां- सरस्वती महर्जन

लिङ्ग- मिसा उमेर- ४४, थाय्वाय्- किपु पाँगा नगर- कि.न.पा. १० ।

धर्म- बौद्ध, भाषा- नेपालभाषा, शिक्षा- विवाहित- जहान धनबहादुर महर्जन पेशा- कृषि

माओवादी धैगु छु ? अन्याय विरुद्ध ल्याइगु संगठन खः ।

नेवातः छाए वन ? अन्याय अत्याचारया विरुद्ध ल्वाय्त

छिं छु याना ? संगठनया जिम्मेवारी हर्थ ज्या यानासः याना

पदः नेवाः राज्य सदस्य

आ छिगु विचाः छु ? अन्याय अत्याचार मतनी आः छक हान ल्वाय मानी ।

वेपत्ता/शहीद- वेपत्ता अर्जुन महर्जन व अजय शाही

गनं जुल ? काठमाडौं गबले- २०६१ साल सुना यात- पासापिन्सं

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? अप्प्यारो दु ।

आर्थिक स्थिति छु दु ? कमजोर दु ।

सरकारी कुतः गथे, छु दु ? छुनं दु ।

१९. नां- धनबहादुर महर्जन

लिङ्ग- मिजं उमेर- ४६, थाय्वाय्- पाँगा, नगर- किर्तिपुर नगर पालिका १०।

धर्म- बौद्ध भाषा- शिक्षा- विवाहित पेशा-

माओवादी धैगु छु ?

राजनैतिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक नापं समाजया अन्तरविरोधयात हल याइगु राजनैतिक पार्टी

खः । अथेजुया अन्यायया विरुद्ध ल्वाइगु पार्टी खः ।

नेवातः छाए वन ?

नेवाःतय्त नं. राजनैतिक, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, भाषिय व जातिय शोषण दु, उकीया विरुद्ध ल्वाय्त वंगु ।

छिं छु याना ? पार्टी व्यूगु जिम्मेवारी ज्वना न्ह्यने वनाच्चना ।

पदः नेवाः राज्य सचिवालय सदस्य

आ छिगु विचाः छु ? निरन्तर संघर्ष याय्मा धइगु विचाः दु । देशय् आमूल परिवर्तन हय्मा

२०. नां- गंगाराम श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिजं, उमेर- ५०, थाय्बाय्- जोरपाटी,नगर/गाविस- यें महानगर, ३ ।

धर्म- हिन्दु भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- विवाहित- जहान तुलसादेवी श्रेष्ठ पेशा-व्यापार

माओवादी धैगु छु ? परिवर्तनकामी

नेवातः छाए वन ?

राज्य व्यवस्थां भ्रष्टाचार, विकृति, विसंगति, पछौटेपन थें जाःगु थीथी माओवादीया नीति व विचारं
ह्यूपा हइधैगु ताय्का थुगु संगठनय् वनागु व मञ्जुश्री चिन्तित दु ।

छिं छु याना ? पोष्टर टिकेगु । यान्त्रिक ज्या बाहेक

पदः सदस्य

आ छिगु विचाः छु ? आः तक्या उपलब्धीया रक्षाया निम्ति आवश्यक संघर्ष याय्गु

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

२१. नां- विष्णुराम रञ्जितकार

लिङ्ग- मिजं, उमेर- ६०, थाय्बाय्- मञ्जुश्री नगर/गाविस- यें महानगर, २१।

धर्म- निरपेक्ष, भाषा- नेपालभाषा, शिक्षा- एम ए/ बि एल

विवाहित- जहान कमला रञ्जित, पेशा- कानून व्यवसाय (अधिवक्ता)

माओवादी धैगु छु ?

मार्क्सवाद लेनिनवाद माओत्सेतुं विचारधारा अन्तर्गत राजनैतिक कसत्ता कब्जायाना शोषित पिडित
जनतायात छसिकथं सुख बिया यंकेगु विचार वा सिद्धान्तयात विश्वास याइपिं, वहे विश्वासयात
कार्यान्वयन याइपिं मनूतय्त्त माओवादी धाई ।

नेवातः छाए वन ?

सामन्तितय्गु शासनं नेवाःतय् यक्व हे दुःख जुइ धुंकल । पृथ्वीनारायण शाहया आक्रमण व राणा शासकतय्गु शोषण व पंच व जुजुपिनिगु शोषण व दमनं नेवातसें नुगलय् मि लहिना तःगु यक्को हे दय् धुंकल । नेकपा (माओवादी) पार्टी नाप सःलय् सःहना बोहलय् वो हना न्ह्यज्याय् वन ।

छिं छु याना ? थःम्हं फुगु कथं ज्या याना ।

पदः नेकपा-माओवादीया जिल्ला सदस्य व सल्लाहकार । नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाया जिल्ला सल्लाहकार ।

आ छिगु विचाः छु ?

जीवन धैगु वगं संघर्ष हे खः । त्याः सां बूसां वर्ग संघर्षयात तोते मज्यू । शोषक जाली फटाहातय् सजाय् याय्गुलिइ भी न्ह्याःवनाहे च्वनेमा । जनताया मुक्तिया दिन अवश्य वहे वई । जनताया जीत जुहे जुई ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

२२. नां- मञ्जली शाक्य 'आस्था'

लिङ्ग- मिसा, उमेर- ३१, थाय्बाय्- नागबहाल नगर/गाविस- ललितपुर, उपमहानगरपालिका-१६।

धर्म- द्वन्द्वात्मक भौतिकवादी, भाषा- नेपालभाषा, विवाहित गोविन्द... पेशा- समाजसेवा व राजनीति

माओवादी धैगु छु ?

हरेक किसिमया वर्गीय, जातिय, क्षेत्रीय, लिङ्गिय नाप फुक्क कथंया उत्पीडनं समाजयात मुक्त याय् संघर्ष याना समाजया पूर्ण स्थान्तरण याय्मा धैगु शक्ति हे माओवादी खः ।

नेवातः छाए वन ?

थौ नेवाःत जातिय, राजनीतिक, आर्थिक, भाषिक फुक्क कथं उत्पीडनय् ला उकिं समाजयात मुक्त याना थःगु अधिकार याय्गु नीतिं नेवाः त जनयुद्धय् वन ।

छिं छु याना ?

पदः राज्य समिति सदस्य

आ छिगु विचा: छु ?

समाजय् ह्यूपा हय्त, नेवा: राज्य कायत हाकनं छक: संघर्ष वा आन्दोलन न्ह्याकेमानी ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुत: गथे, छु दु ?

२३ नां- गोर्की श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिजं उमेर- ६९ थाय्वाय्- भिन्दो त्वा, थौकन्हे छाउनी यें महानगर, २० ।

धर्म- शैव भाषा- नेपालभाषा, शिक्षा- स्नातक तह अध्ययनरत

विवाहित- जहान रेणुका पेशा-सेवा

माओवादी धैगु छु ?

मार्क्स लेनिन मजदूर आन्दोलन (क्रान्ति) राज्यसत्ता कब्जा याना साम्यवादयागु सिद्धान्त सिबे फक श्रमजीवी किसानया नेतृत्वय राज्य सत्ता परिवर्तनया लँपू ज्वना चवने क्रान्ति सफल याय्गुलिं साम्यवादी बुद्धीजीवी पिसं थुगु लँपुयात माओवाद, माओवाद विचार धका धायगूगु यानाहःगु खः ।

नेवात: छाए वन ?

नेवा:त बुद्धीजीवी सःस्यूपिंजुया राज्यसत्ता न्ह्याबलें न्ह्याबले छखे लाना असह्य जुल । न्ह्यागु पार्टी वासां नेवातय्त छुँहे फाइदा मन्त भन दुःखकस्त जक अप्वल उकें शोसन, पक्षपात, इत्यादियाना नेवा:त एमाले, कांग्रेस, पञ्च खना वाक्क जुया माओवाद पक्ष सहयोग याय्त यक्व नेवा:त वंगु खः।

छिं छु याना ?

जनयुद्धया इलय् माओवादी पार्टीया नेतृत्व पासापिन्त सेल्टर बीगु व पासापिन्त सेल्टर बीकेगु इत्यादि ज्या यानागु खः ।

पद : नेपाली कम्युनिष्ट लिगया केन्द्रीय सदस्य ।

आ छिगु विचा: छु ?

थन जनताया चेतना स्तर विकास जुई धुंकुगु दु व संगठीत नं जुई धुंकुगुलिं भुठमुठ राजनीति जनतायात ध्वालाय्त थाकुई धुंकल । आ: याकन जनपक्षित राजनीतिया विकास ज्वी धैगु आशा याना ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

२४ नां- दिनेश महर्जन

लिङ्ग- मिजं, उमेर- २५, थाय्वाय्- किर्तिपुर नगर पालिका, १५।

धर्म- , भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- अविवाहित पेशा-राजनिति

माओवादी धैगु छु ?

मार्क्स, माओ, लेनिन, स्टालिन, काल मार्क्स पिनिगु सही विचारयु ल्युल्यु वनेगु ज्या वा उगु पतिं खउ विचार ज्वपिंहे माओवादी खः अन्याय नितिं ल्वाय्गुहे माओवादी खः ।

नेवातः छ्वाए वन ?

देश व जनताया निम्ति अधिकारया लागिं वन । वं भीगु नेपाःयात पिनिगु देशं नेत संगु ज्वया व गरिवतय्सं अधिकार पाए मज्युगुलिं नेवाःत वन ।

छिं छु याना ? माओवादी थाय्वाय् मिलेयाना व्यवस्था याना व नसा, त्वसाया व्यवस्था याना ।

पद : माओवादी पार्टीया पूर्णकालीन सदस्य ।

आ छिगु विचाः छु ? अधिकार व मुक्तिया लागिं संघर्ष यानाहे च्वनिगु ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

२५. नां- सचिर महर्जन

लिङ्ग- मिजं, उमेर- ३०, थाय्वाय्- किर्तिपुर नगर पालिका, वडा नं. १०

नगर/गाविस- नगर, धर्म- आस्था मदु भाषा- नेपालभाषा , शिक्षा- विवाहित, पेशा-राजनिति

माओवादी धैगु छु ? परिवर्तनया संवाहक, नेतृत्वकर्ता

नेवातः छाए वन ?

नेवाः जातीय, भाषिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक हरेक ढंग उत्पीडनय् दु, थुक्तियापाखें मुक्तिया नितिं माओवादी जनयुद्धय वंगु खः ।

छिं छु याना ? नेवाः मोर्चाय् सक्रिय दु । आन्दोलनय् ।

पदः नेवाः मोर्चाया केन्द्रीय दुजः ।

आ छिगु विचाः छु ? मुक्तिया लँपूइ न्ह्याना हे च्वनेमागु दु । आन्दोलनया आज्जु पूमवनि

वेपत्ता शहीद- अजय शाही/अर्जुन महर्जन

गनं जुल ?- कालिमाटी गबले- २०६० असार सुना यात- राज्यपक्षं

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? - कमजोर व धराशायी स्थिति दु ।

आर्थिक स्थिति छु दु ?- " "

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?- पूर्ण वेवास्ता दु ।

२६. नां- अनिता महर्जन

लिङ्ग- मिसा उमेर- २९ थाय्वाय्- यल नगर/गाविस- यल उपमहानगर

धर्म- हिन्दु भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- विवाहित पेशा-मजदुरी

माओवादी धैगु छु ? मुक्तिया लागि संघर्ष यानाच्चांपिं ।

नेवातः छाए वन ? नेवाः उत्पीडनपाखें मुक्त जुइत नेवाःत वन ।

छिं छु याना ? संघर्षय् ब्वति कया ।

पदः नेवाः मोर्चाया दुजः ।

आ छिगु विचाः छु ? आज्जु पूमवनि । संघर्ष याय्मानि ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

२७ नां- प्रेमसागर कर्माचार्य

लिङ्ग- मिजं, उमेर- ४८, थाय्वाय्- ईच्छुमति त्वाः बागबजाः, काठमाडौं महानगरपालिका, ३१।

धर्म- हिन्दु भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- स्नातक, विवाहित/ अविवाहित- जहान माया कर्माचार्य पेशा-
ब्यापार समाजसेवा

माओवादी धैगु छु ?

भीगु देया सन्दर्भय धाय्गु खःसा नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) खः । धात्थें माओवादी जक
धका थुइकेगु खःसा चीनय् साम्यवाद स्थापना याय्गु नितिं न्हयलुवा जुयादीम्ह कमरेड मओत्सेतुङ्गं
प्रतिपादन याःगु विचाः व कार्य दिशायात नायाकया वया लँपुइ जुइपिं सकसितं माओवादी धाइ । थु कथं
माओवादी धैगु थुइकुसां छुं पाइमखु ।

नेवातः छाए वन ?

नेवाः धैगु मात्र छगु जाती जक मखु । थ्व ला छगू राष्ट्र हे खः । म्हिगः निसें थःगु शासन सत्ता
कः ज्याना सुशासनया अनुभूति बिया वया च्वपिं खः । थौं छगू जातीया रुपं लिक्नुना च्वने माःगु अवस्था
थ्यना च्वंगु दु । दे दुने ब्वलना च्वंगु असमानताया राजनीतिं सहि निकास बी मफया च्वंगु इलय नेपाल
कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) सकल नेपाःमि पिनिगु सःया सम्बोधन याय्गु कथं छगू बिस्कंया आन्दोलन
न्ह्याकूगु खः । थ्व आन्दोलनं थःगु आजु पुवंकेगु तातुना नेवाः नापनापं सकल नेपामित ब्वति काःगु खः ।
छिं छु याना ?

देया दुने च्वपिं सकल नागरिक तय्गु दे व जनतायात मुक्ति व थपू याय्गु नितिं थःथःगु थासं
भूमिका म्हितेमा धैगु तातुना जिनं फुकथं थःगु थासं ब्वति कायागु जुल ।

सामाजिक कार्य प्रति समर्पित याना समाजसेवी कथं सामाजिक ज्या न्हियान्हिथें विभिन्न संघ संस्थाय
स्वापु तय्गु याना वया च्वनागु दु । देय दुने ब्वलना च्वंगु नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) या
जनयुद्ध न्हय व आःतकनं जिं समाजसेवाया नापनापं हि दान ज्याभवःयात निरन्तरता बिया वया च्वनागु
दु । थौं तक थ्यंबले १३१ कः हिदान बी धुंगु दु । तत्कालीन नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) न्ह्याका
वया च्वंगु जनयुद्धया इलय् जि इच्छुमती टोल उपभोक्ता समितिया नायः, ब्लड डोनर्स एशोसियशनया
केन्द्रीय छ्यान्जे, ल्यायम्ह पुचःया केन्द्रीय छ्यान्जे, मन्दः पुचःया छ्यान्जे, नेपाल रेडक्रस सोसाइटीया
आजीवन जः, नेवाः खलया महानगर कचाःया नायः लिपा नेवाः खलःया विस्तारित नितिकथं नेवाः
राष्ट्रिय मुक्तिमोर्चाया यें कचाः नायः व केन्द्रीय दुजः जुया विविध ज्याभवः न्ह्याका वया च्वनागु जुल ।

न्त्यसःया लिसःकथं नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चाया मू आजु पू वंकेगु व नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) राजनैतिक उद्देश्यकर्त दे व जनतायात शोषण पाखें मुक्त याय्गु निर्ति थम्ह फ कथं फुफुगु गुहाली यानागु जुल । नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी) यँ कचाः दुजः जुया पार्टीया सहज असहज परिस्थिति यक्व यक्व पार्टीया गतिविधि ब्वति कया ज्याभवः न्ह्याकागु खः ।

तःतामछि, खँया दथुइ छता निता खँ तः न्ह्यथनेगु कुतःयाना च्वना- न्हापांगु खुसि तत्कालिन राज्य सत्तालिसें वार्ता याय्त भापिं क. कृष्णबहादुर महारा व क. दीनानाथ शर्मापिन्त नय्त्वने व थाय्बाय्था नापं वार्ता याय्गु थाय्था व्यवस्था यानागु खः । अबले मितेरी अस्पतालया डाइरेक्टर (निर्देशक) विरेन्द्र, भापाली व पासापिलिसे वार्ता जूगु खः । नापनापं क्रान्तियात माःगु मेगुमेगु भुगोल निसें जनवर्गीय संगठनलिसे स्वापु तथा मामाकथं क्रियाकलाप त न्ह्याकागु जुल । थ्वहे भवलय् कमरेड कृष्णबहादुर महाराया नेतृत्वय् इराक काण्डयात कया अमेरिकाविरुद्ध नारा जुलुसया ग्वसाः ग्वया प्रदर्शन यानागु खः ।

हानं लिपा डा. बाबुराम भट्टराईया नेतृत्वय् वार्ता टोली सार्वजनिक यात । थ्व टोलीयात तिन्ख्यलय् लसकुस याय्गु ज्याभवः मध्ये सांस्कृतिक व लसकुस याय्त माःगु पञ्च कन्या लिसें पुजभवः ज्वलं तकं, व्यवस्थापन याय्गु ज्या जुल । थ्व वार्ता टोली नापं नेपाल राष्ट्रिय अभिभावक संघया नायः व दुजः त लिसें खँल्हाबल्हा याय्त थाय् बाय् व नसाज्वलं व्यवस्था यानागु जुल । थुकथं यक्व यक्व ज्या व असहज परिस्थिति याना वयाच्वनागु जुल ।

वहे इलय् कमरेड डा. बाबुराम भट्टराईलिसे नेवाः खलःया अवधारणां दे न्यंकया नेवाः व नेवाः राज्य प्राप्तियात माःगु कथंया कार्यनिति तय मदु धका खँ प्वंकागु जुल । लिसःकथं याकनं हे छि, धयादीगु खँयात सम्बोधन याय्गु जुइ धका कमरेड डा. बाबुराम भट्टराईजुं धयादीगु खः । वयां छु. लिपा नेवाः खलःयात नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा धकाः नां छुना हल व कार्यनिति नं ह्यूपाः हल । थौं कन्हय् वहे नेवाः राष्ट्रिय मुक्ति मोर्चा अस्तित्वय् दयाच्वंगु दु । युद्धकालीन अवस्थाय् यँवासी पासापिन्तनं संगठनया जः विस्तार यानागु जुल ।

देव जनताया मुक्तिया भवलय् आपालं पासापिं शहीद जुगु दुसा, यक्व पासापिं आतकनं बेपत्ता हे तिनि ।

युद्धकालनि अवस्थाय् विचाःयात गुहाली याय्गु तातुना छगू छापाखानानं पलिस्था याना छपाई सम्बन्धी स्वापु दुगु सकतां छापेयाना मामा कथं गुहाली नं यानागु जुल । थुकनं समयानुसार माःगु गुहाली याना वयाच्चनागु जुल ।

पद : डिसिएम । जनयुद्धया इलय् नेवाः खलःया यें जिल्ला नायः

आ छिगु विचाः छु ?

वेपत्ता - प्रेमसागर कर्माचार्य, ५६ दँ बेपत्ता

गनं जुल ?- थःगु हे छैं च्वंगु पसलं गबले - संकटकाया इलय्

सुना यात- नकाबधारी ५ म्ह थःत सुरक्षाकर्मीधापिन्सं

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? - सामान्य

आर्थिक स्थिति छु दु ? मध्यम

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?- छुं कुतः मदु

२८. नां- सिरीमाया महर्जन

लिङ्ग- मिसा उमेर- ४८ थाय्बाय्- ल.पू. सुनाकोठी नगर/गाविस- यल

धर्म- हिन्दु भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- विवाहित पेशा- कृषि

माओवादी धैगु छु ? जनताया लागिं ल्वानाच्चनिगु पार्टी खः ।

नेवातः छाए वन ? नेवाःया हितया लागिं वन ।

छिं छु याना ? ।

आ छिगु विचाः छु ? माओवादीयात सहयोग यानाच्चनेगु ।

वेपत्ता शहीद गनं जुल ? गबले सुना यात

पारिवारिक स्थिति छु गथे ?

आर्थिक स्थिति छु दु ?

सरकारी कुतः गथे, छु दु ?

२९. नां- राम खड्गी

लिङ्ग- मिजं उमेर- ३६ थाय्वाय्- यल बुंग

धर्म- भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- १० कक्षा विवाहित-विवाहित (सतिदेवी) पेशा-राजनीति

माओवादी धैगु छु ? बर्ग मुक्तिया पार्टी ।

नेवातः छाए वन ? नेवाः उत्पीडनपाखें मुक्त जुइत नेवाःत वन ।

छिं छु याना ? संगठन, सेना, निर्माणप संकलन व वितरण व संघर्षय् ब्वति कया ।

पदः थौकन्हे पार्टी डिसिएम

आ छिगु विचाः छु ? आज्जु पूमवनि । संघर्ष याय्मानि ।

वेपत्ता पद्मनारायण नकःमि (राममाया) शहीद गनं जुल ? बुंगं गबले ०६०-६-४ सुना यात-सेनां

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? विचल्ली

आर्थिक स्थिति छु दु ? नाजुक

सरकारी कुतः गथे, छु दु ? मदु

३० नां- मच्छेनारायण श्रेष्ठ

लिङ्ग- मिजं उमेर- ४६ थाय्वाय्- यल बुंग

धर्म- भाषा- नेपालभाषा शिक्षा- सामान्या विवाहित-विवाहित (सान्ति श्रेष्ठ) पेशा-राजनीति

माओवादी धैगु छु ? बर्ग मुक्तिया पार्टी ।

नेवातः छाए वन ? नेवाः उत्पीडनपाखें मुक्ती जुइत नेवाःत वन ।

छिं छु याना ? संगठन, सेना, निर्माणप संकलन व वितरण व संघर्षय् ब्वति कया ।

पदः थौकन्हे पार्टी डिसिएम

आ छिगु विचाः छु ? आज्जु पूमवनि । संघर्ष याय्मानि ।

वेपत्ता पद्मनारायण नकःमि (राममाया) शहीद गनं जुल ? बुंग-३ गबले ०६०-६-४ सुना यात-सेनां

पारिवारिक स्थिति छु गथे ? विचल्ली

आर्थिक स्थिति छु दु ? नाजुक

सरकारी कुतः गथे, छु दु ? मदु

तँसा ४ सूचना प्रदायकया धल:

ल्या:	ना	लिङ्ग	उमेर	थाय्बाय्	गाविस /नगर
१	राजेन्द्र रञ्जित	मिजं	४८	मञ्जुश्री वडा नं. २१ कामनपा	नगर
२	पुण्यश्वरी श्रेष्ठ	मिसा	५८	पुतलीसडक यूँ,	नगर
३	श्याम चौला (टाइसन)	मिजं	५९	सबलबहाल, कामनपा-२१	नगर
४	रविन्द्र श्रेष्ठ	मिजं	४९	गल्कोपाखा, कामनपा-२९	नगर
५	सुशिला महर्जन (श्रेष्ठ)	मिसा	३१	सतुङ्गल-८, काठमाडौँ	गाविस
६	सुरेश श्रेष्ठ	मिजं	३३	का.जि., सतुङ्गल-८	गाविस
७	इन्द्रमाया सुवाल (क. सरिता)	मिसा	३५	ख्वप, सल्लाघारी	नगर
८	इन्द्रकेशरी श्रेष्ठ	मिसा	५६	सल्लाघारी (न्हापा नपली)	नगर
९	शिव श्रेष्ठ	मिजं	४७	मरु धोका कानपा-१९ नगर	नगर
१०	कृष्णभक्त महर्जन (कगेन्द्र)	मिजं	५३	ललितपुर सुनाकोठी, वडा नं. १	गाविस
११	प्रतिभा श्रेष्ठ	मिसा	३३	भक्तपुर नपा वडा नं. ११	नगर
१२	राज कुमार पुतवार (राजु)	मिज	२७	नपा ५ खासीबजार, काठ.	नगर
१३	किरण शाही	मिज	५४	स्वयम्भू नगर	नगर
१४	राजेन्द्र महर्जन	मिजं	४६	लैनचौर, वडा नं. २९	नगर
१५	रुबी श्रेष्ठ	मिजं	३०	यल: ठेचो, वडा नं. ६	गाविस
१६	कृष्णकुमार श्रेष्ठ (प्रज्वल)	मिजं	३१	भोजपुर, हम्जाना-२	गाविस
१७	डा. महेशमान श्रेष्ठ	मिजं	६८	क्षेत्रपाटी नगर	नगर
१८	नारायणदेवी श्रेष्ठ	मिसा	३३	सल्लाघारी, ख्वप:	नगर
१९	सरस्वती महर्जन	मिसा	४४	किपु पाँगा वडा नं. १०	नगर

				कि.म.न.पा.	
२०	धनबहादुर महर्जन	मिजं	४६	किपु: पाँगा, वडा नं. १० किनपा	नगर
२१	गंगाराम श्रेष्ठ	मिजं	५०	जोरपाटी वडा नं. ३	नगर
२२	विष्णुराम रञ्जितकार	मिजं	६०	मञ्जुश्री वडा नं. २१	नगर
२३	मञ्जली शाक्य 'आस्था'	मिसा	३१	ल.पु.उपनपा-१६, नागबहाल	नगर
२४	गोर्की श्रेष्ठ	मिजं	६१	भिन्द्यो त्वा, यूँ, वडा नं. २०	नगर
२५	दिनेश महर्जन	मिजं	२५	किर्तिपुर नगर पालिका- १५	नगर
२६	सचिर महर्जन	मिजं	३०	किर्तिपुर नगर पालिका, वडा नं. १०	नगर
२७	अनिता महर्जन	मिसा	२९	यल उपमहानगर	नगर
२८	प्रेमसागर कर्माचार्य	मिजं	४८	ईच्छुमति त्वा: बागबजा:, यैँ कामनपा-३१	नगर
२९	अमिर महर्जन	मिजं	३२	किपु, किनपा	नगर
३०	नीता गौतम महर्जन	मिसा	३०	पाँगा, किनपा - १२	नगर
३१	विष्णु कुमार महर्जन	मिजं	३१	किपु किनपा-१२	नगर
३२	सिरीमाया महर्जन	मिजं	४८	ल.पू. सुनाकोठी	गाविस
३३	राम खड्गी	मिजं	३६	ल.पु. बुँग-५	
३४	मच्छेनारायण श्रेष्ठ	मिजं	४६	ल.पु. बुँग-५	

तंसा ४ सेना समायोजन तालिका

Details of Maoist Army Combatants

S. N.	Description	Combatants	Remarks
1	UNMIN VERIFICATION		
	Verified	19,602	
	Disqualified	4,008	
2	UPDATE AND REGROUPING BY SC SECRETARIAT		
	Regrouping	17,052	
	Integration	9,702	
	Voluntary Retirement	7,344	
	Rehabilitation	6	
3	Death Combatants		
	Registered in Secretariat	94	
4	Second Round of Categorization		
	Integration	3,123	
	Voluntary Retirement	6,578	
	Death in Kailali	1	
5	Current Status of Maoist Army Combatants		
	Integration	3,123	
	Voluntary Retirement	13,922	
	Rehabilitation	6	
	Death Combatants	95	

लिधंसा

आचार्य, बाबुराम, योगी नरहरिनाथ (सं.), १९२६, श्री ५ बडामहाराज पृथ्वीनारायण शाहको दिव्य
उपदेश । काठमाडौं: योगी नरहरिनाथ (विसं२०६३)

कसा: प्रेमबहादुर,, १०९३ बाख्रँम्मे । पासा-२५। यें: च्वसापासा ।

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग १९२९ स्टाटिष्टीकल यर बुक । काठमाडौं : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग (ईसं २००९)

केसी, कृष्ण, १९१७, मानव वधशालाको यात्रा भाग १ । पुतलीसडक दुर्गा केसी (२०५३)

जुजु, बलदेव, १९१७, 'नेवा: छगू अन्तरक्रिया,' नसंचा लुमन्ती पौ, पृष्ठ ४५-५२)

नेकपा माओवादी १९२७, ऐतिहासिक दस्तावेज । काठमाडौं : प्रसवि प्रकाशन । (२०६३)

नेपाल सरकार,शान्ति तथा पुन:निर्माण मन्त्रालय www.peace.gov.np

नेवा: देय् दबू ई.सं. १९३० नेवा: देय् दबू: एक परिचय, समावेशी दबू (ईसं२०१०) ।

बराल, ऋषिराज, १९३२, नेपाली जनयुद्ध । काठमाडौं: समयबद्ध द्वैमासिक ।

राजवंशी, लक्ष्मण, १९२८, नेवा:सांस्कृतिक म्हसीका । ललितपुर : नागार्जुन पब्लिकेशन ।

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, १९२८ नेपालको सशस्त्र द्वन्द्वको अवधिमा बलपूर्वक बेपत्ता पारिएका
व्यक्तिहरुको अवस्था सम्बन्धी प्रतिवेदन । ललितपुर राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग, नेपाल
(२०६५भाद्र) ।

सुवेदी, सूर्यप्रकाश, १९३०: जनयुद्धका प्रारम्भिक दिनहरुलाई फर्केर हेर्दा, समर-प्रतीक,१,४:१७-१९
(२०६७) ।

श्रेष्ठ, पुष्पलाल १९१७ नेपालमा कम्युनिष्ट आन्दोलनको संक्षिप्त इतिहास.....(२०५३)

श्रेष्ठ, माणिकलाल, १९२८ ह्याउँनिभा: ।

श्रेष्ठ, शम्भुराम, १९२७ मेरो राजनितिक जीवनका शंस्मरणहरु । यें: ग्वाहालि गुथि, शम्भुराम श्रेष्ठ कृति
प्रकाशन समिति (२०६३)

शर्मा, अनिल विरही, १९३२, आँधी चलेको आकाश ..., समर-प्रतीक, २,७: ९-१४।

शर्मा, बालचन्द्र, १०९६ नेपालको ऐतिहासिक रुपरेखा । वाराणसी : कृष्णकुमारी देवी ।
(२०३३) ।

शाक्य, मंजुली, १९२८ ह्याउँनिभा: । कुपण्डोल, यल । पृष्ठ ६६

Baines, Sir A. 1912 Ethnography. Strausburg

- Malla, Kamal Prakash, 1981, Linguistic Archeology of the Nepal Valley a Preliminary Report, *Kailash*, Vol. VIII, Number 1-2, pp, 5-23.
- Nepali, Gopal Singh 1965. *The Newars* An Ethno-Sociological Study of A Himalayan Community. Kathmandu : Himalayan Book seller.
- Regmi, D.R., 1965, *Medieval Nepal*, New Delhi: Rupa & Co.
- Risley, H.H. 1913, *The people of India*. Calcutta, Vol 2